

Universitätsbibliothek Wuppertal

Q. Horatius Flaccus

Horatius Flaccus, Quintus

Amstelaedami, 1728

Carminum liber I

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-830](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-830)

Q. HORATII FLACCI

CARMINUM

LIBER I.

I.

AD MAECENATEM.

MAECENAS atavis edite regibus,
MO & praesidium & dulce decus meum:

Sunt

PROOEMII, ut res ipsa indicat, sive Prologi locum carmen hoc obtinet, ceterisque hujus Libri absolutis novissimum accessit. Sed vereor equidem, si certa hic est Librariorum fides, ne non ex Pindari sui praecepto *πρόσωπον τιλαυγές*, non *purpureum qui late splendeat*, sed vilem sordidumque panniculum Noster assuerit. Siquidem omnes jam a literis renatis de impedita hic & salebrosa oratione questi sunt: videamus locum integrum, quem libri scripti editique omnes sic exhibent:

*Sunt quos curriculo pulverem Olympicum
Collegisse juvat; metaque fervidis
Evitata rotis, palmaque nobilis
Terrarum dominos evehit ad Deos.
Hunc, si mobilium turba Quiritium
Certat tergemini tollere honoribus;
Illum, si proprio condidit horreo
Quicquid de Libycis verritur areis:
Gaudentem patrios findere sarculo
Agros, Attalicis conditionibus
Numquam dimoveas, ut trabe Cypria
Myrtoum pavidus nauta secet mare.*

Jam quaeritur, HUNC & ILLUM unde pendant, & cuinam verbo connectantur. Aut enim haec structura est, *Juvat hunc, illum*; aut ista est, *Evehit hunc, illum*: aut illa denique, *Dimoveas hunc, illum*: nihil est quartum: & tamen nulla ex his tribus constructio recte procedit. Esto enim; postrema forte prae aliis tibi ariserit: *Numquam*, inquis, *dimoveas HUNC* amplissimis ho-

noribus auctum, ILLUM totius Africae praedia possidentem, ut mutato vitae instituto *Mercatores* esse velint. Ain' vero? Profecto haud stulte sapiunt, si nolunt se tot & tantis periculis sine causa exponere; neque dubio mari opes quaerere, quas domi jam affatum habent. Quid, quaeso, hic tam mirum? Metuendum credo erat, ne Pompeio quis vel Caesari vel Crasso persuaserit, ut relictis rebus omnibus mercaturam exercerent. Illud quidem, quod mox sequitur, accipio proboque; ubi *Rusticum* paterni agri cultorem vel luculentissimis conditionibus negat *dimoveri* posse, ut pristino vitae genere relicto Mercator esse incipiat; quippe qui parvo contentus, proculque a negotiis & Neptuno vitam agens, securam suam paupertatem operosis incertisque opibus anteponit. Hoc quidem & verum est, & memoracione dignum: illud alterum de Imperatoribus & praedivitis, qui nolint fieri mercatores, est ineptum prorsus & inficetum; uti jam pridem Julius Scaliger Janusque Rutgersius recte animadvererunt. Sed fortasse jam alteram mavis constructionem, *Juvat HUNC*, si honoratus est; *Juvat ILLUM*, si dives. Recte sane: nisi vetaret hoc emendati sermonis lex & consuetudo. Cum enim integra sententia, *Palmaque nobilis Terrarum dominos evehit ad Deos*, inter verba ista interveniat, numquam ullis machinis efficies, ut *τὸ JUVAT* per sententiae istius intervallum ad HUNC usque rite transducatur possit. Restat tertia, (quae Rutgersii conjectura erat; & itidem Isacii Pontani, narrante & plaudente magno

A

Gata-

Sunt quos curriculo pulverem Olympicum
Collegisse juvat, metaque fervidis

5 Evitata rotis; palmaque nobilis
Terrarum dominos evehere ad Deos:

v. 6. Vulg. EVEHIT.

Hunc,

Gatakero Advers. Posth. c. XVI.) ut distinctione constituta post *Palma nobilis*, EVEHIT ad sequentia referatur. *Evehit ad Deos* HUNC, si honores consequitur: si divitias, ILLUM. Sed & haec constructio, prioribus licet illis aliquanto commodior, non uno nomine displicet. Quam violentum enim & coactum, ut PALMA divellatur ab EVEHIT, cum ipsa orationis series artissime ea connectat? Quam jejunum porro & aridum, omnique Venere spoliatum, *Palma nobilis*; nisi reliqua subjunxeris? Illud EVEHIT quoque, ut verbi impersonalis hic vice fungatur, quis patienter ferat? Denique unde datum sumis, ut qui magnam vim frumenti in horreis suis occultaverit, continuo ea de causa ad Deos immortales evehi dicatur? Haud credideram tam facilem tritamque fuisse ad Superos viam. Indignum vero, si tripares illos Ummidios, Fufidios, Staberios, Opimios, & immundos Nattas jam Noster propter auri & frumenti acervos inter Deos hic collocet, quos in Satiris vix hominum loco aut numero censuerat habendos. Numquam, mihi crede, sic Flaccus desipuit. At si illa sic conjungis, ut *Palma nobilis ad deos evehat*; jam recte erit & de more, ut qui Olympia vicerint, Diis comparentur. Noster alibi Carm. IV. 2.

*Sive quos Elea domum reducit
Palma caelestes.*

Cicero pro Flacco c. 13. *Homo nobilis Atinas pugil Olympionices: hoc est apud Graecos prope majus & gloriosius, quam Romae triumphasse.* Vides hos Victores plures apud Graecos fieri, quam Romae Triumphatores. Jam vero, qui Romae triumphabant, cum Diis comparabantur, ut iterum Noster Epist. I. 17.

*Res gerere & captos ostendere civibus hostes
Attingit solium Jovis & caelestia tenat.*

Ergo aut majore aut pari saltem jure Olympionicae ad Deos evehendi erant. Quin illi apud Lucianum in Anacharsi plane ΙΣΟΘΕΟΙ Diis aequales perhibentur: unusque ex iis Philippus post obitum, alter Euthymus, etiam vivus sentiensque, divinos honores consecutus est; uti narrat Herodotus, Plineius, alique. Ut proinde nullo modo audiendi sint Rutgerius ceterique: neque *evehit ad Deos* alio referendum, quam ad Palmam O-

lympiacam. (Quid igitur fiet? Enimvero correctione locus juvandus est, priusquam ullam inde fani coloris sententiam extuderis. Eum sic a poeta profectum esse pro certo polliceri ausim:

*Sunt quos curriculo pulverem Olympicum
Collegisse juvat, metaque fervidis
Evitata rotis, palmaque nobilis
Terrarum dominos EVEHERE ad Deos:*

Hunc, si mobilium — Illum, si proprio, &c.

Ubi ordo & sententia est: Diveria, o Maecenas; sunt hominum studia: SUNT-QUOS juvat palma Olympiaca, quae nobilis est vel ad Deos immortales victorem evehere. HUNC juvat, si honores consequitur; ILLUM, si divitias; AGRICOLAE numquam persuaseris, ut mercator fiat; neque rursus MERCATORI, ut rure degat: EST-QUI vitam voluptariam sequitur; MULTOS militia juvat, QUOSDAM venatio: ME, si nomen & famam poetae Lyrici nancisci possum. Hoc totius orationis filum, haec Carminis mens est; de Pindaro, ut videtur, adumbrata, cujus haec exstant apud Sextum Empiricum Pyrrh. Hypot. p. 18.

*Ἀελλοπόδων μὲν τινὰς εὐφραίν-
ησεν ἴππων τιμαὶ καὶ εἴφανοι
τοὺς δ' ἐν πολυχρύσοις θαλάμοις βιοτά.
τίρπεται δὲ καὶ τις ἐπ' οἴδρ' ἄλιον
καὶ θοῶ σῶς διατείχων.*

SUNT QUOS juvant velocium equorum honores & coronae: NOS in auratis thalamis vita: EST QUI etiam delectatur, si celeri nave salvus per mare currit. Ubi τινὰς dedimus pro τιν', ob illud τοὺς quod sequitur; βιοτά autem pro βιωτά' σῶς διατείχων pro σῶν διατείχων. Jam autem ut verba Flacci, cum de sententia satis constet, paulatim explicemus; illud primum observabis, τὸ SUNT-QUOS junctum & ὅφ' ἐν accipiendum esse, perindeque esse ac si Quosdam, Aliquos dixisset: ita Graeci εἰσὶν οὗτος, εἰσὶν οἷς passim usurpant. Noster Serm. I. 4. v. 24.

*Quod sunt-quot genus hoc minime juvat, utpote
plures*

Culpari dignos:

ubi nisi ὅφ' ἐν legeris, digni utique, non dignos dictum oportuit. Arte Poet. 361.

Ut pictura, poesis: erit-quaec, si propius stes

To

Hunc, si mobilium turba Quiritium
 Certat tergeminis tollere honoribus:

Illum, si proprio condidit horreo

10. Quicquid de Libycis verritur areis.

Gau-

Te capiet magis, & quaedam, si longius abstes.
 & hic quoque, nisi ipse adsciscis, quae erat dicendum, non quaedam. Finge itaque hic esse, QUOSDAM curriculo pulverem Olympicum collegisse juvat: HUNC, si mobilium &c. ILLUM, si proprio &c. & familiarior credo ad aures tuas oratio accedet. Illud deinceps notabis, Juvat collegisse, juvat meta, juvat palma, vocabulum unicum JUVAT in eadem periodo modo personalis verbi, modo impersonalis potestatem habere: Sic Noster alibi Carm. IV. 1.

Me nec femina, nec puer

Jam nec spes animi credula nutui,

Nec certare juvat mero.

& Juvenalis XI. 199.

Speitent juvenes, quos clamor & audax

Sponso, quos cultae decet assedisse puellae.

Atque haec paulo insolentior locutio Librariorum oculis caliginem offudit. Sed praecipue eis fraudi fuit ignorantia constructionis, *Nobilis evehere*: quod loquendi genus a Graeco fonte deductum, Horatio & sequentis aevi poetis admodum familiare est. Sic Carm. I. 37. *impotens sperare*. III. 12. *Celer excipere, Carus jaculari*. I. 12. *Blandus ducere*. I. 10. *Callidus condere*. I. 24. *Lenis recludere*. I. 37. *Fortis tractare*. IV. 14. *Impiger vexare*. IV. 12. *Largus donare, Efficax eluere*. Serm. II. 8. *Ridiculus absorbere*. Ep. I. 17. *Firmus pascere*. Perius I. 118.

Callidus excusso populum suspendere naso.

Silius Italicus, III. 375. & 387.

Saetabis, & telas Arabum sprevisse superba,

Et Pelusiaco filum componere lino.

Asper frena pati, aut jussis parere magistris.

Qualia innumera sunt apud Silium; multa apud Lucanum & Statium. Illud vero apud Nostrium Carm. I. 12. emendationem hanc unice confirmat: quippe ubi idem vocabulum eadem plane junctura exhibetur:

Dicam & Alciden, puerosque Ledae,

Hunc equis, illum superare pugnis

NOBILEM.

Cui geminum omnino est illud Sili lib. XI. 73.

Hic Torquatus avum fronte acquavisse severa

NOBILIS:

& Propertii IV. 10. v. 42.

NOBILIS e tectis fundere gaesa rotis.
 Neque illud Lucani ab simile est, III. 697.

EXIMIUS Phocens animam fervare sub undis
 Scrutarique fretum:

aut Perii VI. 6. quod sic corrigendum:

Mox juvenes agitare socos, & pollice honesto

EGREGIUS luisse senes.

Ita duo codices, alter Galeanus, alter Coll. Trinitatis; non ut vulgo *Egregios*. Habes itaque, aut omnia me fallunt, certissimam Flacci emendationem: ubi & sententia mirum quantum erigitur; & oratio novo cultu enitescit.

7. HUNC, SI MOBILIUM] *Mobilium* recte habent codices vetustiores, quatuor Blandinii apud Cruquium, duo apud Pulmannum, Berinanni unus, & ex nostris optimi Leidensis, Graevianus, & pro varia lectione, eadem tamen manu, codex Collegii Reginae; tum etiam vetus Scholiastes. Desinant itaque ex recentioribus libris NOBILIUM ingerere, quum altero abhinc versu praecesserit, *palmaque nobilis*; quae quam inepta atque invenusta foret repetitio, quis non videat? Sane *Nobiles* Quirites dici poterant, ob imperii Rom. magnitudinem. Fatemur: sed quamobrem tandem *turba nobilium*? quae duo vocabula sic juncta se mutuo tollunt & evertunt. Epitheto illo *Mobilium* levitatem & inconstantiam vulgi in honoribus per suffragia sua deferendis notat & perstringit. Sic alibi, Epist. I. 19.

Non ego ventosae plebis suffragia venor.

Stadius Silv. II. 2. v. 123.

Quem non ambigui fasces, non mobile vulgus,

Non leges, non castra tenent.

Seneca Herc. Fur. v. 169.

Illum populi favor attonitum,

Fluctuque magis mobile vulgus

Aura tumidum tollit inani.

Idem diu mendum infedit in omnibus Lucani codicibus, IV. 521.

sic cunctas sustulit ardor

Nobilium mentes juvenum, &c.

Tu lege ipsius loci sententiaeque ductu, MOBI- LIUM juvenum: ut Virgil. Georg. III. 165.

Dum faciles animi juvenum, dum mobilis aetas.
 Nam quod apud Nostrium est, Carm. IV. 12. *Ju- venum nobilium cliens*, ubi plura afferemus, non

Q. HORATII FLACCI

- Gaudentem patrios findere sarculo
 Agros Attalidis conditionibus
 Numquam dimoveas, ut trabe Cypria
 Myrtoum pavidus nauta fecet mare.
 15 Luctantem Icaris fluctibus Africum
 Mercator metuens, otium & oppidi
 Laudat rura sui: mox reficit rates
 Quassas, indocilis pauperiem pati.
 Est qui nec veteris pocula Massici,
 20 Nec partem solido demere de die
 Spernit; nunc viridi membra sub arbuto
 Stratus, nunc ad aquae lene caput sacrae.
 Multos castra juvant, & lituo tubae
 Permixtus sonitus, bellaque matribus
 25 Detestata. manet sub Jove frigido
 Venator, tenerae conjugis inmemor;
 Seu visa est catulis cerva fidelibus,
 Seu rupit teretis Marsus aper plagas.
 Me doctarum ederae praemia frontium
 30 Dîs miscent superis; me gelidum nemos,
 Nympharumque leves cum Satyris chori

Se-

ejusmodi est, ut receptae Lucani lectioni patrocinetur; aut ut cohorti Opiterginae juventutis id epitheton inde donandum sit.

16. OTIUM ET OPPIDI LAUDAT RURA SUI] Ingeniosa profecto Valentis Acidalii conjectura est, in Notis ad Velleium Paterculum; II. 110.

Luctantem Icaris fluctibus Africum

Mercator metuens, otium & oppidi

Laudat TUTA sui: mox reficit rates

Quassas, indocilis pauperiem pati.

Quam sibi tacite adoptavit acutissimus Gronovius Pater Observ. Eccles. c. X. p. 101. ubi sic emendat Paullini carmen:

Reperitque portum, & terreae tuto vias

Praevertit intutum maris.

Tutum, inquit, vias: ut Horatio, Otium & oppidi

Laudat TUTA sui. Ego vero sagacissimis viris libenter accedo: nam, ut ferri forte possit lectio recepta, tamen aptior venustiorque est oppositio, hinc *Metuens*, illinc *Tuta*. *Tuta* autem absolute, ut Ovid. Trist. II. 201.

Unde precor supplex ut nos in tuta releges.

Tacitus Annal. I. 2. *Ac novis ex rebus aucti tuta & praesentia, quam vetera & periculosa mallent.* Et xv. 29. *Exim Romanus laudat juvenem, omisis praecipitiibus tuta & salutaria capeissentem.* *Tuta* autem oppidi, ut Virgilius, XI. 882.

Moenibus in patriis atque inter tuta domorum. Recte porro & convenienter junguntur, *Otium & Tuta*; ut Martialis XII. 5.

Plura legant vacui, quibus otia tuta dedisti. & III. 67.

Te

CARMINUM LIB. I.

5

Secernunt populo: si neque tibus
Euterpe cohibet, nec Polyhymnia
Lesboum refugit tendere barbiton.
55 Quod si me Lyricis vatibus inseris,
Sublimi feriam sidera vertice.

II.

AD AUGUSTUM.

JAM satis terris nivis atque dirae
Grandinis misit Pater, & rubente
Dextera sacras jaculatus arces
Terruit Urbem:
5 Terruit gentis, grave ne rediret
Saeculum Pyrrhae nova monstra questae:
Omne cum Proteus pecus egit altos
Visere montis;
Piscium & summa genus haesit ulmo,
10 Nota quae sedes fuerat columbis;
Et superjecto pavidae natarunt
Aequore damae.

Vi-

Tuta luditis otium carina.
Virgil. Georg. III. 376.
secura sub alta

Otia agunt terra.
Denique rite & de more Laudat tuta aliquis; ut
Noster Epist. I. 15.

Nimirum hic ego sum: nam tuta & parvula lau-
do: praesertim Mercator, qui rei parandae causa
periculis se obiciens, supremis sibi votis Tuta otia
pollicetur: ut iterum Noster Serm. I. r.
nautaeque per omne

Audaces mare qui currunt, hac mente laborem
Sese ferre, senes ut in otia tuta recedant.
Equidem rura oppidi vel simile quid non usquam
legisse memini.

10. NOTA QUAE SEDES FUERAT COLUMBIS] Co-
dex Battelianus pro varia lectione PALUMBIS,
cui astipulantur illa veteris Scholiastae, *Leviter in
re tam atroci & piscium & palumborum meminit.*
Nimirum jam olim hic locus obelo notatus est:
cum enim arboribus raro aut numquam Columbae
insideant, quo jure *Ulmum* hic appellat *Notam* co-
lubarum sedem? An reponemus itaque his fide-
jussoribus PALUMBIS? Illud tamen adversatur,
quod & Noster alibi, & Virgilius *Palumbem* so-
lent dicere, non *Palumbum*. Sed & PALUMBUS
suos auctores habet, Columellam, Plinium, Mar-
tialem, Catonem De Re Rust. cap. xci. Jam qui-
dem apud Persium III. 15. post Pithocum sic ho-
die fertur:

A 3

- Vidimus flavum Tiberim, retortis
 Litore Etrusco violenter undis,
 15 Ire dejectum monumenta Regis,
 Templaque Vestae:
 Iliac dum se nimium querenti
 Jactat ultorem, vagus & sinistra
 Labitur ripa, Jove non probante, u-
 20 xorius amnis.
 Audiet civis acuisse ferrum,
 Quo graves Persae melius perirent;
 Audiet pugnās, vitio parentum
 Rara juvenus.
 25 Quem vocet Divūm populus ruentis
 Imperi rebus? prece qua fatigent
 Virgines sanctae minus audientem
 Carmina Vestam?

Cui

at cur non potius teneroque columbo

Et similis regum pueris.

Verum ibi & veteres editiones & tres quos consului codices PALUMBO plane exhibent. Excusari poterit recepta Flacci lectio, si dixeris sub Columbarum nomine etiam Palumbes comprehendi: sed neque illo pacto vitatur ambiguum & το εὐδίαβλητος.

31. NUBE CANDENTES HUMEROS AMICTUS] Ita nunc pleraeque editiones: verum principes illae Venetae & Loischeriana CANDENTI, neque aliter olim Acron Scholiaſtes: *Melius*, inquit, *Nube candenti, quam Candentis humeros*. Idem in codicibus aliquot repererunt Lambinus, Torrentius, alique, qui tam suspensio hic pede leviterque rem transeunt, ut nescias cui magis lectioni faveant. Mihi vero in nullo melioris notae codice *candenti* illud est visum: omnes *candentis* clare exhibent: nisi quod in Graeviano litera S. mala manu olim erasa est, ita tamen ut vel hodie manifesto se prodatur. Sed rem ipsam videamus. Jam primum qualis fodes hiatus erit, si legeris CANDENTI? qualem vel unum alterum nusquam hic inveneris. Illud deinde animadvertes, participiorum horum casus ablativos vix umquam apud Nostrum

terminari in TI, sed in TE: ut hoc ipso in Carm. *Rubente, probante*: & alibi; *Fulgente arcu, Lamna candente*; &c. Vide quae dicemus ad Carm. I. 25. v. 17. Sed, quod caput est, illud *nube candenti* non tam non appositum est hujus loci sententiae, quam prorsus contrarium. Nempe nube hic amictus erat Apollo, nequis eum mortalium inter ipsos versantem agnosceret: Hoc certum: & sic Homerus, unde hoc Noſter mutuatus est, Iliad. E. v. 186.

ἀλλά τις ἄγχι

"Ἔσθη' ἀθανάτων νεφέλη εἰλυμένος ὤμους.

Sed Deorum aliquis prope adstuit, nube humeros amictus: & ibid. v. 344.

Καὶ τὸν μὲν μετὰ χερσὶν ἔρυστο Φοῖβος Ἀπόλλων
 Κρονίην νεφέλην.

i. e. *Atque Aeneam quidem manibus sustulit Apollo, nube nigra tectus*: scil. ne a Diomede conspiceretur. Et ex eodem fonte Virgilius Aen. XII. 416.

*Hoc Venus obscuro faciem circumdata nimbo
 Detulit.*

& I. 15.

*At venus obscuro gradientis aëre sepsit,
 Et multo nebulae circum Dea fudit amictu,
 Cernere ne quis eos, neu quis contingere possit.*

8

CARMINUM LIB. I.

- 30 Cui dabit partis scelus expiandi
 Juppiter? tandem venias, precamur,
 Nube candentis humeros amictus
 Augur Apollo:
 Sive tu mavis, Erycina ridens,
 Quam Jocus circumvolat & Cupido:
 35 Sive neglectum genus & nepotes
 Respicis auctor,
 Heu nimis longo fatiate ludo;
 Quem juvat clamor, galeaeque leves,
 Acer & Marfi peditis cruentum
 40 Voltus in hostem.
 Sive mutata juvenem figura
 Ales in terris imitaris, almae
 Filius Maiæ, patiens vocari
 Caesaris ultor:

v. 39. Vulg. MAURI.

Serus

& ibidem 520.

Disimulant & nube cava specularunt amicti.
 Jam autem, qui quæsiō convenit, aut quo pœ-
 tae consilio factum, ut qui oculos fallere & late-
 re conetur, nubis istius candore se ipse manifestet?
 Hoc tam inepte incommodeque, ut nihil supra.
 Sed quid multis opus? Retinemus ex potioribus
 membranæ CANDENTIS HUMEROS: *Candens,*
nitens, fulgens, perpetua sunt *Humeri* epitheta.
 Statius Silv. III. 4.

sed non erat illi

Arcus, & ex humeris nullas fulgentibus umbræ.
 & ibidem iterum.

humerosque manu nudare nitentes.

Tibullus I, 8.

Hinc tu candentes humero suppone lacertos.
 Horat. Carm. I. 13.

Uror, seu tibi candidos Turparunt humeros.
 & II. 5.

Non Chloris albo se humero nitens.
 Quod si humeri mortaliū recte dicuntur *cande-
 re*, multo magis Apollinis, qui totus, quantus
 quantus est, fulget & cander. Virg. VIII. 720.
Ipse sedens niveo candentis limine Phoebi

Dona recognoscit populorum.

39. ACER ET MAURI PEDITIS CRUEN-
 TUM VULTUS IN HOSTEM] Vir sagacissimus
 Tanaq. Faber, *Emenda*, inquit, *MARSI, Nam*
Mauri imbelles: olim correctionem probabo. Et in
 hanc foci sui sententiam concedit celeberrimus
 Dacerius; promissum tamen ejus minime absol-
 vit: illud addit unicum, *sic extare in vetustis edi-
 tionibus.* Magnopere equidem videre vellem tam
 raras, quas memorat, editiones: plurimas mihi
 usu venit inspicere; veterimas in manibus jam
 habeo; nihil tamen quicquam vel legendo vel
 fando mihi compertum est de ea lectione; ut pla-
 ne verear, ne ei omnium hoc advolaverit per eburne-
 am portam. Nihil tamen secius emendatio ista
 certissima est, refragantibus licet omnibus libris,
 & scriptis & editis. Quippe haec militis descriptio
 est, & *Fortis, & Peditis, & Cominus stabilique po-
 de cum hoste pugnantis.* Tria haec plane indicantur
 his verbis, *Acer peditis vultus in hostem cruentum:*
 quorum ne unum quidem MAURIS convenire
 jam tibi ostendam. Principio multum abest, ut hi
Fortes haberentur; utpote Hispanis, & Gallis, ne-
 dum Romanis, virtute inferiores. Hirtius de Bel-

- 45 Serus in caelum redeas, diuque
Laetus interfis populo Quirini:
Neve te nostris vitiis iniquum
Ocior aura
Tollat: hic magnos potius triumphos,
50 Hic ames dici Pater atque Princeps:
Neu finas Medos equitare inultos,
Te duce, Caesar.

III.

Io Afficano. cap. 6. *Accidit res incredibilis, ut equites minus triginta Galli MAURORUM equitum duo millia loco pellerent, urgerentque in oppidum.* Livius XXIII. 26. *Nec Numida Hispano eques par fuit, nec jaculator MAURUS cetrato, velocitate pari, robore animi viriumque aliquantum praestanti.* Neque vero *Pedites* Mauri ullo in numero erant; *Equitatu* solo valebat ea gens; nec *Cominus* denique vel iusta acie pugnabant, sed *eminus*, & *Parthorum* fere more statim refugientes, ubi jacula femel emiserant. Valer. Flaccus III. 587.

Ille velut REFUGI quem contigit improba MAURI Lanca.

Hirtius c. 7. *Subito EQUITES MAURI, neque opinantibus Caesarianis, remiges adorti, multos jaculis convulneraverunt, nonnullos interfecerunt. Latent enim in insidiis cum equis inter convalles, & subito existunt, non ut in campo COMINUS depugnent.* cap. 97. *EQUITES MAURI atque Gaetuli non acie neque ullo more proelii, sed catervatim uti quosque fors conglobaverat, in nostros incurrunt.* Tacitus Hist. II. 58. *Ingens Maurorum numerus per latrocinia & raptus apta bello manus.* Claudianus de Bello Gildonico. 432.

Nec vos, barbariem quamvis collegerit omnem, Terreat. An MAURI fremitum raucosque repulsus Umbrorum & vestros passuri cominus enses? Non contra clypeis tectos galeisve micantes Ibitis. In solis longe fiducia telis. Exarmatus erit, cum missile torserit, hostis. Dextra movet jaculum; praetentat pallia laeva. Cetera nudus EQUES. Sonipes ignarus habenae. Virga regit. Non ulla fides, non agminis ordo. Arma oneri, fuga praesidio.

Qui quidem locus vel unus rem totam conficit: cum & *Imbelles* fuisse Mauros testatur, & ex *Equo* pugnare solitos, telisque *Eminus* missis continuo in fuga praesidium quaerere. Et praeterea, cum Horatius haec ita conjunxerit,

*Quem juvat clamor, galeaeque leves,
Acer & Mauri peditis cruentum
Vultus in hostem,*

ut plane *Peditem Galeatum* intelligi oporteat; miles ille *Maurus* omnino sine galea pugnam inire solet, ut docet te idem ille locus:

*Non contra clypeis tectos GALEISVE micantes
Ibitis: in solis longe fiducia telis.*

Silius quoque X. 605.

patulis illa horrida campis

*Sit metuenda lues; muros haud fregerit unquam
Exultare levis nudato corpore Maurus.*

Denique ut condonemus haec omnia, demusque tibi & *Pedites* fuisse Mauros, & *Fortes*, & *Cominus*, & *Galeatos* in acie pugnasse; quorum nihil est verum: stultissimum tamen omnium foret Horatius, si virtutis hic militaris exemplum de *Maura* gente petiisset. Quippe acri illo Mauri peditis vultu *Martem juvari* dicit: eundemque *auctorem* Romulae gentis hic memorat, atque *genus* suum ac *nepotes* diu neglectos tandem *respicere*. Quid ergo? an Mars ille tandem suis propitiatus *Mauri* virtute delectetur? At quibus tandem cum hostibus conflictati sunt Mauri magis quam Romanis? Ergo ille hic *cruentus hostis*, & a Mauro confossus ac trucidatus, erit demum Romanus. Meliora vero, o Noster; atque apage tam indignam & in *nepotes* & in *auctorem* contumeliam. Illene ut *ulilius* magis gentis quam virtute Itala juvetur? Recte ita-

III.

Sic te Diva potens Cypri,
 Sic fratres Helenae, lucida sidera,
 Ventorumque regat pater,
 Obstrectis aliis praeter Iapyga;
 5 Navis, quae tibi creditum
 Debes Virgilium, finibus Atticis
 Reddas incolumem, precor,
 Et serves animae dimidium meae.
 Illi robur & aes triplex
 10 Circa pectus erat, qui fragilem truci

Con-

itaque repositum est, MARSII, qui miles Itolorum omnium fortissimus semper est habitus. Strabo V. p. 241. ΜΑΡΣΟΙ καὶ Πήλιγοι, τὰ ἔθνη ταῦτα μικρὰ μὲν, ἀνδρικότατα δὲ. Appianus Bel. Civil. I. p. 639. de Marsis verba faciens; Ἐστὶ γὰρ τὸ ἔθνος πολεμικότατον, καὶ φασὶ κατ' αὐτοῦ θρίαμβον ἐπὶ τῆδε τῷ πταίσματι γενέσθαι μόνον λεγόμενον πρότερον, Ὅστε κατὰ ΜΑΡΣΩΝ ἔτε ἀνευ ΜΑΡΣΩΝ γενέσθαι θρίαμβον. Proverbii loco fuisse ait, Neque de Marsis, neque sine Marsis triumphum agi posse. Virg. Georg. II.

Haec genus acre virum Marfos pubemque Sabellam Extulit.

Horat. Carm. II, 20.

*Me Colchus & qui dissimulat metum
 Marfae cohortis, Dacus.*

Et III, 5. indignatur tamquam de lectissimis militibus, quod

*Consenuit focerorum in arvis
 Sub rege Medo Marfus & Appulus.*

46. LAETUS INTERSIS POPULO QUIRINI] Libri tres apud Lambinum, & ex Cruquianis unus, QUIRINO. Alii omnes omnium, mei certe magno consensu, QUIRINI. Illud mavult vir summus Nic. Heinsius ad Ovidii Fast. IV, 375. & disertissimus Broukhufius ad Propert. IV, 10. Ita nimirum alibi Gens Romula, Venena Colcha, Sulpicia horrea &c. Noster tamen Ep. II, 2. v. 68.

cubat hic in colle QUIRINI,

Hic extremo in Aventino.

Sed & hic similiter Heinsius libens scripserit QUIRINO. Verum nulli libri suffragantur; & quod majus est, ipsae aures repugnant, tinnituque isto Quirino & Aventino, graviter offenduntur. Ovid.

Metam. XIV, 836.

conjux nunc esse Quirini:

*Siste tuos fetus, & si tibi cura videndi
 Conjugis est, duce me lucum pete, colle QUIRINO
 Qui viret.*

Ubi plerique codices, notante Heinsio, QUIRINI. Ipse tamen ex paucioribus Quirino edidit; & fortasse, recte: quia Quirini jam praecesserat. Idem Fast. IV, 375.

*Qui dicit, Quondam sacrata est colle Quirini
 Hac Fortuna die Publica, verus erit.*

Sic omnes membranae. Et hic nequicquam Heinsius Quirino substituit. Juven. II, 133.

officium cras

Primo sole mihi peragendum in colle Quirini.

Ovid. Trist. I, 3. v. 33. & 7. v. 37.

*Dique relinquendi, quos urbs habet alta Quirini.
 Non ego te placida genitum reor Urbe Quirini.*

Ubi omnino frustra nobis obtruseris QUIRINA: cum hoc prohibeant Epitheta illa *alta* & *placida*. Pont. I, 5. v. 73. & Fast. I, 69.

*Dividimur caelo, quaeque est procul Urbe Quirini.
 Dexter ades, Patribusque tuis, populoque Quirini.*

Metam. XV, 572. & 756.

Seu laetum est, patriae laetum populoque Quirini.

*Cinyphiumque Jubam populo adjecisse Quirini.
 Sidonius Ep. IX, 16.*

geminae potiti Fronde coronae,

Quam mihi indulsit POPULUS QUIRINI.

Ita summo consensu omnes ubique codices: ut melius opinor fuerit receptam toties lectionem non temere sollicitare.

Commisit pelago ratem
 Primus, nec timuit praecipitem Africum.
 Decertantem Aquilonibus,
 Nec tristis Hyadas, nec rabiem Noti:

Quo

18. QUI SICCS OCVLIS MONSTRA NATANTIA] Egregius vero locus, ut & totum sane carmen non vulgaris est spiritus atque artis: aut tamen omnia me fallunt, aut turpe hic sub pelle decora mendum delitescit. Videamus quid rei sit:

Illi robur & aes triplex

Circa pectus erat, qui fragilem truci.

Commisit pelago ratem.

Primus;

Quem mortis timuit gradum,

Qui siccis oculis monstra natantia,

Qui vidit mare turbidum &

Infames scopulos Acrocerania?

Ubi recte Scholiafles *Siccis oculis* interpretatur *Sine lacrimis*, testem advocans Lucanum, IX, 1044.

qui sicco lumine campos

Viderit Emathios.

Cui addas licet Senecam de Tranquille. XV. *Plerique enim lacrimas fundunt, ut ostendant: & toties siccos oculos habent, quoties spectator desuit.* Propert. I, 17.

An poteris siccis mea fata reponere ocellis:

Ita siccas genas, quod idem est, poetæ passim: Ovid. Trist. I, 1.

Carmina nec siccis perlegit ipse genis.

Martialis XII, 3.

Nec nimium siccis perlegit ipse genis.

I, 79.

Siccis ipse genis stentes hortatus amicos.

His positus expendamus poetæ sententiam. Quanto, inquit, animi robore fuit, quem mortis gradum timuit, qui primus fragili se rati committens, monstrosas belluas, turbidos fluctus, scopulos horrendos, res omnium maxime terribiles *sine lacrimis* videre sustinuit. Egregie sane: Ego vero vel meticulosum quemvis, etiam feminam id posse praefare dico, ut *sine lacrimis* ea videat; quippe quae in eiusmodi terrore, prout natura omnes comparati sumus, etsi maxime velit, lacrimari non possit. Prae misericordia quidem, vel amore, desiderio, pudore, ad leve periculum praesens, vel ingentis praeteriti recordationem, etiam invitis oculis identidem oboriuntur lacrimae: at in magno pavore, praesentique, ut hic, consternatione nullus lacrimis locus est, ne in puella infante quidem. Scimus hoc omnes; quod

& vita magistra didicimus, & in nobis ipsis experti sumus. Quid igitur tam magnum aut mirabile, si siccis oculis vir fortis ea viderit; quae vel timidissimi non aliter possunt aspicere? Immo vero, quo horribilior formido est, tanto sicciores sunt oculi, ut rigeant plane & immobiles fiant. Virgilius VII, 446. de Turno:

At juveni oranti subitus tremor occupat artus:

Deniguerunt oculi: tot Erinnyes sibilat Hydris.

Ergo & Noster ipse, in simili pavore a fluctibus belluisque marinis, non *stentem* Europen, quamvis & sexu & aetate tum timidam, sed *pallentem*, facit, Carm. III, 27.

& scitentem

Belluis pontum mediasque fraudes

Palluit audax.

Neque vero apud Homerum Virgiliumve, qui Heroas suos *ἀπιδάκρυος* & ad lacrimandum proclives inducunt, eoque nomine hodie ab ineptis culpantur, aut Ulixes aut Aeneas in praesentis naufragii terrore flet; sed ingemit & vociferatur. Hos enim natura tum sonos elicit, lacrimas claudit vetatque. Quis subito incendio implicatus, quis fluvio profundo hauriendus, quis stricto gladii mucrone petitus, in tali tempore lacrimari umquam visus est? Sentis jam, opinor, absurdum: & *siccis illos oculos* minus aequis tu oculis incipis aspicere. Verum illud praeterea contemplare: Qui haec omnia, inquit, *siccis oculis* vidit, ei *robur* & *aes triplex* erat circa pectus, is nullum mortis gradum timere noverat. Atqui siccos ad rem aliquam tenere oculos, ubi mortalium plerisque lacrimae excuterentur, non tam *roboris* est, quam duritiae, non tam *audaciae*, quam atrocitatis, non tam *magni animi*, quam feri & inhumani. Ovid. Heroid. XI, 10.

Ipse necis cuperem nostrae spectator adesset:

Auctorisque oculis exigeretur opus:

Ut ferus est multoque suis truculentior Euris,

Spectasset siccis vulnera nostra genis.

Similia passim apud scriptores invenias: adeo ut parum commode apud Nostrom instituat oratio. Nimirum alios hic quam *siccis* oculos jam tempus est quaerere, qui mentem interritam fortisque robur pectoris rite ostendant. Atque ecce tibi quos affirmare ausim in Horatii scriniis olim comparuisse;

Quem.

15 Quo non arbiter Hadriae
Major, tollere seu ponere volt freta.
Quem mortis timuit gradum,
Qui rectis oculis monstra natantia,

v. 18. Vulg. Siccis

Qui

Quem mortis timuit gradum,
Qui RECTIS oculis monstra natantia,
Qui vidit mare turbidum.

Non ita magna est a recepta lectione mutatio; ut incredibile sit audaculos Librarios hoc in se facinus admisisse; praesertim cum haec dictio paullo rarior esset, illa vulgo tritissima. Sententia vero jam talis est, ut vel ducentis exscriptoribus fidem omnem & auctoritatem abroget. Seneca Epist. CIV. *Nihil illi videtur grave, nihil asperum, quod virum incurvet.* Terribiles visu formae letumque labosque? *Minime quidem, si quis RECTIS Oculis intueri illa possit, & tenebras perrumpere.* Idem De constantia c. 5. *Adversus apparatus terribilium RECTOS Oculos tener sapiens; nihil ex vultu mutat, sive illi dura sive secunda ostentantur.* Suetonius Aug. c. 16. *Unde praebitam Antonio materiam putem exprobandi, ne RECTIS quidem oculis eum aspiceret potuisse instructam aciem; verum supinum, caelum intuentem, stupidum cubuisse.* Quid jam videtur? *Cernis opinor ista, Terribiles visu formas, & terribilium apparatus, ipsa illa monstra scilicet & fluctus & scopulos; utque ea non sicis, sed rectis oculis vir fortis contueatur.* Quippe is demum intrepido & invicto est animo, qui neque conniveat ad intentatum periculum, neque vultum avertat. *Primi in omnibus preliis oculi vincuntur;* ut vere ac diserte Tacitus de Mor. Germ. c. 33. Et similiter Plinius Hist. XI, 37. *Viginti gladiatorum paria in Caii principis ludo fuere: in iis duo omnino, qui contra comminationem aliquam non conniverent, & ob id invicti.* Inde est, quod *rectis oculis, ὀρθοῖς ὀμμασιν, ἀποφθαλμῶν, oculos contra attollere, ἀναρδουμένη βλέπειν,* omnia de audaci homine atque impavido praedicentur. Iterum Seneca Epist. LXXVI. *Si RECTIS Oculis gladios micantes videt, & si se sit sua nihil interesse, utrum anima per os an per jugulum exeat, beatum voca.* Cicero pro Rabirio Posthumo, cap. ult. *Hic vos aliud nihil orat, nisi ut RECTIS Oculis hanc urbem sibi intueri, atque in hoc foro vestigium facere liceat.* Ubi frustra haeserunt Interpretes: *tu accipe, Fidenter, sine metu aut pudore.* Stautius Theb. X, 537.

*non ora virum, non pectora flectit
Imber atrox, rectosque tenent in moenia vultus,
Immemores leti, & tantum sua tela videntes.*

Juvenalis VI, 339.

*Cumque paludatis ducibus, praesente marito,
Ipsa loqui recta facie siccisque mamillis.*

Boët. de Consol. Phil. metro IV.

Fortunamque tuens utramque rectus,

Invictum potuit tenere vultum.

Sophocles Oed. Tyr. p. 205. Ed. Steph.

Τοιάνδ' ἐγὼ κηλίδα μνήσας ἐμῖν,

ΟΡΘΟΙΣ ἔμελλον ΟΜΜΑΣΙΝ τούτῃς ὄραν;

Theocritus Idyll. V, 35.

*Ἄλλ' ἔτι σπύδω μέγα δ' ἄχθομαι εἰ τὸ με τολμῆς
ΟΜΜΑΣΙ ΤΟΙΣ ΟΡΘΟΙΣΙ ποτιβλέπειν.*

Arriani Epictetus, sine libri III. Ταῦτά ἐστι μόνα.

τὰ τοὺς ἐλειθέρας ποιοῦντα, τὰ τοὺς ἀκαλύτους, τὰ

τὸν τρέχῃλον ἐπαίροντα τῶν τεταπεινωμένων, τὰ ἀντι-

βλέπειν ποιοῦντα ΗΡΘΟΙΣ ΤΟΙΣ ΟΡΘΘΑΛΜΟΙΣ

πρὸς τοὺς πλοῦσις, πρὸς τοὺς τυράννας. Archidamus

oratione ad Milites, Xenoph. Hellen. VII. p. 620.

Ἄνδρες πολῖται, νῦν ἀγαθοὶ γενόμενοι, ἀναβλέψαμεν

ΟΡΘΟΙΣ ΟΜΜΑΣΙΝ. Hierax Stobaei, II. τὸς

δ' ὑπ' ἐλευθερίας ἐλέγχοντας αὐτοῦ τὸ σκαῖον τοῦ ἕβους,

οὐδὲ ἰδεῖν ΟΡΘΟΙΣ ΤΟΙΣ ΟΦΘΑΛΜΟΙΣ ἀνέχεται.

Aristides pro Quatuor viris Tom. II. p. 299. de

Themistocle: *καὶ μόνος ΟΡΘΟΙΣ ΤΟΙΣ ΟΦΘΑΛ-*

ΜΟΙΣ ἀντίσταν ἅπασι καὶ τοῖς παροῦσι πράγμασι.

καὶ οὐκ ἀποστροφῆς, ὡς περ οἱ πρὸς τὸν ἥλιον βλέ-

ποντες. Sic Latini tollere oculos contra minas & ter-

rorem. Lucret. I, 67.

Quae caput a caeli regionibus ostendebat,

Horribili super aspectu mortalibus instans:

Primus Graius homo mortales TOLLERE contra

Est oculos ausus, primusque obistere contra.

Ita omnes Lucretii codices Tollere; & perperam

agunt, qui ex Nonio reponunt Tendere. Livius

VI, 16. *Nec adversus dictatoriam vim aut tribuni*

plebis aut ipsa plebs ATTOLLERE Oculos aut hiscere

audebat. Seneca Epist. LXXI: *Alius jam in tantum*

profecit, ut contra fortunam audeat ATTOLLERE OCU-

LOS. Quod ipsum sic extulit Plutarchus *Περὶ εὐθυ-*

μίας, p. 847. Τὸ μελετᾶν καὶ δύνασθαι πρὸς τὴν τύ-

χην ἀνεωγῶσι τοῖς ὀμμασιν ἀντιβλέπειν, i. e. Possz

contra fortunam apertos oculos attollere. Seneca ite-

rum De Benef. I, 3. *Non audebit adversus multa*

OCULOS ATTOLLERE. Auctor Octaviae, v.

481.

ne quid simile tentare audeat,

B 2

Com-

Qui vidit mare turbidum, &
Infamis scopulos Acrocerania?

20

v. 19. Vulg. TURGIDUM.

Ne-

Contraque sanctos conjugis vultus meae
ATTOLLERE OCULOS.

Hoc Graeci eleganti compositione Ἀποθαλαμείν dicere solent, quod vocabulum Polybio historico in deliciis erat; ut I. 68. Μη δὲ ἰὸν Καρχηδονίης ἈΝΤΟΦΘΑΛΜΗΣΑΙ ποτ' ἂν πρὸς αὐτοὺς ἐν τοῖς ὀπλοῖς, ἀλλὰ μὲν τῶν λοιπῶν μηδὲν ῥαδίως. Vide ipsum II, 24. & III, 14. 64. & IV, 32. 34. & alibi. Porro & iidem Ἀσκαρδαμυκτὶ βλέπειν, Inconvenientibus oculis contueri, audaciae & fortitudinis signum. Aristophanes Equit. v. 292.

Βλέψον εἰς ἡ' ἀσκαρδαμυκτος.

fic lege, non εἰς ἡμ', ob metri rationem. Lucianus in Κατάπλω p. 270. de Megapenthe Tyranno: ῥαδίον γούν (lege ῥάον) ἂν τις τὸν ἥλιον ἢ αὐτὸν ἈΣΚΑΡΔΑΜΥΚΤΙ προσέβλεψεν. Oppianus Cyneget. I, 208. de Equo:

Ἡ πᾶς ἄντα δίδορκεν ἈΣΚΑΡΔΑΜΥΚΤΟΙΣΙΝ ἵπωπαῖς

Αἰζηῖοσι λόχον πεπυκασμένον ὀπλίτησι.

Quem locum vir summus Julius Scaliger in Epinomide adducit, ut ostendat Creticum pedem (qualis hic ἀσκαρδαμυκτ) in Hexametro versu nonnumquam tolerari. Frustra: neque enim tam terfo poëtae tam indigna licentia placere potuit. Sine dubio sic reponendum.

Ἡ πᾶς ἄντα δίδορκεν ΑΤΑΓΜΥΚΤΟΙΣΙΝ ἵπωπαῖς.

Nimirum ἀτάρμυκτος unum idemque est ac ἀσκαρδαμυκτος, inconspicuus; unde Euphorion apud Etymologum & Suidam. ΑΤΑΡΜΥΚΤΟΝ τρέπεν ΟΜΜΑ. Etymol. Ἀτάρμυκτον, ἀφοβόν, θρασύν, κυρίας τὸ μὴ μῶν. Corrigendus inde Hesychius: Ἀτάρμυκτον, ἀφοβόν, θρασύν. Scribe vel ex ipsa verborum serie, Ἀτάρμυκτον. Idem alibi: Ταρμύξασθαι, φοβηθῆναι. Et Etymologus: Ταρμύξασθαι, φοβηθῆναι. Et Etymologus: Ταρμύξασθαι, φοβηθῆναι. Nota, hoc ex Lycophrone citari. At apud illum hodie legitur, v. 1177.

Κλῆρῆσαι τερβήσαν ἐνύχοις βροτοῖς.

Restituendum vero, vel Etymologi auctoritate, Ταρμύξασθαι; ut & scriptus codex etiam exhibet. Sed ut tandem manum de tabula, satis jam, opinor, & abunde pervicimus, aut scripsisse RECTIS OCUIS Flaccum, aut saltem ita debuisse: quorum alterum modo si negas; qui Horatius sit, omnino nescis: fin utrumque; vereor ne, qui tu sis, optime sciamus.

19. QUI VIDIT MARE TURGIDUM] Editio Veneta 1478. quam omnium primam esse crediderim, habet TURGIDUM; at Germanica Lofche-

n 1498. TURBIDUM. Postea tamen prior illa lectio fere cunctas occupavit. Codices quidem etiam optimae notae, alii hanc, alii illam exhibent: & sane utraque sat commode tolerari potest. Prudentius Peri Steph. V, 475.

Quae TURGIDUM quondam mare
Gradiente Christo straverat.
Avienus in Arateis.

salumque
Fluctibus instabile & glauci vada turgida ponti.
Sic Virgil. Tumidum mare, Tumida aequora,
Mare alta tumescunt; & Graeci, ἄλιον ἰδιμα; ἰδιμα θαλάσσης. Vix tamen dubito, quin TURBIDUM ab Horatii manu fuerit; quod fortius epitheton est, & majorem terrorem incutit. Lucret. V, 998.

nec turbida ponti
Aequora laedebant navis ad saxa virosque.
Ovid. Trist. I, 10.

Cumque sit hibernis agitated fluctibus aequor,
Pectora sunt ipso turbidiora mari.

Idem Leand. Her.

Ipsa vides caelum pice nigrius, & freta ventis
Turbida, perque cavas vix aequanda rates.

Et ibidem,

Cumque mea sunt turbida mente freta.
Seneca Herc. Oct. 456.

conculsi fretum
Cessante vento: turbidum explicui mare.

Avienus in Arateis,

Non tum freta turbida pinu. Quis petat.
Et iterum,

Quantum suspensio linquit vada turbida caelo.

Et, turbida certantes converrent aequora Cauri.

Et, si fugiunt volucres raptim freta turbida Nerei.

Ut pene jam metuendum sit, ne & in istis quoque Prudentii & Avieni locis, quae supra protulimus, Turbidum substitui debeat.

20. INFAMES SCOPULOS ACROCERAUNIA] Virgilius Aen. III, 506.

Provehimur pelago vicina Ceraunia juxta.

Ubi Servius lectionem hanc in Flacco confirmat. Ceraunia, inquit, montes Epiri, a crebris fulminibus propter altitudinem nominati. Unde Horatius expressius dixit, ACROCERAUNIA, propter altitudinem & fulminum jactus. Lactantius ad Statii Theb. I, 133. Infames Scirone petras. Nota, inquit, Infames dixit, ut est,

Infames scopulos Acrocerania.

Idem repetit ad III, 121. & ad VI, 156. Sed in-

ultimq;

Nequicquam Deus abscedit
Prudens Oceano dissociabilis

V. 22. DISSOCIABILIS.

Terras,

ultimo Lactantii loco libri antiqui repraesentant ALTA CERAUNIA, notante Theod. Marcilio & Georgio Fabricio, in Notis ad hoc Carmen. Unde vir reconditae eruditionis Gulielmus Baxter in nupera sua Horatii editione sic edidit,

Infames scopulos, alta Ceraunia.

Nolle factum; neque enim ulla unius loci suspecti auctoritas est contra duo alia ejusdem Lactantii loca, & eo vetustiorum Servium, & omnes quotquot ubique sunt Horatii libros: neque sane tolerari hic poterit duplex epitheton, *Infames, Alta*; ut agnoscent, qui poeticae gustum habent. *Ακροκεραυνία*, ut *Ακροκόρινθος*: nimirum montes Ceraunii longissimo tractu protenduntur, quorum summum promontorium Acroceraunia nomen habet. Ovid. Remed. Amor. v. 739.

Haec tibi sint Syrtes, haec Acroceraunia vita.

Plin. Hist. III, 23. *Initium Epiri, montes Acroceraunia*: & iterum eodem libro quater vel quinque. Lucius Ampelius cap. 5. *Parnassus, Acroceraunia in Epiro*. Tum autem, quod idem suspicatur *Acroceraunia ex glossate esse, quia vulgatus*; plane aliter res habet. Nam praeter loca jam citata, frustra, opinor, alibi *Acroceraunia* quaesiveris; cum *Ceraunia* vulgatissimum sit, cum apud Poetas, tum alios.

22. NEQUICQUAM DEUS ABSCEdit PRUDENS OCEANO DISSOCIABILI TERRAS.] Olim hic passive (ut Grammatici loquuntur) accipiebant *dissociabili*; eo sensu ut *Deus recte abscederet terras ab Oceano, quem par erat ab eis dissociari & abscondi*. Quomodo & Ovidius Metam. I, 22.

Nam caelo terras, & terris abscedit undas.

Et Stadius Silv. III, 2. v. 61.

Quis rude & abscessum miseris animantibus aequor fecit iter?

Posterioribus autem ea melior visa est sententia, ut *Deus providenter terras disceverit, alias scilicet ab aliis, interveniente Oceano*; quale illud Lucretii est,

Et mare, quod late terrarum distinet oras.

Et Senecae Consolat. ad Marciam. c. 18. *Quid — vinculum terrarum Oceanus, continuationem gentium triplici sinu scindens, & ingenti licentia exas-suans?* Tum autem, quod huic consentaneum erat, jam non passive ut illi priores, verum active fumere volunt *Dissociabili, qui terras dissociat*, ut *genitabilis aura, penetrabile frigus & id genus alia*. Atque haec, ut video, interpretatio jam sola passim obtinet, & pro legitima habetur. Esto sane: *Dissa-*

ciabilis active per analogiam defendi possit; etsi in ea notione jam nusquam alibi extet: at vide quam inficeta demum sententia exoriatur: *Deus abscedit terras Oceano dissociabili*, hoc est, ut quidam explicant, *Deus abscedit terras Oceano, qui terras abscondit*. Quisquamne sibi persuaserit, putidulum hoc & *ταυτολόγον* ab Horatio profectum esse? Tu vero scribe, si sapias, unius literulae adjectione.

Nequicquam deus abscedit.

Prudens Oceano dissociabilis

Terras.

Hoc est, ut hodie moris est scribere, *dissociabiles*. Frustra, inquit, providentia Dei terras has ab illis consulto abscedit, mari interfuso: siquidem homines mare illud navibus trajiciunt, & terras sic a Deo dissociatas commercio inter se miscent. Sane & oratio jam & sententia sunt omni ex parte commodissimae. Ita Stadius Siciliam ab Italia *dissociatam* esse memorat, Silv. I, 3. v. 32.

sic dissociata profundo

Brutia Sicaniū circumspicit ora Pelorum.

Rutilius Itin. I, 330.

Eminus Igilii silvosa cacumina miror,

Quam fraudare nefas laudis honore suae.

Gurgite cum modico victricibus obstitit armis,

Tamquam longinquo dissociata mari.

Florus II, 8. *Euboeam insulam continenti adhaerentem, tenui freto reciprocantibus aquis Euripus abscedit*. Valer. Flaccus II, 615.

Asiamque prementem

Effugit abruptis Europa inmanior oris.

Has etiam terras consertaque gentibus arva,

Sic pelago pulsante reor, Neptunia quondam

Cuspis & ad-versi longus labor abscedit aevi,

Ut Siculum Libycumque latus.

Et eodem plane, quo noster, sensu, *bene disseptas* a natura terras ait Seneca; atque improbe factum ab Argonautis, quod primi mare transcurrere ausi commercia vetita exercerent. Medea 335.

Candida nostri saecula patres

Videre procul fraude remota.

Sua quisque piger litora tangens

Patrioque senex factus in arvo,

Parvo dives; nisi quas tulerat

Natale solum non norat opes.

Bene dissepti foedera mundi

Traxit in unum Thessala pinus,

Jussitque pati verbera pontum,

Parremque metus fieri nostri

Mare sepositum. Dedit illa graves

B. 3

- Terras, si tamen impiae
 Non tangenda rates transfiliunt vada.
- 25 Audax omnia perpeti,
 Gens humana ruit per vetitum nefas.
 Audax Iapeti genus
 Ignem fraude mala gentibus intulit.
 Post ignem aethera domo
- 30 Subductum, macies & nova febrium
 Terris incubuit cohors:
 Semotique prius tarda necessitas
 Leti corripuit gradum.
 Expertus vacuum Daedalus aëra
- 35 Pennis non homini datis.
 Perrupit Acheronta Herculeus labor.
 Nil mortalibus ardui est.
 Caelum ipsum petimus stultitia, neque
 Per nostrum patimur scelus
- 40 Iracunda Jovem ponere fulmina.

v. 37. Vulg. ARDUUM.

IV.

Improba poenas.

Satis, opinor, jam dictum est ad emendationem nostram firmandam; superest tamen adhuc, quod aliorum opiniones prorsus refutet. Neque enim prior illa, quae Oceanum ipsum terris abscissum tentarique vetitum esse statuit, consistere potest cum sequentibus,

*si tamen impiae**Non tangenda rates transfiliunt vada.*

Quorsum enim TRANSILIUNT? Nam id quidem fati indicat, non Oceanum modo tentari, sed & regiones exteras trans Oceanum peti: quale scilicet commercium prohibere Natura conata est. Neque utralibet sane defendi in eo potest, quod Oceanum dicat DISSOCIABLEM; quippe vox ea numquam usurpatur, nisi vel de diversis rebus, vel de re una ex diversis rebus concreta & congregata. Tacitus in Agric. 3. *Quamquam Ner-va Caesar res olim DISSOCIABILES miscuerit, Principatum & Libertatem.* Claudianus in Ruf. II, 238.

*Quid consanguineas acies, quid dividis olim
 Concordes aquilas? Non dissociabile corpus,
 Coniunctumque sumus.*

Prudentius Psycum. 763.

*Quod sapimus, conjungat amor: quod vivimus,
 uno*

Conspiret studio. Nil dissociabile firmum est.

Hac sola itaque ratione dissociabilis dici poterit Oceanus; si diversas ejus partes, aliam ab alia discindi & divelli & distrahi velis; quod nihil ad mentem Horatii est.

37. NIL MORTALIBUS ARDUUM EST] ARDUI meliores codd. Cruquii & aliorum, & sic vetustissimi mei Graevianus, Leidensis, & ex prima manu Reginensis cum aliis: adde Barthii librum optima notae, Advers. XXXV, 2. Omnino itaque recipienda haec lectio est, adulterina illa exclusa. Noster Epist. II, 3.

Nil intra est olea, nihil extra est in nuce duri.
 Atque hanc probat elegantissimus Nic. Heinsius ad Ovidii Heroidas VIII, 104.

IV.

AD SESTIUM.

SOLVITUR acris hiems grata vice veris & Favoni:
Trahuntque ficas machinae carinas.

Ac neque jam stabulis gaudet pecus, aut arator igni;
Nec prata canis albicant pruinis.

5 Jam Cytherea choros ducit Venus, imminente Luna:
Junctaeque Nymphis Gratiae decentes

10 Alterno terram quatunt pede; dum gravis Cyclopum
Volcanus ardens visit officinas.

Nunc decet aut viridi nitidum caput inpedire myrto,

10 Aut flore, terrae quem ferunt solutae.

Nunc

v.8. URIT.

5. JAM CYTHEREA CHOROS DUCIT VENUS] Nota illud VENUS plane otiose positum. Neque enim ipse alibi, nec ullus Poëtarum Latinorum Cytherea Venus dixit, sed simpliciter Cytherea. Carm. III, 12.

Tibi qualis Cythereae puer ales.
Virgil. Aen. IV, 128.

Annuit atque dolis risit Cytherea repertis.
Ita omnes ubique, nisi me memoria fallit: neque quisquam ex Græcis Κυθήραιον Ἀφροδίτην, non ipse Homerus, qui toties inculcat Φοῖβος Ἀπόλλων, quod solus & semel imitatus est Virgilius Aen. III, 251.

Quae Phoebus pater omnipotens, mihi Phoebus Apollo
Praedixit.

Defendi itaque poterit noster hoc Virgillii exemplo: Nam de mendo suspicari vetat omnium librorum consensus. Quibus adde Marium Plotium de metris p. 2662. Logaoedicum Archebulium fit duobus dactylis & duobus trochaicis, sive trochaeo & spondaeo. Jam Cytherea choros verius dat. Ubi ex metro ipso manifestum est legi oportere Venus dat: atqui iste versiculus ex nostro expressus est, & receptam lectionem stabilis.

8. DUM GRAVES CYCLOPUM VULCANUS ARDENS URIT OFFICINAS] Vir magnus Julius Caesar Scaliger in Poëtices lib. VI. conquire ista non po-

tuit. Non URIT, inquit, caminos: descenderent enim. At non deficiunt. Melius, URGET officinas: quippe magistri est operas urgere. Haec Scaliger; quem nostri Interpretes, etsi quavis data occasione libenter ei obsecant, intactum hic loci dimittunt: nec interea tamen aut audiunt monentem, aut alia via locum expediunt. Vere profecto & acute Scaliger: quamquam incautius posuit Caminos. Quidni enim urantur camini? Juvenalis XIV, 118.

Incede assidua, semperque ardente camino.
Ovid. Fast. IV, 473.

Antraque Cyclopum positis exusta caminis.
Sed aliud plane est urere Officinas: quippe eo pacto & totam tabernam & omne operis instrumentum una combureret; quod de Vulcano tabernae domino suspicari festivum sane esset. Neque illud Propertij, quod huc adducit Passeratius, Eleg. II, 1.

Colchis tolciacis urit ahena foci,
ullo modo par vel simile est. Uruntur enim quotidie ahena, salvis tamen Officinis. Illud quoque a Scaligero praeteritum miror; quam inficete bina illa jungantur ARDENS & URIT. Exclamare profus licet, Δις ταντων εἶπας: adeo ut geminatus ille calor jam merum frigus spirare videatur. Omnino itaque mallet cum Scaligero URGET officinas: cum vel a puero meminisset illa Vulcani apud Virgil. VIII, 439.

Tollite cuncta, inquit, coeptoque auferte labores,
Aetnaei

Nunc & in umbrosis Fauno decet inmolare lucis,
 Seu poscat agna, sive malit haedo.
 Pallida mors aequo pulsat pede pauperum tabernas,
 Regumque turris. ô beate Sesti,
 15 Vitae summa brevis spem nos vetat inchoare longam.
 Jam te premet nox, fabulaeque Manes,
 Et domus exilis Plutonia: quo simul meâris,
 Nec regna vini fortiere talis;
 Nec tenerum Lycidan mirabere, quo calet juvenus
 20 Nunc omnis, & mox virgines tepebunt.

V.

Aetnaei Cyclopes, & huc advertite mentem.

*Arma acri facienda viro: nunc viribus usus,
 Nunc manibus rapidis, omni nunc arte magistra:
 Praecipitate moras.*

Agnoscis, opinor, magistri verba quam acerrime
 operas *urgentis*. Sed tamen aliud longe melius sub-
 ministrant priscae membranae. Leidensis enim
 octingentum annorum codex verissime exhibet,

Vulcanus ardens VISIT officinas:

Quo modo & Lambini aliquot, & Colbertinus
 pro varia lectione, & Bodleianus, ubi *VISIT*
 scriptum est; & qui his omnibus antiquior est
 Plotius Grammaticus p. 2663. *Logaoedicum*, in-
 quit, *Archilochi Ithyphallicum fit quatuor dactylicis
 pedibus & tribus trochaeis. Exemplum hoc est:*

*Alternò terram quatunt pede, dum gravis Cyclopus
 Vulcanus ardens ussit officinas.*

Ubi hodie quidem, ut vides, editum est *usit*; sed
 sine dubio librariorum culpa pro *VISIT*: quo vo-
 cabulo nihil Horatianae sententiae aptius vel fingi
 vel optari potest. Noster alibi de Venere, *Carm.*
III, 28.

Quae Paphon Junctis visit oloribus.

Virgil. Aen. IV, 143.

*Qualis ubi hibernam Lyciam Xanthique fluenta
 Deserit, ac Delum maternam invisit Apollo.*

Ovidius in Arte, II, 519. de ipso Vulcano.

*Fingit iter Lemnon: veniunt ad foedus amantes:
 Impliciti laqueis nudus uterque jacent.*

Apollonius Rhodius III, 40.

Ἴν' ἐστύμισκε θεὰ λέχος Ἡφαιίστιο.

*Ἄλλ' ὁ μὲν εἰς ΧΑΛΚΕΩΝΑ καὶ ἄκμονας ἤρει
 ΒΕΒΗΚΕΙ*

*Νητοιο πλαγκτῆς εὐρὺν μυχόν, ὃ̃ ἐνὶ πάντα
 Δαίδαλα χάλκευεν ῥιπῆ πυρός, ἢ δ' ἄρα μούνη*

Ἦστο δὲ μοῖο δῖωτόν ἀνὰ θρόνον ἄστρα θυράων.

Ubi habes Venerem, non ut hic ad lunam choreas
 celebrantem, sed ut frugi matrem familias,
 domi manentem, & domestica negotia capefcentem,
 dum Vulcanus maritus suam Liparæ *VISIT*
OFFICINAM. Haec scripseram, cum sero animad-
 verti ingeniosissimum Rutgerium ante me maluisse
VISIT, & insuper locum Apollonii huc attulisse.

12. SEU POSCAT AGNAM SIVE MALIT HAEDUM]
 Ita scriptum in tribus Lambini. Unus Cruquii &
 Bersmanni cum meis Zulichemiano & Regiae so-
 cietatis, *Agnam*, & *haedos*. Quod paullo propius
 accedit ad veram lectionem, & plurimum & vetu-
 stiorum codicum suffragiis innixam,

Seu poscat agna, sive malit haedo.

Servius ad Virgil. *Eclog. III*. Cum faciam vitula.
*Figurate, faciam vitula, ut faciam ture, faciam
 agna.* Horat.

Seu poscat agna, sive malit haedo.

Ita legitur etiam apud Marium Victorinum p. 2575.
 & Plotium 2659. Codex Graevianus in Margine:
Deest, IMMOLARI SIBI. Rectissime: & profecto si
agnam & haedum legeris, nihilo fecius subaudiendum
 erit extrinsecus, Seu poscit agnam *immolari
 sibi*. Atqui tam bene Latine dicitur, poscit *agna
 sibi immolari*, quam, poscit *agnam sibi immola-
 ri*. Macrobius *Satur. III, 10*. Quando enim dice-
 ret Virgilius,

Caelicolum regi maetabam in litore taurum:

Si sciret TAURO IMMOLARI huic deo vetitum?

aut si comprehendisset, quod Atteius Capito

comprehendit, cujus verba ex libro I. De jure

Sacrificiorum haec sunt: *Itaque Jovi TAURO,*

VERRE, ARIETE IMMOLARI non licet. Labeo ve-

ro LX. & VIII. libro intulit, nisi Neptuno,

Apol-

V.

AD PYRRHAM.

QUIS multa gracilis te puer in rosa
 Perfusus liquidis urguet odoribus
 Grato, Pyrrha, sub antro?
 Cui flavam religas comam,
 5 Simplex munditiis? heu quoties fidem
 Mutatosque Deos flebit, & aspera
 Nigris æquora ventis
 Emirabitur insolens;

IV

Apollini & Marti TAURUM non immolari. Frustra igitur Grammatici hic quaerunt nodum in seirpo. Illud tamen fortasse pugnabunt, *Poscat agnam* hic legi oportere, ut in Epod. XVII.

*Paratus expiare, seu poposcens
 Centum juvencos.*

Verum ibi codex meus Battelianus, bonae notae, clare exhibet, *Centum JUVENCIS*; quæ vera scriptura est, tamque hujus loci lectionem confirmat, quam ab ea invicem confirmatur.

16. JAM TE PREMETS NOX FABULAEQUE MANES] Dubitare poteris pluraline numero hic accipiatur FABULAE, an genitivo singulari. Hoc ille maluit, quicumque fuit, qui margini codicis Graeviani hoc Scholion allevit, *Fabulae, genit. singul. pro Fabularum.* & Prudentius perpetuus nostri imitator, Contra Symmachum I, 190.

*Et tot templa deum Romae; quot in orbe sepulchra
 Heroum numerare licet: quos fabula manes
 Nobilitat, noster populus veneratus adorat:*
 plane hunc locum in animo habuit. Illud tamen fecutus videtur Perseus, cum dixit,

cinis & manes & fabula fies.

Utrumlibet elegeris, eodem fere res redit.

17. ET DOMUS EXILIS PLUTONIA] Daniel Heinsius, & Barthius, cum Advers. XXX, 13. tum ad Statii Thebaida I, 56. legit

Et domus EXILII.

Nihil unquam vidi dilutius. Domus *exilis*, est egena & inops, sine suppellectile & penu: ut alibi Epist. I, 6.

Exilis domus est, ubi non & multa supersunt,

Et dominum fallunt, & profunt furibus.

Sic *tenues penates* Seneca in Hippolyto v. 209.

Cur in Penates rarius tenues subit

Hæc delicatas eligens pestis domos?

Sic *gracilem larem* Apuleius in Apologia: *Sed quod vivo gracili lare, quod pauciores servos habeo.* Probant hoc & sequentia, *Nec regna vini.* Nihil, inquit, ibi reperies, quo bene fit: neque conviviis, nec amoribus indulgendi facultas erit, aut locus commodus. Neque vero hic quemquam offendere debet geminum Epitheton, *Exilis Plutonia*, quod tamen alias rarum est. Sic enim & alibi, eadem plane forma, Epist. II, 1.

sic horridus ille:

Defluxit numerus Saturnius.

Et Virgil. Aen. X, 408.

extenditur una

Horrida per latos acies Volcania campos.

Et Seneca Oedip. v. 228.

Imminens Phoebea laurus tremuit, & movit domum.

18. NEC REGNA VINI SORTIERE TALIS] Codex Reginensis:

Nec regna talis sortiere vini:

Quæ verborum collocatio magis aperte indicat TALIS esse τοῖς ἀστυγίοις. Frustra sane sunt, qui damnatam interpretationem TALIS VINI, hoc est, *tam generosi*, recoquere nuper & resuscitare voluerunt. Quasi vero vel vilissimi vini copia esset in domo Plutonia. *Magisterium vini, Regnum vini* recte dixeris; *Regnum vini boni, regnum vini talis*, nequaquam. Usus & sensus repugnant.

19. NEC TENERUM LYCIDAM] Codex inter optimos Reginensis cum duobus Torrentii Graeca forma habet LYCIDAN. Recte: Sic alibi Serm. II, 4.

Pythagoran *Anytique reum doctumque Platona.*

Ita & Virgilius, *MENALCAN*: & alii passim alia.

8. EMIRABITUR INSOLENS] Sic miro consensu Codices; atque ita Donatus, qui ad Terentii Eunu-

C

nuchum.

10 Qui nunc te fruitur credulus aurea,
 Qui semper vacuum, semper amabilem
 Sperat, nescius aurae
 Fallacis. miseri, quibus
 Intentata nites. me tabula facer
 Votiva paries indicat uvida
 15 Suspendisse potenti
 Vestimenta maris Deo.

VI.

nuchum V, 19. hunc locum adducit Flacci: & tamen illud emirandum est vel maxime, neminem quemquam eo vocabulo usum esse praeter Nostrium, idque hoc tantum loco. Quid vero tam dignum in se continet EMIRARI, ut vox nova plane procudi debuerit? Emirari, aiunt Interpretes, est magnopere & valde mirari. Atqui & vox notissima DEMIRARI eandem omnino vim habet. Terent. Hecyra IV, 1. Demiror, quid sit, quamobrem &c. ubi rectè Donatus, Demiror, valde miror. Certe tanti non erat ut verbum prorsus novum fingeret Noster, nec tamen quicquam sententiam adjuvaret. Facile quidem foret substituere DEMIRABITUR; sed, si id ab Horatii manu esset, minime omnium credibile est, tam usitatum verbum in tot libris potuisse corrumpi, ut alterum, & inauditum & nihilo significantius, ubique ejus vicem teneret. Quid, quod neutra quidem ratione confieri res potest: remanet enim in oratione ipsa subabsurdum quid & secum pugnans: Quoties, inquit, emirabitur insolens! Atqui si TOTIES emirabitur, quomodo, quaeso, INSOLENS? Certe non nisi prima vice insolens erit, post illam expertus & magis magisque assuetus futurus. Haeret itaque hoc negotium. Solus codex Reginensis, quantavis sane pretii, suspicionem mendii hic praebuit, qui clare habet ET MIRABITUR, punctulo sub T posito a manu secunda, quo delendam esse literam aliquam notare solent librarii. Nempe corrigere locum voluerunt ad aliorum exemplarium fidem. At cur non potius legamus, levissima quidem mutatione, sententia autem commodissima;

heu quotiens fidem

Mutatosque deos flebit! & aspera
 Nigris aequora ventis
 UT mirabitur insolens!
 Notum illud Virgilii est,
 Ut vidi, ut perii! ut me malus abstulit error!
 Et Catull. LXVII.

Ut tibi tum toto pectore sollicitae
 Sensibus ereptis mens excidit!

ET loco UT facillime obrepere potuit, quia prima cujusque versus litera olim minio describi solita est; atque ideo a librariis plerumque omittebatur, ab aliis postea supplenda. Huc adde, quod in vetusta editione Donati Argentinae MDIII. non EMIRABITUR invenies, sed ET MUTABITUR; in quo vestigia priscae lectionis aliquatenus extant.

3. QUAM REM CUMQUE FEROX NAVIBUS AUT EQUIS MILES TE DUCE GESSERIT] Vereor ut recto talo stare possit haec lectio; licet prima fronte sana esse videatur; & cum in plerisque omnibus libris, tum & in Victorino sic hodie extet, p. 2614. Quid enim? AN QUAMCUMQUE rem gesserit Agrippa, sive mediocrem sive leviculam & nullius momenti, dignum Maenonio Carmine argumentum erit? AN Victor erit hostium, etiamsi male rem gesserit? nullus dixeris. Profecto QUAMCUMQUE rem gesseris non sunt ejus verba, qui laudat Agrippam; sed vituperantis potius, nihilque magni de eo pollicentis. Cicero ad Lentulum Epist. 1, 9. Huc accessit commemoranda quaedam & divina Caesaris in me fratremque meum liberalitas, qui mihi, QUASCUMQUE RES GERERET, tuendus esset: nunc in tanta felicitate tantisque victoriis, etiamsi in nos non is esset qui est, tamen ornandus videretur. Ub ihuce ipsa clarius est quascumque res ita

op.

VI.

AD AGRIPPAM.

SCRIBERIS Vario fortis & hostium
Victor, Maeonii carminis alite,
Qua rem cumque ferox, navibus aut equis,
Miles te duce gesserit.

5 Nos, Agrippa, neque haec dicere, nec gravem
Pelidae stomachum cedere nescii,
Nec cursus duplicis per mare Ulixei,
Nec saevam Pelopis domum.

v. 3. Vulg. QUAM REM.

Co-

opponi tantis victoriis, ut parvas maximis, male gestas felicissime gestis. Libenter itaque sequor, quam ex suis libris Muretus lectionem protulit, Var. Lect. IX. 7.

QUA rem cumque ferox navibus aut equis. Quacumque, hoc est, siue mari siue terra: id enim sibi volunt navibus aut equis. Florus, II, 2. Ostendit nihil interesse virtutis, equis an navibus, terra an mari dimicaretur. Livius XXIII, 40. Navalibus sociis armatis, ut terra rem gereret. XXVIII, 23. Ut terra marique communi consilio rem gererent. Nepos in Hamilc. Cum ante ejus adventum & mari & terra male res gererentur. Rem autem gerere, sine epithetho vel adverbio, dicebant. Valerius Max. II, 7. 10. Cum apud Contrebian res gereretur. Plinius XII, 31. Res in Arabia gestimus, & Romana arma in magnam partem ejus penetravere. Seneca de Constant. 19. Vos enim rem geritis, illi parta victoria est. Gualterius Chabotius, Vir eruditus, legit potius ἡδυνικῶς. QUA RES CUMQUE: quia εὐκαῖς, ut ait, Rem gerero de re privata dicitur, numquam de publica, nisi habeat secum Epitheton prospere, malo, vel simile quid. Sed in eo fallitur, ut videre est ex locis jam citatis, quibus alia, si opus esset, possem adjicere. Ceterum, nisi longius paullo id a libris recederet, non male legere potens, ut rem cumque ferox; i. e. quandoque siue quandocumque. Sic enim alibi Nofter Carm. IV, 2. eadem omnino qua hic sententia.

Concines majore poeta plectro
Caesarem, quandoque trahet feroces
Per sacrum cliivum, merita decorus.
Fronde, Sicambros.

Quid quod adhuc propius ad vulgatam lectionem accedere est, eodem sensu,

QUUM rem cumque ferox: Quidni enim quumcumque tam commode dicere poteris, ac quandocumque? At non extat, inquires. Hodie quidem, tot libris deperditis: qui tamen & ipsi fortasse, nisi corrupti essent, hoc verbum exhiberent. Certe in Senecae Oedipode v. 648.

Proinde pulsum snibus regem ocuis
Agite exulem: quodcumque funesto gradu
Solum relinquet, vere florifero virens
Reparabit herbas: spiritus puros dabit
Vitalis aura, veniet & silvis decor:

ubi membranae habent, quocumque, quodcumque, quacumque: vix aliud a Senecae manu proficisci potuit, ac quumcumque. Quippe sententia est, quandocumque, quum primum solum relinquet. Neque aliud ac Thebaicum solum intelligit, quod tum peste ac fame laborabat.

7. NEC CURSUS DUPLICIS PER MARE ULYSSEI. Vetus Scholiastes: Amphibolon: Nam & duplicis Ulixei potest accipi, quod significat callidi; & duplicis cursus per accusativum pluralem, id est, itus ac reditus. Ita jam olim dubitatum est de sententia hujus loci; inde nata ambiguitate, quod veteres Accusativum pluralem in Is efferebant in iis nominibus, quibus Genitivus exiret in IUM. Et proinde veteres quique codices hic habent DUPLICIS, recentiores plerique DUPLICES. Priscianus tamen p. 562. Ulyxes pro Ὀδυσσεύς, quod ostenditur in genitivo Ulyxet. Horatius in I. Carm.

Nec cursus duplices per mare Ulyxet.
Et sic tres libri scripti, quos consului. Sed pag. 723.

Conamur, tenues grandia: dum pudor,
 10 Inbellisque lyrae Musa potens vetat
 Laudes egregii Caesaris & tuas
 Culpa deterere ingenî.
 Quis Martem tunica tectum adamantina
 Digne scripserit? aut pulvere Troico
 15 Nigrum Merionen? aut ope Palladis
 Tydiden superis parem?

Nos

ubi eadem repetuntur, nunc extat **DUPPLICIS**: cum tamen iidem codices etiam illic habeant **DUPPLICES**. Reliquum est igitur, cum in scriptura tam parum auxilii sit, ut sententiam ipsam discutiamus. Sine dubio Noster intelligit Argumentum Odysseae; ut & *Pelidae Stomachum* Μῆνιν Πηλεΐάδεω Ἀχιλλῆος sive Iliada notat. Recte itaque Odysseam vocaveris, *curfus Ulixei duplicis*: si modo **DUPLEX** virum callidum & versutum significet. Sic enim Auctor Priap. de Odyssea:

Altera materia est error fallentis Ulixei.

Inde Statio *varius* dictus est Ulixes, Achill. II, 174.
qui callida dona,

Graiorumque dolos, variumque ignorat Ulixen.

Ita aliis dicitur *fallax, pellax, furtis aptus, πολόμυτις, πολότροπος,*

Ἐιδὼς παντοίας τε δόλους καὶ μῆδεα πικρὰ.

Et sane Graecis *διπλοῦς ἀνὴρ* est, qui aliud loquitur, aliud sentit. Nemo tamen Latinorum, excepto si forte Nostro, ejusmodi hominem **DUPPLICEM** vocavit. Nam quod Muretus affert ex Catullo Epig. LXIX.

Nam mihi quam dederit duplex Amathusia curam. aliud plane est, & ad *duplicem sexum* referri debet, quia Venus Amathusia & mas & femina erat; ut recte Vossius ad Catullum, & ante cum Meursius in Cypro sua lib. I, c. 8. Sic Statio Centaurus Hylaeus dicitur *duplex*, quia partim homo, partim equus. Theb. IV, 140.

Non aliter silvas humeris & utroque refringens
Pectore, montano duplex Hylaeus ab antro
Praecipitat.

Videndum itaque erit, an **CURSUS DUPPLICES** commodè interpretari queas. Ubi illud primum quivis videat, in eo falli Scholiastam, quod *curfus duplices Ulixei, itum & reditum* intelligit. Neque enim quicquam in Odyssea est, de itu Ulixei ad Ilium; neque in eo alios casus passus est Ulixes, quam quivis alius Ducum. Meliorem forte viam

insistunt, qui *curfus duplices*, hunc per mare internum, illum per externum sive Atlanticum interpretantur; quos inter est Isaacus Vossius loco citato, qui huc trahit illa Manilii II, 4. de Ulixee;

Erroremque ducis totidem, quot vicerat, annis

Instantem bello, geminata per aequora ponti:

Et *geminata aequora* ea ratione exponit, qua hic *duplices curfus*. Sed pace tanti viri dixerim, nihil ex tam mendoso loco colligi poterit. Quid enim est, *errorem instantem bello*? Et quanam porro *bella* gessit Ulixes per alterum decennium a Troja capta? *Ponto* etiam habent manuscripti omnes, etiam & Vossianus; & qua fide **PONTI** ex eo citet, ipse viderit. Si quid in re paene deplorata tentandum esset, equidem sic libens reponerem:

Erroremque ducis totidem, quot fecerat annis

Instantem bello, & geminata pericula ponto.

Certe Gemblacensis cum duobus aliis *per agmina*; Vossianus cum tribus aliis *per aequora*; ut utrumque librariorum commentum esse jure suspiceris. *Fecerat* autem quatuor habent codices cum editionibus primis: *Errorem*, ait, *totidem annis, quot fecerat* sive scripserat Homerus eum bello instantem. Tibullus II, 3.

Praeda vago jussit geminare pericula ponto,

Bellica cum dubiis rostra dedit ratibus.

Sed ecce in aliam jam conjecturam incidi, quam praestare tibi ausim certam liquidamque. Cum enim veterimi codices Gemblacensis, Lipsiensis, Venetus uno consensu praeferrant,

geminata per agmina ponto;

in illis utique vestigiis emendatio instituenda est. Repono igitur, *geminataque pericula ponto*. Eleganter, & argutia vere Maniliana. Sic Claudianus de Bello Get. v. 387.

Et Trebiam socio geminaissent funere Cannae.

Quaecumque vera fuerit lectio, hoc interim certissimum habeo nihil aliud Manilium voluisse, quam Ulixen tot annos in errore, quot in bello

'con-

Nos convivia, nos proelia virginum,
 Strictis in juvenes unguibus acrium,
 Cantamus, vacui, sive quid urimur,
 Non præter solitum leves.

20

V. 18. SECTIS.

VII.

consumpsisse. Claudianus in Laude Serenae. v. 26.
 de Ulixæ:

*belli pelagique labores,
 Et totidem sævi bellis, quot fluctibus, anni
 Conjugii docuere fidem.*

Ovid. Art. III, 15.

*Est pia Penelope, lustris errante duobus,
 Et totidem lustris bella gerente viro.*

Et Amor. II, 1.

Quique tot errando, quot bello perdidit annos.

Jam autem neque hæc neque illud Manilii ad *cursum duplex* omnino faciunt; atque adeo paucos fore crediderim, quibus Vossii sententia rem attingisse videatur. Quippe eo sensu potius *cursum per duplex mare*, quam *duplices per mare cursum* dictum oportuit. Utraque igitur interpretatione tam *duplicis Ulixæi*, quam *cursum duplex*, paulisper seposita, experiamur, an ex conjectura melius quicquam suppeditari possit. Et ut mihi quidem videtur, non magna mutatione non paulo elegantius aut dixit aut dicere potuit Noster,

Et cursum reducis per mare Ulixæi.

Ea sane Odyssææ materia est: ut recte alibi Noster de Ulixæ; Epist. I, 2.

Latumque per aequor

Dum sibi, dum sociis reditum parat.

Non satisfacit itaque *cursum Ulixæi per mare* ad argumentum Odyssææ indicandum, nisi addideris **REDUCIS**. Qui enim ex his verbis, nisi aliunde tibi compertum sit, poteris dignoscere, utrumne cursum velit ab Ithaca Trojam, an retrorsum a Troja Ithacam? Si errorem quidem cum Ovidio Manilioque dixisset, id utique verbum satis per se rem conficeret; quia tum, cum Trojam peteret Ulixæ, minime erravit, sed in reditu dumtaxat. Nunc cum non errorem, sed *cursum* posuit; dubium profecto reliquit, reditumne hic voluerit an abitum. Quare pene inducor, ut credam, non aliter scripsisse Horatium, quam **REDUCIS**: & sic sane alii de re eadem. Statius Silv. IV, 2.

*Alcinoique dapès mansuro carmine monstrat,
 Aequore qui multo reducem consumpsit Ulixen.*

Silv. II, 7.

*Nocturnas alii Phrygum ruinas,
 Et tarde reducis vias Ulixæ,
 Et puppem temerariam Minervæ
 Trita vatibus orbita sequantur.*

Silv. II, 7.

*Mæonium sive ille senem, Trojæque labores
 Diceret, aut casus tarde remeantis Ulixæ.*

14. PULVERE TROICO] Illustrissimus Nic. Hein-
 sius in ora libri sui. Forte TROICO. Vide nos ad
 Carm. III. 3. v. 32.

18. PROELIA VIRGINUM SECTIS IN JUVENES
 UNGUIBUS ACRIUM] Iterum Nic. Hein-
 sius: **SECTOS Gronovius legit**. In libris editis Gronovii
 non memini reperisse: verum hoc vel colloquio
 vel per Epistolam cum Heinso communicari po-
 tuit. Caeterum viro longe acutissimo non potuit
 non displicere lectio vulgata. Quorsum enim **SECTIS**
 unguibus? Jam tibi dicent interpretes, festive op-
 pido hoc dictum esse: ut notet virginum repu-
 gnantium proelia non vera esse, sed simulata: id-
 eo enim sibi ungues secare, ne ora fecent ama-
 toribus. Itane vero? an & ideo addidit, **ACRIUM**,
 ut tam festivum hoc deprenderemus? Sane si uf-
 que adeo sunt acres, jam periculum erit, ne ferio
 & infestis unguibus in oculos involent. Prop-
 tert. III, 6.

*Cum furibunda mero mensam percellis, & in me
 Projicis insana cymbia plena manu.*

Tu vero nostros audax invade capillos,

Et mea formosis unguibus ora nota.

Ovid. Oenone Par.

Id quoque luctando; rupi tamen ungue capillos;

Oraque sunt digitis aspera facta meis.

Art. II, 451.

Ille ego sim, cujus laniet furiosa capillos:

Ille ego sim, teneras cui petat ungue genas.

Claudianus in Epithal. Palladii & Celerinae.

AD MUNATIUM PLANCUM.

L AUDABUNT alii claram Rhodon, aut Mitylenen,
Aut Ephesum, bimarivse Corinthi

Moe-

concede marito
Tu quoque, nec Scythicas insensis unguibus iras
Exercere velis.

Jam vides, non *factis* jocosae, sed vere iratis unguibus amatorum ora lacerabant. Neque tamen pari hic felicitate versatus est Gronovius, ac alias plerumque solet. *Sectos juvenes*, & *Aeres unguibus in juvenes*, non sapiunt ad elegantiam Flacci. Quid quod *secandos*, potius quam *sectos* oportuit, si ita loqui voluisset. Sed quid multa? Certissima emendatio est, quam & ipse Gronovius, si in vivis esset, continuo amplecteretur.

STRICTIS in juvenes unguibus acrivum.
Quod cum sic olim compendiose scriberetur, *strictis*, literula *i* supra *t* posita; ut norunt qui scriptos codices versavere; proclive erat; ut stupore librariorum degeneraret in *sectis*. Caeterum ordo est, *strictis in juvenes*, non *acrivum in juvenes*. Ovid. Amor. I, 6.

Non timeo strictas in mea fata manus.
Trist. V, 2.

Ut taceam strictas in mea fata manus.

Statius Theb. III, 536. de aquilis loquens;

*Invasera globum nivei gregis, uncaque pandunt
Caedibus ora novis, & strictis unguibus instant.*

1. CLARAM RHODON, AUT MITYLENEN] Imitatus est Martialis IV, 55.

Argivas generatus inter urbes

Thebas carmine cantet aut Mycenae;

Aut claram Rhodon, aut libidinosae

Ledaean Lacedaemonis palaestras.

Et iterum X, 68.

Cum tibi non Ephesos, non sit Rhodos, aut Mitylene,

Sed domus in vico, Laelia, Patricio.

5. INTACTAE PALLADIS URBEM] Athenas sic recte dixeris: quis negat? Sed tamen, cum unus Bersimanni habeat *ARCEM*, non *urbem*; & Lambini aliquot cum optimo meo Reginensi *ARCES*; longe prior erat mutatio a figurata voce *Arctos* in tritissimam *URBEM*, quam retrorsum ab *urbem* in *ARCES*. Statius Theb. VII, 184.

cara submovit ab arce

Hofiles Tritonis aquas.

Et IV, 136.

Illum Palladia sonipes Nemeaeus ab arce]

Detulit.

Ovid. Pont. IV, 1.

Arcis ut Aethaeno vel eburna vel aenea custos,

Bellica Phidiaca stat dea facta manu.

Et Metam. VI, 70.

Cecropia Pallas scopulum Mavortis in arce.

Sed adhuc figuratus *ARCES* dicere solebant; etiam cum de una arce loquebantur. Valerius Flaccus V, 647.

anne ego clara Mycenis

Culmina, virgineas praeder si Cecropis arces.

Auctor Epigram.

Pallas Cecropias tuetur arces.

Virgil. Culice v. 29.

Urit Erichthonias Oriens non ignibus arces.

Et Aen. XI, 477.

Nec non ad templum, summasque ad Palladis arces.

Et Eclog. II.

Pallas, quas condidit arces,

Ipsa colat.

Statius Theb. V, 100.

Erumpunt tello, summasque ad Pallados arces.

Rectius itaque ni fallor, *arces* hic legeris, quam *urbem*. Nam in *Urbe* alii etiam dii erant, in *arce* Pallas praesidebat. Livius XXXI, 30. *Urbis quoque suae* (Athenarum) *similem deformitatem futuram fuisse, nisi Romani subvenissent: eodem enim scelere URBEM colentes DEOS, praesidemque ARCIS MINERVAM peritiam.* Sed tamen si cui altera lectio magis arriserit, per me quidem suum cuique arbitrium sit.

7. UNDIQUE DECERPTAE FRONDI PRAEPONERE OLIVAM] Hanc, quae jam plerasque editiones occupat, lectionem primus, ut aiunt, inexit Erasmus, in vitis omnibus libris: sic enim in manuscriptis locus exhibetur;

Undique decerptam fronti praepondere olivam.

Ac veteres quidem libros tuentur Turnebus & Torrentius cum paucis, pro Erasmo acerrime pugnant Lambinus, Marcilius, Dan. Heinsius, Dacierius.

Moenia, vel Baccho Thebas, vel Apolline Delphos
Insignis, aut Theffala Tempe.

5 Sunt quibus unum opus est intactae Palladis arces
Carmine perpetuo celebrare, &
Undique decerptam fronti praeponere olivam.
Plurimus in Junonis honorem

V. 5. Vulg. Palladis URBEM. 7. DECERPTAE FRONDI.

Aptum

cius alique. Mihi vero, qui pro operis susce-
pti ratione certaminis hujus expertus esse non pos-
sum, nihil sane commerita videtur prisca lectio,
quamobrem tam diu possessio loco cedere cogatur.
Sunt, inquit, poetae, qui integra & justa volumi-
na conscripserunt de laudibus Athenarum; five,
quibus unum opus est de laudibus Athenarum per-
petuum Carmen a prima urbis origine ad sua tem-
pora deducere: atque ea ratione,

Undique decerptam fronti praeponere olivam:
hoc est, ex eo argumento undiquaque exhausto
coronam sibi poeticam quaerere. Quid, quaeso,
hic vides, quod merito culpetur? Quod vel mo-
rosissimi iudicis acumen reformidet? Nihil pro-
fecto aptius, decentius poni potuit; planeque ex
Lucretianis his expressum videtur, quae bis qui-
dem inculcavit magnus ille poeta; adeo in eis sibi
placuit: I, 926. & IV, 3.

*Avia Pieridum peragro loca, nullius ante
Trita solo: juvat integros accedere fontis
Atque haurire: juvatque novos decerpere flores:
Insignemque meo capiti petere inde coronam,
Unde prius nulli velarunt tempora musae.*

Vides omnia ad amussim respondere; Hic de-
cerpit flores, unde coronam temporibus necat: No-
ster praeponit fronti olivam undique decerptam. Ita
Cicero pro Sestio: *Ut omni ex genere orationem au-
cuper, & omnes undique flosculos carpam ac delibem.*
Jam vero, quod objiciunt, non ex oliva coro-
nam, sed hederaceam vel lauream poetis conve-
nire, id sane levissimum est. Nam pro varietate
argumenti varias sibi adfiscunt coronas. Ovidius
de Amoris scripturus Myrteam sibi postulat,
quia Myrtus Veneri dicata. Amor. I, 1.

*Cingere litorea flaventia tempora myrto,
Musa, per undenos emodulanda pedes.*

I, 15.
*Sustineamque coma metuentem frigora myrtum,
Atque a sollicito multus amante legar.*

Art. II, 733.
*Finis adest operi: palmam date, grata juventus:
Sertaque odoratae myrtea ferte comas.*

Qui minus itaque de Athenis & Pallade scriben-
tes coronam sibi sumant olivae, quae & Miner-
vae sacra est, & Athenis nobilissima? Porro au-
tem, qui in Athenarum laudem tam operosa car-
mina conscripserunt, eos Athenis natos fuisse pro-
babile admodum est. Quae igitur invidia, si ex
gentili arbore coronam sibi elegerint? ut decen-
ter sane Hercules, apud Senecam, rem divinam
facturus, ipse sibi populeam coronam aptat, The-
seo vero oleagineam, utpote Atheniensis: Hercul.
Fur. v. 913.

*Populea nostras arbor exornet comas:
Te ramus oleae fronde gentili tegat,
Thefeu.*

Neque sane plurius est, quod interrogant, Quis
mortalium sic umquam locutus est, *Praeponere oli-
vam fronti*, pro eo quod est, *frontem olea coro-
nare*? Atqui *imponere* coronam, *imponere* diade-
ma, cum Ciceroni, tum aliis dictum est. Virgil.
bis. Georg. I, 304. & Aen. IV, 418.

*Puppibus & laeti nautae imposuere coronas.
Quin & fronti imponere dixit Propertius IV, 2.*

*Nec flos ullus hiat pratris, quin ille decenter
Impositus fronti langueat ante meae.*

Quidni itaque tam Latine dixeris, *praeponere oli-
vam fronti*, quam *imponere olivam fronti*? Quid
distat? quid interest? Cum certe si rem ipsam
consideres, nulla corona imponatur fronti, quin
eadem & praeponatur. Valerius Flaccus III, 436.

*glaucaque comis praetexere frondes
Imperat.*

Tu vero ostende, quid discrepent *praetexere glau-
cas frondes*, & *praeponere olivam*. Quin & *praec-
ingere*, eadem forma, dixit Seneca Medea v. 70.

Praecingens roseo tempora vinculo.
Atque ita locuti sunt & Graeci, a quibus Noster
in Carminibus totus pendet, *Παραδέδωκε σίφωνον
ταῖς κόμαις*, quod est verbum de verbo, *Praepon-
nere coronam capillis*. Sappho apud Athenaeum lib.
XV. p. 674.

Ἐν δὲ σίφωνος, ἄδικα, παραδέδωκε ἰστανταῖς κόμαις.
Tu vere coronas praeponere amabilibus comis.

Atque

Aptum dicet equis Argos ditisque Mycenae.

Me neque tam patiens Lacedaemon,

V. 9. DICIT. IO. NEC TAM.

Nec

Atque haftenus de veteri Lectione. Videamus porro, quid tam dignum protulerit Erasmus quique eum sequuntur; cur hac rejecta & repudiata, novam illam & commentitiam tam patienter admittamus;

Undique decerpatae frondi praeponere olivam

Hoc est, ut ipsi interpretantur, *omnibus omnium locorum & terrarum frondibus olivam antepone.* Bene sane: sed illud imprimis scire cupio, quorum pertineat DECERPTAE, siquidem ea, quam volunt, sententia est? Quid sit decerpere olivam, ficum, florem, satis opinor intelligimus omnes. Jam quaero, cur non cuivis arbori, etiam sic stanti & intactae, olivam anteponebant? Quid ad rem, ut prius decerperetur frons quaevis, quam cum oliva compararetur? Nihil profecto inveni- tum vidi, ne dicam, ineptius. Lucretius loco jam citato,

juvatque novos decerpere flores.

Quamobrem fides decerpere? nimirum ut ex iis sic decerpitis corona fieret;

Insignemque meo capiti petero inde coronam.

Similiter in veteri Lectione,

Undique decerpam fronti praeponere olivam:

Quid ita decerpam, si interrogas: ratio in promptu est, ut corona inde facta fronti praeponatur; quod nisi decerpita prius fronde fieri non potest. Jam vero in novitia lectione, comminiscantur, si poterant, ullam causam, vel ineptam saltem & pravam; quid referat in comparatione arborum, utra utri praeferenda sit, ut alterius frons decerpatur. Crediderim equidem jam nunc eos iudicii sui poenitere; sed & aliud adhuc reliquum est nihilo minus poenitendum. Sic enim narrant, eum, qui Athenas laudare instituit, ante omnia cuivis arbori praeponere debere Olivam, utpote a Minerva inventam, & in ejus arce Athenis consecratam. Esto: & sane multa de Oliva Attica praedicant cum poetae, tum rhetores & historici: sed in eo jam res vertitur, an ad Horatii sensum hoc faciat; aut cum iis quae praecesserant, non incommode connectatur. Dixerat noster, *Poetas esse nonnullos, quibus unum opus est Athenarum laudes perpetuo carmine prosequi:* adde jam istorum commentum, & dic: *Et Olivam omnibus arboribus anteferre.* Numquamne tandem ineptiarum pigebit? An perpetuum ejusmodi carminis argumentum erat *Olea*? Quid? an reliqua Athenarum miracula, quorum ne centesima pars erat olea, silentio erant praetereunda? Vide modo pauca haec Ciceronis ver-

ba, pro Flacco cap. 26. *Adsunt, ait, Athenienses, unde HUMANITAS, DOCTRINA, RELIGIO, FRUGES, JURA, LEGES ortae, atque in omnes terras distributae putantur;* & quae sequuntur. Quantus vel in his pauculis campus aperitur, quem poeta decurrat: quam foecunda laudum materia vix multis libris exhaurienda. Adde veteres historias, adde nobilitates fabulas: Haec omnia scilicet intacta transmittenda erant, ut *perpetuo carmine* suam oleam, quasi repetitam cramben, vel ad nauseam usque ponerent. Sine dubio quidem in tali poemate suam partem habuit Minervae olea; & si id contendere velis, habuerit praecipuam. Sed quid tum postea? Ne hoc quidem posito, sic locutus fuerit Noster; Sunt qui integris libris id solum argumenti sibi proponunt, ut Athenas omnibus laudibus in caelum tollant, & olivam cuiilibet frondi anteferant: quod perinde esset ac si dixerit quis, Titum Livium CXL. libris Romanorum res gestas laudesque celebrasse, & nutricem Romuli Lupam. Viderint itaque, qui tam putidam orationem tam emunctae naris poetae pergunt affingere.

Aliam viam instituit celeberrimus Thomas Gale *ὁ πελαγίτης*, & pro recondita sua doctrina novam lectionem protulit ex historia veteri sibi oblatam; quae est hujusmodi;

Undique decerpam fonti praeponere olivam.

Fabula nimirum erat, apud Graecos decantata. Cum olim Neptunus & Minerva de Athenarum tutela certarent; placuisse Diis, ut ejus esset urbs, qui munus melius mortalibus protulisset: Tunc Neptunum produxisse *fontem* (ut voluit Galeus) Minervam vero *Olivam*, atque eam fonti, Diis iudicibus, esse praelatam. Hanc ab Horatio Historiam tangi arbitratus est vir eruditus, ejusque auctores laudat (quod ex ipsis codice comperi) Herodotum, Himerium Sophistam, & Lucium Ampelium. Enimvero multa sunt, quae conjecturam hanc aut minus probabilem faciunt, aut funditus evertunt. Quippe alia plane fabulae hujus narratio, apud Romanos praefertim, invaluit, non *fontem* scilicet, sed *equum* profuluisse, cum Neptunus tetram percuteret; unde Virgilius *Georg. I. 12.*

Tuque O, cui prima frementem

Fudit equum magno tellus percussa tridenti,

Neptune.

Ovidius *Metam. VI. 75.*

Stare Deum pelagi, longoque ferire tridente

Aspe-

Nec tam Larissae percussit campus opimae
 Quam domus Albunae resonantis,
 Et praeceps Anio, ac Tiburni lucus, & uda
 Mobilibus pomaria rivis.

v. 13. ET Tib.

Albus

*Aspera saxa facit, medioque e vulnere saxi
 Exiluisse ferum.*

Ut parum verisimile sit, Nostrum ab amicis suis in narratiuncula hac discedere voluisse. Hoc primum: sed illud majus, quod nemo quisquam à Neptuno Fontem creatum narrat, sed Mare, sive fluctum. Ipse Herodotus, a Galeo testis laudatus, VIII, 55. *Θάλασσαν* mare nominat, & similiter Apollodorus III, 13. Himerius quoque apud Photium p. 1134. *Κῶμα* fluctum appellat, quo modo & Pausanias in Atticis cap. 22. Statius denique, ubi hoc deorum certamen memorat, Theb. XII, 632.

*Ipse quoque in pugnas vacuatur collis, ubi ingens
 Lis superum, dubiis donec nova surgeret arbor*

Rupibus, & longa refugium mare frangeret umbra:
 Satis clare, opinor, indicat Neptunum mare tum creavisse: quamvis Lactantius ibi, prorsus repugnante Poëta, Equum ex recepta traditione substituit. Collem, inquit, Acropolim dicit Thebarum (immo vero lege, Athenarum) de qua Neptuno & Minervae dicitur fuisse certamen: percussa Neptuno terra Equum dedit indicium belli, Minervae vero Olivam pacis insigne. Magnitudinem arboris ostendit ex umbræ aequalitate qua obscurat. Ubi iterum repono, umbræ quantitate. Testis tertius Ampelius, citatus non respondet: nihil enim quicquam de hac re narrat is, qui a Salmasio in lucem editus est: alium autem Ampelium nescio. Jam vero cui persuaderi poterit, vel mare ipsum vel falsos Neptuni fluctus Fontis nomine notavisse Nostrum? Adde, quod quaecumque contra Erasmi conjecturam superius disseruimus, eadem omnia vel iis plura adversus hanc militant. Quorsum enim decerpta oliva, ut cum Fonte comparetur? Quorsum Undique decerpta; cum secundum hanc sententiam solae Atticae, quae *Mopius* vocatae sunt, intelligi debuerint? Quorsum denique in perpetuo carmine, quo Athenarum laudes undique congestae fuerint, solius olivae mentio? Ut semel dicam; in refingendo hoc loco perdididerunt plane operam tot viri eruditi; cum vulgata lectio & recta sinceraque sit, & eorum commentis longe melior, & sola suo auctore digna.

9. APTUM DICIT EQUIS ARGOS] DICET bis citatur apud Servium Aen. I, 28. & XI, 246. atque

ita habent meliores duo libri Pulmanni, Berfmanni unus, & ex meis Graevianus, Zulich. Batt. Magd. quibus accedit Laurentianus Torrentii in quo est DUCET. Dicit igitur Argos, ut antea, laudabunt Rhodon. Ceterum non improbat Torrentius, quod in suo codice invenit, DUCET; cum tamen pessime interpretetur. Equidem, si animus esset lectionem istam defendere. Propertium illud potius huc allegarem, I, 7.

*Dum tibi Cadmeae ducuntur, Pontice, Thebae,
 Armaque fraternae tristia militiae.*

Quippe pari omnino ratione dixeris, DUCET Argos, ac Ducuntur Thebae. Sed neque Propertii locus mendo vacat; & nollem elegantissimum Broukhufium contra omnes suos codices (ut fatetur ipse) sic edidisse. Revocanda scilicet vetus lectio est, DICUNTUR, Pontice, Thebae: follemne enim id verbum est apud omnes poëtas: ut apud Nostrum passim:

Dices laborantes in uno

Penelopen vitreamque Circen.

Et versis animosum equis

Parthum dicere.

*Terrarumque stius, & flumina dicere, & arces
 Montibus impositas, & barbara regna.*

Virgil.

Cui non dictus Hylas puer, & Latonia Delos?

Et alia innumera. Neque porro verisimile est, Thebaïda suam ad Cycliorum poëtarum morem a Thebis conditis & ab ipsa Amphionis Lyra deduxisse Ponticum; sed statim ab Oedipodis orium esse. Nullo tamen pacto tolerari poterit Ducuntur Thebae; nisi eum Thebarum *Κῶμα* & origines in poëmate suo evoluisse dixeris.

13. ET PRAECEPTUM ANIO ET TIBURNI LUCUS] Leve est, quod dicturus sum (si tamen quicquam in cultissimo poëta leve existimandum est) omnes fere codices habere Anio AC, non ET. Quod sane venustius est, quam ut in uno versiculo ET ter repetatur. Priscianus p. 684. Anien & Anio. Horat.

Et praeceps Anio ac Tiburti lucus.

Verum ibi codex manu scriptus 600. annorum, AC TIBURNI. Quae vera lectio est; & jam ab aliis satis superque vindicata.

14. MOBILIBUS POMARIA RIVIS] POMERIA est in Graeviano, Reginensi, Galei, Batt. in Mag-

D

dale,

- 15 Albus ut obscuro deterget nubila caelo.
 Saepe Notus, neque parturit imbris
 Perpetuo: sic tu sapiens finire memento
 Tristitiam vitaeque labores
 Molli, Plance, merō; seu te fulgentia signis
 20 Castra tenent, seu densa tenebit
 Tiburis umbra tui, Teucer Salamina patremque
 Cum fugeret, tamen uda Lyaeo

V. 17. PERPETUOS.

Tem-

dalensisi a manu secunda, in Bodleiano altero a manu prima, & in prisca editione Veneta. Sic etiam in uno Cruquii, qui ad hanc lectionem magis inclinare se profitetur. Sed in Cruquio, ut modestiam & probitatem numquam, ita iudicium & eruditionem saepe desideraveris. Marcellus autem legit, *Nobilibus pomera rivis*. Perperam utrumque. Omnino recte habet POMARIA. Quippe ut per totam Italiam Pomaria frequentissima erant, teste Varrone de R. R. I. 2. *Non arboribus confusa Italia est, ut tota pomarium videatur?* ita in Tiburte & Picena regione, omnium erant nobilissima. Statius in descriptione villae Tiburtinae, *Silv. I. 3.*

*Quid bisera Aleinoi laudem POMARIA, vosque
 Qui numquam vacui venistis in aera rami:*
 Columella X, 407.

Et Turni lacus, & POMOSI Tiburis arva.
 Noster Serm. I, 4.

Picenis cedunt POMIS Tiburtia succo.
 Symmachus Epist. VII, 18. *Num ego scire postulo,
 quid in Tiburtibus POMARIIS literarii operis exer-
 ceas?* Et VII, 19. de Tibure: *Vel si adhuc iuvat
 aestivos dies in POMARIIS tuis ducere.* Propertius
 IV, 7.

POMOSIS Anio qua spumifer incubat arvis.
 Ut verissime & ingeniose emendavit Broukhufius;
 cum antea incite ederetur,

Ramosis Anio qua pomifer incubat arvis.
 Quid enim volunt *ramosa arva*? Quid autem *flu-
 vius pomifer*? Certe aliud egit limatissimi iudicii
 Vir N. Heinsius, cum locum Ovidii sic refinxit,
 Amor. III, 6. de Aniense:

*Nec te praetereo, qui per cava saxa volutans
 Tiburis Argei pomifer arva rigas.*
 Iterum enim rogo, qui poterit Anio poma ferre?
 Nec tamen accedo celeberrimo Broukhufio, qui
spumifer receptam hic olim lectionem frustra tue-
 tur. Quippe inconcinnum ubique duplex Epithe-
 ton; hic autem eo magis, quod eodem fere re-

cidit utrumque, *per cava saxa volutans & spumifer*.
 Proclive erat restituisse literam A à sequente ab-
 sorptam:

Tiburis Argei pomifera arva rigas.
 Silius lib. IV, de eadem re.
*Quosque sub Herculeis taciturno flumine muris
 Pomifera arva creant.*

Nec verearis elisionem vocalis in posteriore parte
 Pentametri: etsi plerumque id caveat Ovidius,
 Sic Fast. II, 216.

Silvaque montanas oculere apta feras.
 Et alibi non femel.

16. NEQUE PARTURIT IMBRES PERPETUOS] Ser-
 vius ad Virgil. Georg. I, 460. *Claro aquilone: se-
 renifico, quia est & nubilus, sicut fere omnes venti.*
 Horatius,

*Albus ut obscuro deterget nubila caelo
 Saepe notus, neque parturit imbres
 Perpetuos.*

Sic quidem Servii editiones; an manuscripti ita
 habeant, dubito. Certe Horatii vetustiores codi-
 ces, tres Blandinii apud Cruquium, & ex meis
 optimi, Leidensis, Graevianus, Reginensis cum
 duobus aliis clare exhibent PERPETUOS. quae
 melior lectio est. *Saepe*, inquit, Auster serenum
 facit, neque *perpetuo* parturit imbres. Ubi vides
 antitheta, *saepe, perpetuo*: quae in altera lectione
 dispareunt. Adde quod subabsurdum est illud *per-
 petuos*. Quid enim tantopere notandum, quod
perpetuos imbres non parturiret? Imo vero ne ullo
 quidem modo id fieri aut concipi potest. Nam si
 ipsi imbres *perpetui* essent; tum Notus crearet im-
 bres, cum non faret, hoc est, cum ipse omnino
 non esset. Nisi forte velis Notum quoque *perpe-
 tuum* esse, perinde ac imbres: quo nihil absurdius.

27. TEUCRO DUCE ET AUSPICE TEUCRO] In-
 vitus equidem hunc versum sollicito, qui tam apte
 pulchreque a Christianis hominibus παραδίξενται
 jam solet,

Nil.

Tempora populea fertur vinxisse corona,
Sic tristis adfatus amicos;

25 Quo nos cumque feret melior fortuna parente,
Ibimus. ô socii comitesque,
Nil desperandum, Teucro duce, & auspice Teucro:
Certus enim promisit Apollo
Ambiguam tellure nova Salamina futuram.

30 O fortes, pejoraque passi

Mecum

Nil desperandum Christo duce, & auspice Christo.
Longe tamen se melius habet ea parodia, quam ipsa Horatii verba, ut nunc quidem leguntur. Christus enim vere & dux noster & auspex; Teucer hic dux quidem suis erat, auspex an fuerit, dubito. Cur enim auspex? An quia oraculum Apollinis consuluit? Cui umquam auditum est talem hominem *Auspicem* vocari? An quia ipse vates, & interpret Apollinis? Quis tale de Teucro memoriae prodidit? An ex Romanorum more interpretabimur, ut *duce & auspice Teucro* peninde sit, ac *ductu & auspicio Teucro*? ut scriptores quidem Latini passim loquuntur, *ductu atque auspiciis Augusti, Tiberii &c.* Sed neque apud ipsos Romanos quemquam inveneris, qui quae *Augusti auspiciis* gesta sunt, ea *Augusto auspice* gesta esse dixerit. Nemo, inquam, ita locutus est, *Auspice Caesare.* *Auspex* enim numquam de Homine usurpatur, nisi de eo qui proprie eo verbo signabatur. Ovidius quidem, ut nunc ibi fertur, Fast. I, 26. de Germanico Caesare:

Si licet & fas est, vates rege vatis habenas;

Auspice te, felix totus ut annus eat.

At editiones vetustae, & scripti plerique codices, in quibus unus est doctissimi amici HADRIANI RELANDI, rectius habent,

AUSPICIO felix, totus ut annus eat.

Ut infra v. 168.

Totus ab auspicio ne foret annus iners.

Ubi cumque autem *auspicio* accipitur, non hominem sed Deum aliquem notat. Ita Virgilius Aen. III, 20.

Sacra Dionaee matri, divisque ferebam

Auspiciibus tantorum operum.

Et VI, 45.

Diis equidem auspiciibus reor & Junone secunda.

Noster Epist. I, 3.

Thebanos aptare modos studet, auspice Musa.

Ovid. Fast. I, 615.

Auspiciibusque Diis, tanti cognominis heres

Omne suscipiat, quo pater, orbis onus.

Prudentius contra Symmachum II, 707.

Numquid & ille dies Jove contulit auspice tantum

Virtutis pretium?

Avienus in Arateis.

auspice terras Linquo Jove.

Neque aliter unquam, nisi valde fallor, scriptores

Latini. Lucanus quidem *Brutum* vocat *Auspicem*,

ubi nuptias describit Catonis & Marciae. II, 370.

Pignora nulla domus, nulli coiere propinqui;

Junguntur taciti, contentique auspice Bruto.

Et Seneca Troad. 862. Helenam:

Quicumque hymen funestus, illacchabilis

Lamenta, caedes, sanguinem, gemitus habet,

Est auspice Helena dignus.

Verum ibi proprie accipitur ea vox: cum notissimum sit *Auspices* more sollempni nuptiis adhiberi solitos. Sane olim turbabant hic codices, ut ex vetere Scholiaste patet: *AUSPICE*, inquit, *hoc est, fautore vel sponsore. Apollinem dicit, cuius responsa vel promissa sequebatur.* Ita etiam plane habet Acron manu scriptus in Bibliotheca Regiae societatis; ita fere Cruquii Commentator. Atqui ea annotatio cum praesenti lectione conciliari non potest. Inde quoque est, quod duo Lambiniani cum totidem meis praefereant *auspice TEUCRO*. Quae quidem lectio, quantumvis inepta, certe illud evincit, ejus fabricatores non ad Teucrum, sed Apollinem *auspice* retulisse. Quid multa? Ipsam, credo, poetæ manum repraesentabit, qui reflexerit versum ad hanc speciem:

Nil desperandum Teucro duce, & auspice Phoebos.
Profecto longe meliores animos & certiore spem suis sociis addidisset Teucer, si his verbis eos compellasset; quam si ad suam unius auctoritatem omnia retulisset: sub gemino enim illo praesidio nihil prorsus *desperandum* erat. Quid quod hanc videntur emendationem flagitare quae proxime sequuntur:

D 2

Certus

Mecum saepe viri, nunc vino pellite curas:
Cras ingens iterabimus aequor.

VIII.

AD LYDIAM.

LYDIA, dic per omnis
Te Deos oro, Sybarin cur properes amando
Perdere; cur apricum
Oderit campum, patiens pulveris atque solis.
5 Cur neque militaris
Inter aequales equitat, Gallica nec lupatis
Temperat ora frenis?
Cur timet flavum Tiberim tangere? cur olivum
Sanguine viperino
10 Cautius vitat? neque jam livida gestat armis.

v. 6. Vulg. EQUITET. 7. TEMPERET.

Brz-

Certus enim promisit Apollo.
Quo enim pertinet illud ENIM, si in priore versu
nihil quicquam de Apolline memoratum est?
Quanto aptius haec cum superioribus connectun-
tur, si mecum legeris, *Auspice Phoebos*? ut in illis
Statii Silv. III, 5.

hic auspice condita Phoebos
Tecta, Dicarchei portus.
Et Silv. II, 2.

referetque arcana pudicos
Phemonoë fontes, vel quos meus auspice Phoebos
Alius immersa turbavit Pollius urna.
Neque vero illud te deterreat, quod continuo re-
petit, *Apollo*,

Certus enim promisit Apollo:
Tamquam satis fuisset in priore versu Phoebum
nominasse. Sic enim alibi Romuli nomen subjun-
git, cum eum *περιφραστικῶς* jam nominasset, Carm.
IV, 8.

quid foret Iliac.
Mavortisque puer, si taciturnitas
Obstaret meritis invida Romuli?

Atque alii ita poetae non raro.

2. TE DEOS ORO, SYBARIN CUR PROPERES]
Pulmanni aliquot codices Bersmannique cum meis,
Graev. Gal. Regiae Soc. Petrensi; & Marius Victo-
rinus p. 2533, 2614, 2621. habent *Hoc deos oro*. Sed
plures tamen libri cum Diomede p. 509. & For-
tunatiano p. 2683, 2703. praeferrunt TE. Utrum-
que probum est, sed hoc videtur concinnius: sic
Serm. I, 8.

Per magnos, Brute, deos te Oro.

6. & 7. INTER AEQUALES EQUITET, — TEM-
PERET] Vetusissima Graevii membranae clare
habent EQUITAT & TEMPERAT. Quidni rectius?
Sane hoc pacto *παθητικῶς* fit oratio, si per in-
terrogationem proferatur; quam si Lydiam nar-
rare haec sibi jubeat. Mutata vero sunt a Libra-
riis, quia praecesserant *properes* & *oderit*. Neque
sane hic finem fecissent; quin & versu decimo
VITET, GESTET supposuissent, nisi obstitisset
versus octavus, ubi, ex TIMET fieri TIMEAT
mensurae ratio prohibebat. Quin & fortasse, ipsum
illud PROPERES EX *oderit* natum est: cum ta-
men

Brachia, saepe disco,
 Saepe trans finem jaculo nobilis expedito?
 Quid latet, ut marinae
 Filium dicunt Thetidis sub lacrimosa Trojae
 25 Funera; ne virilis
 Cultus in caedem & Lycias proriperet catervas?

IX.

AD THALIARCHUM.

VIDES, ut alta stet nive candidum
 Soracte, nec jam sustineant onus
 Silvae laborantes, geluque
 Flumina constiterint acuto.
 5 Dissolve frigus, ligna super foco
 Large reponens; atque benignius
 Deprome quadrimum Sabina,
 O Thaliarche, merum diota.

Per

men **ODERIT**, teste Prisciano p. 1059. interrogative hic positum sit; &, ut idem ait p. 1146. tam Indicativi futurum sit, quam Subjunctivi. Poterimus igitur in versu primo legere **PROPERAS**; prout nunc extat apud Diomedem p. 509. Victorinum p. 2533. Fortunatianum p. 2683. & 2703.

I. VIDES, UT ALTA] Haec per interrogationem proferuntur in omnibus editionibus: quae tamen elegantius omittitur. Sic in Carm. III, 28.

Inclinare meridiem

Sentis; ac veluti stet volucris dies,

Parcis deripere horreo

Cessantem Bibuli consulis amphoram.

Et sic Graeca Alcaei, unde haec ad verbum fere conversa sunt;

Ἰτι μὲν ὁ Ζεὺς, ἐν δ' ὀρατῷ μέγας.

Χειρὸν, πιπύρασιν δ' ὕδατων ῥοαί.

7. SABINA—DIOTA] Vir Doctissimus Thomas Gale legere maluit SABINO. Credo, quasi a Graeco *διώτης*. Neque dissimulandum est in yetu-

stissimis codicibus Graeviano & Reginensi, in illo praesertim, posteriorem **A** formatam videri ex o. Utcumque hoc fuerit; Graece certe *διώτης* vel *διώτη* diceretur; non *διώτης* nec *διώτη*. Neque enim ulla composita ex *ὄδς* terminationes eas recipiunt. *Μυροσάτη* herba sic dicta citatur ex Aegineta: sed mendose pro *μυροσάτης* vel *μυρὸς ὄσα*. Hesy-chius tamen noster; *Ἐνώταις, ἐνωτίοις, τῆ προσα- δία, ὡς φιλόπαις. Σοφοκλῆς Ἀιχμαλωτίσιν.* Qui si locus sincerus esset, nesciremus tamen, utrumne in casu recto *ἐνώτης* fuerit an *ἐνώτη*. Sed omnino fallit nos Hesy-chius, & lippientibus oculis inspexit suos codices, unde ista descripsit. Quippe illi habuerunt *Ἐνόπαις*, non *Ἐνόταις*. Auctor Etymologi- gici Magni: *Ἐνοπαίς, τοῖς ἐνωτίοις, ἀπὸ τοῦ ταίς τῶν ἄτων ὀπαίς κείσθαι. Σοφοκλῆς.* Vides hunc ex eodem Sophocle laudare *ἐνόπαις*, & eadem plane significatione, qua alter suum *ἐνώταις*. Neque vero dubitabis, quin *ἐνόπαις* rectius sit, tum quod ab *ἐπῆ* formetur, tum quod ut *φιλόπαις* pronuncietur. Glossae Philoxeni: **DIOTA, ἀμφόριον, ἐνω- φάριον.**

Permitte Divis caetera: qui simul
 10 Stravere ventos aequore fervido
 Deproeliantis, nec cupressi,
 Nec veteres agitantur omni.
 Quid sit futurum cras, fuge quaerere; &
 Quem fors dierum cumque dabit, lucro
 15 Adpone: nec dulcis amores
 Sperne puer, neque tu choreas.
 Donec virenti canities abest
 Morosa; nunc & campus, & areae,
 Lenesque sub noctem susurri
 20 Conposita reperantur hora:
 Nunc & latentis proditor intimo
 Gratus puellae risus ab angulo,
 Pignusque dereptum lacertis,
 Aut digito male pertinaci.

X.

Φόπιον. Sed nec inde quicquam didiceris, generisne sit masculini, an feminini. Quare tutius est, ut in re adeo incerta plurimorum codicum auctoritatem sequamur.

16. NEQUE TU CHOREAS] Displicet viro summo Julio Scaligero pronomen TU hic intrusum. *Versus*, ait, *coegisse videtur eum, ut pronomen interponeret.* Sane a codicibus Petrensi & Galeano abest TU; fortasse, quod & Librariis quoque otiose positum videbatur. Cur igitur iidem Virgilio ignoscunt, qui eodem plane modo locutus est, Aen. V, 456.

*Praecipitemque Daren ardens agit aequore toto,
 Nunc dextra ingeminans ictus, nunc ille sinistra.*
 Et Homerus, cum ὄγῃ sic usurpat Odyss. B. 326.
 & alibi:

Η τινος ἐκ πόλεως ἀξέει ἀμείνορος ἠμαθέεντος,
 Η ὄγῃ καὶ Στᾶγῆθεν, ἐπεινὸν περὶ ἴσται αἰνῶς.
 Seneca Here. Fur. 1246.

*Per sancta generis sacra, per jus nominis
 Utrumque nostri, sive me altorem vocas,
 Seu TU parentem.*

24. AUT DIGITO MALE PERTINACI] Imitatus est hunc locum Prudentius, in Praefat. Cathem.

Exin iurgia turbidos

Armarunt animos, & male pertinax

Vincendi studium subjacuit casibus asperis.

Verum illic *male pertinax* est praefracte & obstinate pertinax; apud Nostrum autem alio sensu ponitur. Neque tamen est *parum pertinax*; ut vulgo exponunt; sed qui simulat se pertinacem esse, & tamen pertinaciam suam expugnari cupit. Eodem sensu Petronius: *Irrepsit tamen, & MALE REPUGNANTI gaudium extorsit.* Et Noster alibi Carm. II, 12.

Et facili saevitia negat,

Quae poscente magis gaudeat eripi.

I. MERCURI FACUNDE, NEPOS ATLANTIS] Laudant hunc versiculum Priscianus p. 739. Servius ad Aen. I, 525. & IV, 558. Ceterum in omnibus, quas vidi, editionibus male interpungitur: sic enim distinguendus est,

Mercuri, facunde nepos Atlantis.

Quod cum ipsa sensus elegantia doceat, tum & Ovidii locus ex Nostro manifeste expressus, Fast. V, 663.

*Clare NEPOS ATLANTIS, ades: quem moribus olim
 Edidit Arcadiis Pleins una Jovi.*

Ubi

X.

AD MERCURIUM.

MERCURI, facunde nepos Atlantis,
 Qui feros cultus hominum recentum
 Voce formasti catus, & decorae

More palaestrae:

5 Te canam, magni Jovis & Deorum
 Nuntium, curvaeque lyrae parentem;
 Callidum, quicquid placuit, jocosum

Condere furto.

Te, boves olim nisi reddidisses
 10 Per dolum amotas, puerum minaci
 Voce dum terret, viduus pharetra
 Risit Apollo.

Quin

Ubi obiter mendum occultissimum abolere poteris: quod miror equidem sagacissimum Heinsum non advertisse. Quid enim est Pleias uNA? An periculum erat, ne duabus matribus genitum esse suspicaremur? Tu vero lege meo periculo;

Edidit Arcadiis Pleias uDA Jovi.

passim Pleiades apud poetas aquosae, madidae, imbriferae appellantur. Sed & ipsae personae uDA dicuntur, ut Idem Fast. II, 597.

Dixorat: annuere omnes Tiberinides uDA. Et Sappho Phaoni: II. uDA uDA uDA uDA.

Constitit ante oculos Naïas uDA meos.

4. ET DECORAE MORE PALAESTRAE] Praeterquam quod omnes libri in hac lectione conspirant, accedit etiam Servius, qui ita locum citat ad Aen. IV, 559. & Lactantius ad Statii Thebaid. VI, 830. Daniel tamen Heinsius pro solita sua ποσειδωνία incrustare vult locum sincerum; & mirum quam infeliciter corrigit,

Catus & decorae huius more palaestrae.

Mos palaestrae, est lex & institutum palaestrae; ut recte explicavit vir immensae lectionis Barthius Advers. XXVIII, 1. Terentianus Maurus in Praefat.

Mos certaminis & modus;

Sudor dum solitus cadit

Nulla mole palaestrita.

Silius Ital. XVI.

Quo ruis? aut quinam hic rabidi certaminis est mos?

Et nobis & equis letum commune laboras.

Lactantius Placidus ad Ovid. Metam. X. Fab. XI. Cum Hippomenes MOREM certaminis non expavesceret. Atque haec quidem attulit Barthius, qui laude sua minime fraudandus erat, etsi eadem loca per nos quoque videramus. Adde porro & Lucani illud, quod omnium maxime huc pertinet, IV, 613.

perfidit membra liquore

Hospes, Olympiacae servato more palaestrae.

Similiter & Pindarus Olymp. VI, Herculem ait instituisse Olympiae

TEOMON μεγιστον ἀγδλων,

Morem maximum certaminum.

& iterum Olymp. XIII. Ithmia Neptuni MOREM appellat,

Εν ἀμφιάλοισι Ποσειδῶνος ΤΕΟΜΟΙΣΙ.

ut itidem Olympia vocat MOREM HERCULIS.

Quin & Atridas, duce te, superbos,
 Ilio dives Priamus relicto,
 15 Theffalosque ignis, & iniqua Troiae
 Castra fefellit.

Tu pias laetis animas reponis
 Sedibus, virgaque levem coërces
 Aurea turbam, superis Deorum
 20 Gratus, & imis.

XI.

AD LEUCONOEN.

TU ne quaesieris (scire nefas) quem mihi, quem tibi
 Finem Dî dederint, Leuconoë; nec Babylonios
 Tentaris numeros. ut melius, quidquid erit, pati;
 Seu pluris hiemes, seu tribuit Juppiter ultimam,
 5 Quae nunc oppositis debilitat pumicibus mare
 Tyrrhenum. sapias, vina liques, & spatio brevi
 Spem longam reseces. dum loquimur, fugerit invida
 Aetas: carpe diem, quam minimum credula postero.

XII.

Ἔτατον δ' ἔσχε Πίσω Ἡρακλῆος ΤΕΘΜΟΝ.
 Illud, credo, Heinsio pruriginem excitavit, quod
 Julio Scaligero resonatio illa insuavis visa est, *De-*
coras, more. Sed recta sine dubio lectio est, & ne-
 que hujus aures nec illius acumen metuere debet.
 19. SUPERIS DEORUM GRATUS ET IMIS] Hinc
 aperte mutuatus est Ovidius illa de Mercurio,
 Fast. V, 665.

*Pacis & armorum superis imisque deorum
 Arbiter, alato qui pede carpis iter.*

I. TU NE QUAESIERIS] Variant hic editiones;
 quarum aliae sic distinguunt,

Tu ne quaesieris scire (nefas) quem &c.
 aliae sic,

Tu ne quaesieris (scire nefas) quem
 Et in diversa judicia abeunt interpretes. Parva qui-
 dem res est; quippe utrolibet modo distinxeris,
 bene se habebit. Recte enim dixeris *Ne quaesieris*

scire, quem finem dederint; ut Noster Epist. I, 3.

*Julii Flore, quibus terrarum militet oris
 Claudius Augusti privignus, scire laboro.*
 Recte itidem dixeris, *Ne quaesieris, quem finem
 dederint,* ut Ovid. Amor. II, 2.

*Nec tu, linigeram fieri quid possit ad Isin,
 Quaesieris: nec tu curva theatra time.*

Illa tamen verior interpunctio videtur, quae am-
 bo ista (*scire nefas*) parenthesi concludit. Ovidius
 Fast. III, 325.

*Quaque trahant superis sedibus arte Jovem,
 SCIRE NEFAS homini: nobis concessa canentur.*
 Lucanus I, 126.

Quis justius induit arma, SCIRE NEFAS.
 Statius Theb. III, 562.

*Quid crastina volveret aetas,
 Scire nefas homini.*

Prudentius Cathem. III, 116.

XII.

AD AUGUSTUM.

QUEM virum aut heroa lyra vel acri
 Tibia fumis celebrare, Clio?
 Quem Deum? cujus recinet jocosa
 Nomen imago,
 5 Aut in umbrosis Heliconis oris
 Aut super Pindo; gelidove in Haemo,
 Unde vocalem temere infecutae
 Orphea silvae,
 Arte materna rapidos morantem
 10 Fluminum lapsus celerisque ventos,
 Blandum & auritas fidibus canoris
 Ducere quercus.
 Quid prius dicam solitis Parentis
 Laudibus? qui res hominum ac Deorum,
 15 Qui mare ac terras, variisque mundum
 Temperat horis.

v. 15. Vulg. E r ter.

Unde

*Corpora mutua (nosse nefas)
 Post epulas inoperta vident.*
 Noster Epod. XVI.

*Quaeque carent ventis & solibus ossa Quirini
 (Nefas videre) dissipabit insolens.*

2. DI DEDERINT] Codex Zulichemianus, & a prima manu Reginensis, DEDERUNT. Non malè. Nam secundum Astrologos Babylonios, quos Leuconoë consultum ibat, jam fato fixum erat, quot annos victura esset. Nihil tamen mutandum.

2. TIBIA SUMES CELEBRARE] In Leidensi & Graeviano SUMES. In cacteris, & in Reginensi a manu prima, SUMIS. Atque ita libri plerique ab aliis inspecti. Rectè. Sic Noster alibi Epist. I, 3.

*Quis sibi res gestas Augusti scribere SUMIT?
 Sumis celebrare habet vim & notationem temporis futuri; idemque valet, ac si dixisset, celebrabis.*

13. QUID PRIUS DICAM SOLITIS PARENTIS

LAUDIBUS] Magna hic diversitas est, cum lectio- nis, tum interpretationis. Plerique codices ha- bent PARENTUM; in quibus sunt vetustissimi mei Leidensis, Graevianus, Reginensis: quod si cui- piam genuinum esse videatur, tum meo quidem iudicio totus locus sic erit concipiendus,

*Quem prius dicam solitis parentum
 Laudibus? qui res hominum &c.*
 Vide enim seriem orationis; *quem virum aut he- roa, quem Deum, o Musa, celebrabis? Quem prius dicam? Jovem, qui res &c.* Etenim dicere laudi- bus, ut Noster alibi Carm. I, 21.

Vos Tempe totidem tollite laudibus.
 Seneca Troad. 294.
Ferent, & illum laudibus cuncti canent.
 Virgil. Georg. II, 95.

& quo te carmine dicam,

Rhaetica?

E

Lau-

Unde nil majus generatur ipso;
Nec viget quicquam simile, aut secundum:
Proximos illi tamen occupavit

20

Pallas honores,

v. 20. Honores. Proeliis audax—Liber.

Proe-

Laudibus autem parentum, id est, quas parentes Jovi tribuebant: ut Idem Georg. III, 185.

Tum magis atque magis blandis gaudere magistris Laudibus.

Solitis porro laudibus, ut Noster Carm. IV, 15.

Virtute sanctos, more patrum, duces,

Trojamque & Anchisen & almae

Progeniem Veneris canemus.

Atque haec quidem lectio ab omni parte commoda est; cui unice favent illa Statii Theb. I, 48.

Quem prius heroum, Clio, dabis? immodicum irae Tydea? laurigeri subitos an vatis hiatus?

Alterum autem proponit cum Muretus ex conjectura, tum vetus codex Gemblacensis, quo olim usus est Pulmannus,

Quid prius dicam? solitis parentem

Laudibus, qui res &c.

Sed in ea refellenda morari non est operae pretium; adeo dura & impedita structura est. Veniemus igitur ad tertiam, quam suppeditant Vaticanus codex Lambini, vetustissimus Blandinius Cruquii, Bersmanni unus, & noster Zulichemianus, & Lactantius denique ad Theb. I, 48.

Quid prius dicam solitis Parentis

Laudibus? qui res &c.

Ea vero & per se satis probabilis est, & imprimis cum sequentibus apte convenit:

Parentis, Unde nil majus generatur ipso.

Hac itaque contenti esse possumus. Primam tamen lectionem praetulerim, si conjecturam nostram QUEM liber aliquis adlueret. Imo ea vera omnino est, invitis licet omnibus membranis.

14. QUI RES HOMINUM AC DEORUM.] In Lambini quibusdam,

Qui Rex hominum ac Deorum.

quam lectionem ille non damnat. Neque vero ego: sic enim passim Juppiter audit apud Poetas Deum rex, Rex superum; Divum pater atque hominum rex, βασιλεύς, θεῶν ὑπάναξ, & plura ejusmodi. Nihil tamen minus certissima est illa altera, & loco sententiaeque melius congruit. Virgilius Aen. I, 230.

O qui res hominumque deumque

Aeternis regis imperiis, & fulmine terras.

Ubi obiter moneo, sic potius a Poeta scriptum esse,

O qui res hominumque deorumque.

ut Aen. II, 745.

Quem non incusavi amens hominumque deorumque AuCTOR ad Liviam v. 61. de Augusto.

Ille vigil, summa sacer ille locatus in arce,

Res hominum ex tuto cernere dignus erat.

Statius Theb. VI, 48. de Adraisto.

Nunc fata recensens,

Resque hominum duras, & inexorabile pensum.

Porro in sequenti versu, plerique mei codices habent, qui mare ac terras; non E T. atque id secuti sumus.

19. PROXIMOS ILLI TAMEN OCCUPAVIT PALLAS HONORES.] Arguantur hic interpretes quidam, cur Pallas Jovi proxima dicatur ante maris dominum Neptunum, ante ipsam Tonantis matronam: neque tamen ex ea difficultate expedire se possunt. Quamobrem secare potius hunc nodum, quam solvere, voluerunt Viri Doctissimi Claudius Puteanus, Daniel Heinsius, Janus Rutgerius, & Dacierius: quippe contra omnes libros sic legendum esse contendunt,

Proximos illi tamen occupabit

Pallas honores.

Occupabit, scilicet in hoc hymno. Nempe mentem poetae non omnino perceperunt Viri aliquin acutissimi: & si rectam viam jam olim monstraverat vetus Scholiastes.

Unde nil majus generatur ipso:

Ubi UNDE non, ut plerumque, valet qua ratione, sed a quo: a quo Jove, sive, a quo parente (si eam mavis lectionem, solitis PARENTIS laudibus) nil ipso majus generatur. Nam verbum unde, non ad Rem tantummodo, sed etiam ad Personam saepe refertur. Sic Virg. Aen. V, 123.

Scyllaque Cloanthus

Caerulea, genus unde tibi Romane Cluenti.

Hoc est, a quo Cloantho. Ita V, 568.

Alter Atys, genus unde Atii duxere Latini:

a quo Atys. Sic saepe Virgilius: & Noster Serm. I, 6.

Contra Levinum, Valeri genus, unde superbus

Tarquinius regno pulsus fugit.

a quo Valerio. Ita Serm. II, 2.

Siquid Stortinius veri crepat, unde ego mira

Descripsi docilis praecepta haec.

a quo Stortimo. Jam autem, nisi fallor, elucescere incipit sententia poetae. A quo Jove nihil ipso-

ma-

Proeliis audax. neque te filebo,
Liber, & saevis inimica virgo
Beluis; nec te, metuende certa
Phoebe sagitta.

Dicam

majus, imo ne simile quidem vel secundum, generatur: tamen inter omnes ejus liberos maximos honores consecuta est Minerva. Vides, opinor, frustra hic laborasse interpretes: neque enim cum Junone vel patruo suo Neptuno comparatur hic Pallas; sed cum sobole Jovis tantum, fratribus sororibusque suis. Et proinde nemo in sequentibus memoratur, praeter Jove genitos; *Bacchum, Dianam, Apollinem, Herculem, Pollucem, & Castorem*: quorum omnium sine controversia honoratissima erat Minerva. Reliquum est, ut quo consilio hoc inter Jovis laudes poeta posuit, quod neminem se majorem generaverit, breviter indicemus. Atque id quidem gemina de causa factum est. Ipse enim ortus Saturno, major suo parente erat, regnoque eum expulit: nemo tamen ex ipso natus est, qui parem ei vicem referret: unde *Maximi, Invisi*, similitumque nominum titulis cumulatus est. Ovid. *Metam.* XV, 855. ubi Julio Caesari Augustum praeposit;

*Sic magni cedit titulis Agamemnonis Atreus:
Aegea sic Theseus, sic Pelea vincit Achilles:
Denique, ut exemplis ipsos aequantibus utar,
Sic Saturnus minor est Jove.*

Sed praeterea erat in fati, ut si Juppiter cum Thetide, cujus amore flagrabat, concubisset, nasceretur tandem ipso Jove major, quique de caelo eum & mundi imperio deiceret, ut ipse olim Saturnum. Saepe hoc Jovi minatur Prometheus apud Aeschylum:

Ἡ μὲν ἐπὶ Ζεὺς, καίπερ ἀδελφὸς Φρονῶν,
Ἐστὶ ταπεινός, οἷον ἰκαρύνεται
Γάμον γαμῶν, ὃς αὐτὸν ἐκ τυραννίδος
Θρόνον ἔεισεν ἐμβαλεῖν, πατὴρ δ' ἀπὸ
Κρόνου τότ' ἤδη παντελῶς κτανθήσεται,
Ἡ ἐκπιπῶν ἤρῃτο δαυαίων θρόνον.

Quod cum Jovi innotuisset, Thetidem Peleo nuptum dedit. Ovid. *Metam.* V, 221.

*Namque senex Thetidi Proteus, Dea, dixerat, undae,
Concipe: mater eris juveni, qui fortibus actis
Acta patris vincet, majorque vocabitur illo.
Ergo, ne quicquam mundus Jove majus haberet,
Quamvis haud tepidos sub pectore senserat ignes,
Juppiter aequoreae Thetidis connubia vitat:
Inque sua Aeacidem succedere vota nepotem
Fussit, & amplexus in virginis irae marinae.*

Jam plane constat, nisi omnino fallor, de con-

filio poetae; ut nihil quidem a Jove generatum fuerit ipso majus, vel prorsus simile ei aut secundum; occupaverit tamen Pallas proximos illi honores prae cetera Jovis sobole.

21. PROELIIS AUDAX NEQUE TE FILEBO LIBER] Jam inde a veteris Scholiastae Acronis temporibus nemo est, qui non hoc modo versum interpunxerit, tamquam si *Liber proeliis audax* ab Horatio diceretur. Quod supine adeo & oscitanter factum jure indignari debemus. Quamquam enim fatendum est, ad ultimos Indos victorem Bacchum cum Satyrorum suorum Maenadumque thyaso penetrasse: unde eo nomine AUDAX vocatur Valerio Flacco V. 498.

quotque ante secuti

Inde nec audacem Bacchum nec Persea reges:
& in Gigantomachia sub leonis imagine Rhoeum lacerasse: tamen non ab uno alterove facinore, sed a perpetuo Bacchi more & charactere dandum hic fuisset epitheton. Atqui a poetis Bacchus, tanquam omnium Deorum mollissimus & meticulosissimus, fere semper traducitur. Vide modo Aristophanis *Batrachos*: ubi miros ludos de ignavia ejus & timiditate facit poetarum facetissimus. Quid multa? Ad Palladem id referendum est, non ad Liberum: & vitiosa distinctio corrigenda ad hunc modum:

Proximos illi tamen occupavit

Pallas honores,

Proeliis audax. Neque te filebo, Liber.

Quod quam aptissime Palladi conveniat, caecus plane sit oportet, qui non videat; siquidem eam passim his titulis ornant poetae; *Bellica, bellatrix, bellipotens, belligera*; &c. & iidem Graeci. Virgilius Aen. XI.

Armipotens belli praefes Tritonia Virgo.

Stattius *Sily.* IV, 5,

Regina bellorum Virago.

Putidum esset plura congerere: sed & illud vide, quanto venustius sententiam inchoet NEQUE Neque te filebo, Liber: quam si, ut vulgo hic fit, in mediam orationem intrudatur, *Proeliis audax neque te*. Illud fortasse objiciet quis, si *proeliis audax* a Baccho separatur, tum nihil quicquam de Baccho hic dici. Fatemur: atqui & paullo post nihil prorsus de Alcide praedicatur: nudum tantummodo nomen ponitur.

- 25 Dicam & Alciden; puerosque Ledaë,
Hunc equis, illum superare pugnis
Nobilem: quorum simul alba nautis
Stella refulsit,
Defluit faxis agitated humor;
- 30 Concidunt venti, fugiuntque nubes;
Et minax (sic Dî voluere) ponto
Unda recumbit.
Romulum post hos prius, an quietum
Pompilî regnum memorem, an superbos
- 35 Tarquinî fasces, dubito, an Catonis
Nobile letum.

V. 31. QUOD SIC VOL.

31. ET MINAX (QUOD SIC VOLUERE)] Turbant hic mirum in modum codices. Plerique omnes Vetusiores, *quia sic*: recentiores quidam, *Quod sic*: duo Gemblacenses Pulmanni, & Lambini unus, *Nam sic*: Editio Veneta 1478, *Quod si*: Lofcheri 1498. *Quod sic dii*: Cod. Regimensis a manu secunda, *Quae sic*: Petrensis, *Quia voluere*: Laurentianus Torrentii, *dii sic vol.* Editi aliquot, *sic dii vol.* Tamen illud *dii* ex glossa irrepsisse videtur, ut in editione Lofcheri; & sane Codex Regimensis *dii* habet inter versus, loco explicationis, non lectionis. Sic & Acron, *voluere) dii vel pueri Ledaë*. Latet hic fortasse ulcus. Interea, dum melius quiddam proferatur, illud recipiamus, quod & Nicolao Heinsio placuit, *sic di voluere*. Ovidius Ibide.

Natus es infelix (sic di voluere) nec ulla

Commoda nascenti stella levisve fuit.

Idem Metam. IV, 660.

Crescit in immensum (sic di statuis) & omne.
Metam. XIII, 597. de diis loquens.

Occidit a magno (sic vos voluistis) Achille.

Virgil. Aen. V, 50.

Semper honoratum (sic di voluistis) habebo.

35. AN CATONIS NOBILE LETUM] Tacent hic Interpretes: mihi vero mirari plane subit, quo consilio Noster, post Romulum, Numam, & Tarquinium Priscum, continuo ingerat Catonem, qui tot saeculis post illos natus est; rursusque ad veteres illos revertatur, Regulum, Scauros, Paulum, ceterosque. Profecto non sat commode divisa sunt temporibus tibi, Flacce, haec. In aliis illis

Regu-
memorandis fastorum fere seriem secutus es: Catonem, qui paucos ante annos in vivis erat, alienissimo loco & tempore inter caecos illos intrudis. Hoc primum, quod merito reprehendas: sed & alterum est, in quo desideres poetæ prudentiam. Cum enim, quod res ipsa loquitur, ideò carmen hoc scripserit, ut ab Augusto & ejus domo gratiam iniret: quo, quaeso, judicio atrocissimum Caesarianorum hostem Catonem tanto hic elogio ornatum voluit? Mirum sane in uno eodemque carmine & Julium Caesarem ad caelum usque tolli, & Catonis letum tantopere nobilitari. Cur enim leto occubuit hic, nisi quod illo principe, vitam sibi putavit morte acerbiorē? Quid? non Caesar ipse Anticatones duos scripsit, in quibus famam & existimationem Catonis acerrimis probris laceravit? Non Brutus, percussor Caesaris, & Augusti hostis, Catonis gener erat? Non ipse Augustus adversus Catonem calumiam strinxit, libro cui titulum indidit *Rescripta Bruto de Catone*? Vide Suetonium Aug. c. LXXXV. Illud quoque Macrobius expende, Saturn. II, 4. *Venit, inquit, forte Augustus in domum, in qua Cato habitaverat: deum Strabone (is Seius est Seiani pater) in adulationem Caesaris male existimante de pervicacia Catonis, &c.* Vides hic, quid auribus Augusti tum dare solerent Aulici. Is quidem ibi composito vultu satis honorifice de Catone, *Quisquis, ait, praesentem statum civitatis commutari non volet, & civis & vir bonus est.* Nimirum jam vetus imperandi & sibi hoc dicto cavet, & Strabonem leniter repulit. At si Strabo ipse vel hoc vel simile quid Catonis ho-

norii

Regulum & Scauros, animaeque magnae
 Prodigum, Poeno superante, Paullum
 Gratus insigni referam Camena,
 Fabriciumque.

40

Hunc, & incomtis Curium capillis
 Utilem bello tulit, & Camillum
 Saeva paupertas, & avitus apto
 Cum lare fundus.

v. 38. PRODIGUM PAULUM, SUP. POENO.

nori ultro dedisset, vix credo tacitam offensionem frigusque Principis effugisset. Certe qui Catonis letum inter praecipua Romanae gentis decora celebrat, eo ipso se Augusti dominatum inique ferro veteremque rempublicam reposcere profitetur. Credat itaque, qui volet, hoc ab Horatio profectum: mihi quidem Librariorum hoc facinus esse verifimilius videtur, qui Catonis mortem declamatoribus adeo decantatam vel obtorto collo huc traxerint, eiecto alio nomine, quod nunc investigandum est. Vide vero, annon hunc in modum totus hic locus constitui possit;

*Romulum post hos prius, an quietum
 Pompili regnum memorem, an superbos
 Tarquini fasces, dubito, anne Curti
 Nobile letum.*

Marcum Curtium intellige, qui revera nobilissimum sibi letum pro patria conficivit; cum armatus & equo insidens in profundam voraginem, quae medio foro Romae repente nata est, insiluisset. Inde lacui Curtio nomen inditum; & ut narrat Val. Maximus, *quamvis magna postea decora in foro Romano fulserunt, principatum tamen gloriae obrinuit Curtius*. Proinde cum Virgilius, uti plane hic Noster, principes in gente Romana viros memorare voluit, inter primos Curtium nominat; in Calice v. 360.

*Hic Fabii, Deciique, hic est & Horatia virtus:
 Hic & fama vetus numquam moritura Camilli:
 Curtius & mediis quem quondam sedibus Urbis
 Devotum bellis consumpsi gurgitis haustus.*

Hac certe ratione recte procedet oratio: cum inter illos priores, & qui mox sequuntur, medius aetate sit Curtius. Recte etiam ANNE. Sic Virgil. Georg. I, 25.

*Urbisne invisere, Caesar —
 An deus immensi venias maris —*

ANNE novum tardis fidus te mensibus addas.
 Idem Georg. II, 158.

Crescit,

*An mare, quod supra, memorem, quodque adluit
 infra,
 Anne lacus tantos?*

Ausonius Profess. VIII. ubi horum Flacci versuum parodiam facit:

*Romulum post hos prius, an Corinthi,
 ANNE Sperchei, pariterque nati
 Atticas musas memorem Menesthei,
 Grammaticorum?*

38. PRODIGUM PAULUM, SUPERANTE POENO.] Codex optimae notae Reginensis clare & sine ulla litura habet.

Prodigum, Poeno superante, Paullum. Quam compositionem, ut suaviorem & ποιητικωτέραν secuti sumus. Virgil. Aen. II, 311.

*jam Deiphobi dedit ampla ruinam,
 Volcano superante, domus.*

Priscianus quidem p. 1123. sic laudat hunc locum, *Regulum, & Scauros, animaeque magnae Prodigum Paullum.*

Sed ex quatuor Prisciani codicibus, quos data opera consului, tres non agnoscunt *PAULLUM*; quod indicio est, non aliter olim hic lectum esse, quam nunc exhibet liber Reginensis. Lactantius tamen ad Thebaid. III, & VIII, citat *Prodigum Paullum*.

43. SAEVA PAUPERTAS ET AVITUS APTO CUM LARE FUNDUS.] Ita omnes, quot vidi, codices: neque quicquam muto. Sic tamen mallet, si per libros liceret:

*Sancta paupertas, & avitus arto
 Cum lare fundus.*

Sancta, ut Silius Italicus *casta*, quod idem fere valet, ubi de veteri Senatu loquitur, lib. I.

*Concilium vocat augustum, castaque beatos
 Paupertate Patres.*

Sane quicquid hic mussitent interpretes, nemini placere potest illud SAEVA. Ceterum de arto lare vide nos ad Epist. I, 7, v. 58. Claudian in Rufin. I, 203.

45 Crescit, occulto velut arbor aevo,
Fama Marcelli: micat inter omnis
Julium sidus, velut inter ignes

Luna minores.

Gentis humanae pater atque custos,
50 Orte Saturno, tibi cura magni
Caesaris fatis data: tu secundo

Caesare regnes.

Ille seu Parthos Latio imminentis
Egerit justo domitos triumpho,

55 Sive subiectos orientis orae
Seras & Indos;

Et casa pugnaces Curios angusta tegebat.
Noster Carm. I, 38. sensu eodem;

neque te ministrum

Dedecet myrtus, neque me sub arcta
Vite bibentem.

45. CRESCIT, OCCULTO VELUT ARBOR AEVO]
Nic. Heinſius in ora libri ſui, *Forte, Arvo.* In-
genioſe. Sic enim Ovidius in Nuce v. 87.

Felix, ſecreto quae nata eſt arbor in arvo,
Et ſoli domino ferre tributa poteſt.

Lucret. I, 314.

Stillicidi caſus lapidem cavat; uncus aratri
Ferrens occulte decreſcit vomer in arvis.

Propertius I, 2.

Adſpice, quot ſubmittat humus formoſa colores,
Et veniant hederae ſponte ſua melius:

Surgat & in ſolis formoſius arbutus antris.

Ubi illud, ſi vigilas, animadvertiſti, *Formoſa & For-*
moſius indecora repetitione cultiſſimum poëtam de-
honeſtare. Poterat dixiſſe metaphora eleganti:

Surgat & in ſolis ANIMOSIOR arbutus antris.

Placēt enim hic adjectivum magis, quam adver-
bium. Vel propius ad receptam lectionem hoc
modo;

Surgat & in ſolis FRONDOSIOR arbutus antris.

Illud enim in Arbuto notatur, quod pauca fron-
de eſt. Virgilius Ecl. VII, 46.

Et quae vos rara viridis tegit arbutus umbra:

ubi Servius, *Genus arboris frondibus raris.* Cete-
rum ad hanc Flacci emendationem imprimis facit
Homericum illud, Iliad. P. 53.

Οἶον δὲ πρέπει ἔριος ἀνὴρ ἐριδηλὲς ἐδαίης

Χάρις ἐν οἰσπόλῳ, δῖ' ἄλις ἀναβέβηκεν ὕδωρ,
Καλὸν, τυλεθάον.

ubi χάρις οἰσπόλῳ, eſt ſolo & occulto arvo. Scho-
liaſtes, Οἰσπόλῳ, ἐρίῳ καὶ μονόζῳτα φυτὰ μά-
λις θάλλειν. *Aiunt arbores in loco deſerto ac ſolo*
plurimum creſcere. Huc itaque res redit; Si *creſcit*
occulto arvo adſciſcis, perinde erit ac *Celeriter, ci-*
to creſcit: Sin *occulto aevo*, idem erit ac *Lento tar-*
deque. Et *celeritatem* quidem in hac metaphora
quaerit Homerus Iliad. Σ. 57. de Achille:

ὁ δ' ἀνέδραμεν ἔρει ἴσας,

Τὸν μὲν ἐγὼ θερίψατα φυτὸν ὡς γυνὴ ἀλωΐς.
& Quintus Smyrnaeus de eodem, VII, 645.

ὁ δ' ἄφ' αἶμα θεῶν ἐρικυδέϊ βελῆ

Ἔριος ὅπως ἐριδηλὲς ἀέξειτο.

Jam autem ſi cum plerisque interpretum Marcel-
lum hic intelligis Octaviae filium, qui jam tum,
cum haec ſcriberet Noſter, florente adoleſcentia
erat; omnino conſequens erit, ut ARVO hic ſub-
ſtituas. Atqui repugnat locus ipſe ſeriesque oratio-
nis, quae Marcellum veterem quinquies conſu-
lem hic accipi flagitat; cujus ſeri nepotes cum in
familiam Juliam adſciti fuerint, dat hic Auguſto,
ut ejus famam ſuperfluentem indies florere dicat, &
uſque poſtera laude recentem creſcere. Nihil igitur
mutandum, & rectiſſime habet AEVO. Quint.
Curtius, VII, 33. *Quid? tu ignoras ARBORES*
magnas DIU creſcere, una hora extirpari? Pruden-
tius Hamartigenia v. 177.

Qui velut aeterna latitans ſub nocte, retrorſum
Vixerit, & tecto ſemper regnaverit aevo.

Cor-

Te minor latum reget aequus orbem:
 Tu gravi curru quaties Olympum;
 Tu parum castis inimica mittes
 60 Fulmina lucis.

XIII.

AD LYDIAM.

CUM tu, Lydia, Telephi
 Cervicem roseam, lactea Telephi
 Laudas brachia, vae, meum
 Fervens difficili bile tumet jecur.

Tunc

V.2. CEREAE TELEPHI.

Corrigendus quoque forte Lucretii locus, quem modo adduximus. Sic enim citat Servius ad illud Georg. I, 46. ET SULCO ATTRITUS SPLENDESCERE VOMER] Lucretius: *Occulto decrefcit vomer in arvo.* Ita Servius: sed sine dubio corruptus. Qui enim magis in *occulto arvo* decrefcit vomer, quam in obvio & exercitato? Imo si *occultum* est arvom; tum & inaratum, neque vomerem terere potest. Vide, an scripserit Lucretius:

*Stillicidi casus lapidem cavat: uncus aratri
 Ferreus occulto decrefcit vomer in aevo.*
 Ovidius Amor. I, 15.
*Ergo tum silices, cum dens patientis aratri
 Depercant aevo, carmina morte carent.*

Idem tamen Art. I, 474.

Interit assidua vomer aduncus humo.
 54. EGERIT JUSTO DOMITOS TRIUMPHO] Celebrissimus Tho. Gale, *Lege*, inquit, *DOMINUS* vel *DOMITOR*. Sed nihil mutandum. Noster Carm. III, 8.
*Servit Hispanae vetus hostis orae
 Cantaber sera domitus catena.*

55. SIVE SUBJECTOS ORIENTIS ORIS SERAS ET INDOS] Omnes fere editiones maculavit inventum illud *ORIS*, quo fit ut idem sibilus per quinque voces continuetur; odiosa aurium offensione: cum tamen omnes ubique scripti codices & editio Veneta 1478. habeant *ORAE*. Revocetur igitur in sedem suam. Sic Noster alibi, *Ora septentrionis*, Carm. I, 26.

*Quis sub Arcto
 Rex gelidae metuatur orae*
 57. LATUM REGET AEGUUS ORBEM] Torrentii

tres, Pulmanni unus, Lambini aliquot, & ex nostris Battelianus, Bodl. Magdalenenfis a prima manu, Colbertinus pro varia lectione, *LAETUM*: quod Torrentio & Dacierio magis placet. Utrumque sane tolerari potest. *Laetum* enim dixerit orbem, ut Virgilius de eodem Augusto Georg. IV, 560.

*Caesar dum magnus ad altum
 Fulminat Euphraten bello, victorque volentis
 Per populos dat jura, viamque adfectat Olympo.*
 Rectius tamen *latum reget*, ut vetustiores quique libri. Noster Carm. II, 2.

*Latus regnes avidum domando
 Spiritum, quam si Libyam remotis
 Gadibus jungas, & uterque Poenus
 Serviat uni.*

Virgil. Aen. IV, 199.

Templa Jovi censum, latis inmania regnis.
 Et I, 25.

Hinc populam late regem, bolloque superbum.
 Seneca Troad. 879.

Cui regna carpi lata Thessalici jacent.

Ovid. Metam. IX, 794.

Postera lux radiis latum patefecerat orbem.

2. CEREAE TELEPHI LAUDAS BRACHIA] Omnes, opinor, quotquot hodie extant, membranae in ea lectione consentiunt, firmatque Servius ad Virgil. Eclog. II. *ADDAM CEREAE PRUNA* aut *cerei coloris*; aut *mollia*. Horatius, *CEREAE Telephi laudas brachia*. Jure tamen displicuit Julio Scaligero: cujus verba haec sunt: *Cum dixit roseam cervicem, cerea brachia colorem quoque indicare suspi-*

- 5 Tunc nec mens mihi, nec color
 Certa sede manet: humor & in genas
 Furtim labitur, arguens
 Quam lentis penitus macerer ignibus.
 Uror, seu tibi candidos
 10 Turparunt humeros inmodicae mero
 Rixae; sive puer furens
 Inpressit memorem dente labris notam.
 Non, si me satis audias,
 Speres perpetuum, dulcia barbare
 15 Laedentem oscula, quae Venus
 Quinta parte sui nectaris inluit.

v. 6. Vulg. MANENT.

Felices

suspiciabimur; sicut apud poetam cerea prima: profecto plus sapiat LACTEA. Interpretes quidem in omnes partes se versant, & illud *cerea*, quasi reuera cereum esset, in quocumque volunt sensus flectunt finguntque, ut auctorem suum vel defendere vel excusare videantur: sed laterem plane lavant. Quid enim? an *cerea* de colore interpretabuntur? at faeda res est color flavus in brachiis, qualia sunt ictericorum. Ovid. Pont. I, 10. cum morbo laborabat,

*Parvus in exiles succus mihi pervenit artus,
 Membraque sunt cera pallidiora nova.*

an *cerea* sunt pulchra, tamquam quae in cereis imaginibus videmus, ut Virgilius *cervicem marmoream* Georg. IV, 523.

*Tum quoque marmorea caput a cervice revulsam.
 & manum* Martialis VIII, 56.

*Adstabat domini mensis pulcherrimus ille
 Marmorea fundens nigra Falerna manu.*

Atqui illic *marmorea* est candida, & colorem notat, non figuram: ita Noster Carm. I, 19.

Urit me Glyceræ nitor

Splendentis Pario marmore purius.
 Lucretius II, 764.

*Cur ea, quae nigro fuerint paullo ante colore,
 Marmoreo fieri possint candore repente.*

An igitur *cerea* brachia sunt lenta, & mollia ut Noster Epod. XV.

Lentis adhaerens brachiis?

Sed & hoc nihilo magis sanum est; quamvis enim cera mollis est & tactui cedit; vestigium tamen impressum servat, ut solet hydropicorum caro,

qua nulla turpior imago est. Quod si aut horum ullo aut alio quovis sensu recte dici possent *cerea brachia*; imprudenter tamen, ut vere Scaliger observavit, post *roseam* cervicem *cerea* brachia nominaverit Noster, ne forte lector utrumque epitheton de colore suspicetur dictum, & pro formoso luridum Telephum imaginetur. Quid igitur fiet? Bene sit vetulissimo grammatico Flavio Capro, qui solus rem impeditam solvit, & Horatium omni culpa liberat. Is narrat pag. 2242. ut inter se differant *lactans, lactens, lacteus*. LACTANS, inquit, *qui decipit*. LACTENS, *lacte abundans, velut lactens ficus* (sic enim ibi legendum; non ut editum est, *lactens, & lacteus ficus*. Ovid. Fast. II, 263.

At tibi dum lactens haerebit in arbore ficus)

Lucilius: Lactentia coagula cum melle bibi. LACTEA, *candida sunt, ut LACTEA LAUDAT BRACHIA dicit Horatius.* Haec opportunissime sane Caper: ubi scribe *laudat* pro *laudat*; nam sine dubio ad hunc ipsum Horatii locum respexit; neque demendo hic ulla suspicio est; cum eo fine haec adduxerit, ut probet *lactea* esse candida. Quid autem dubitemus, tam bono auctore genuinam lectionem agnoscere?

Cum tu, Lydia, Telephi

Cervicem roseam, LACTEA Telephi

Laudas brachia:

qua nihil aptius, pulchrius optari potuit. Utrobique a colore *laudat*; Cervicem *roseam*, ut Virgilius de Venere Aen. I, 406.

Dixit, & avertens rosea cervice resulsi.

Bra-

Felices ter & amplius,
 Quos inrupta tenet copula; nec malis
 Divulsus querimoniis
 20 Suprema citius solvet amor die.

XIV.

O Navis, referent in mare te novi
 Fluctus? ô quid agis? fortiter occupa
 Portum. nonne vides, ut
 Nudum remigio latus,

Et

Brachia autem lactea, ut iterum Virgilius de Aen. X, 137.

sufos cervix cui lactea crines

Accipit.

Et de Gallis VIII, 660.

Tum lactea colla

Auro innectuntur.

Nemesianus II, 80.

Purpureas laudando genas, & lactea colla.

Candor autem est brachiorum perpetua laus. Ovid. Amor. III, 7.

Illam tamen nostro subjecit eburnea collo

Brachia, Sibonia candidiora nive.

6. TUNC NEC MENS MIHI NEC COLOR CERTA SEDE MANENT] Libri aliquot Lambini & Pulmanni, MANET; & sic editio Veneta 1478. Rectissime. Neque alterum admittit linguae Latinae consuetudo. Terent. Eunuch. IV, 5.

Neque pes, neque mens satis suum officium facit.

Ubi duo singularia conjunguntur, cum utriusvis numeri verbo congruunt, seu singularis sive pluralis. Ubi vero, ut hic fit, disjunguntur; & usus & ratio postulat, ut verbum etiam sit singulare. Mutatum est ab eruditulis: qui tamen nesciebant brevem syllabam in versus caesura potestatem longae habere posse. Carm. II, 13.

Caeca timet aliunde fata.

16. QUINTA PARTE SUI NECTARIS IMBUI] Vir Clarissimus Jacobus Talbot, qui paucis abhinc annis luculentam Horatii editionem Cantabrigiae procuravit, non male de Nostro meritum esse au-

tumat, (quem tamen non nominat) qui loco quinta substituit,

Quanta parte sui nectaris imbuit!

Is autem est Ramirez de Prado in Pentecontarcho suo c. 50. Ita sane Perseus Sat. V, 21.

Tibi nunc, hortante Camena,

*Excutienda damus praecordia, quantaque nostrae
 Pars tua sit, Cornute, animae.*

Tu vero quid quinta hic sibi velit, vide, si libet, apud interpretes: nobis semel est constitutum, nullam his rebus turpiculis lucem affundere.

19. NEC MALIS DIVULSUS QUERIMONIIS] Ego vero sine codicum auctoritate tam commodam lectionem non moveo. Tamen, aut fallor, aut elegantior exiret sententia, sic leviter immutata:

Felices ter & amplius

Quos inrupta tenet copula, nec malis

DIVULSOS querimoniis

Suprema citius solvet amor die:

Ita Noster alibi, Carm. III, 9.

Quid si prisca redit Venus,

Diductosque jugo cogit aëneo.

& II, 17.

Me nec Chimaerae spiritus igneae

Divellet umquam.

& I, 36.

nec Damalis novo

Divelletur adultero.

Ubi omnia, ut vides, ad amatores, non ad ipsam amorem referuntur.

5 Et malus celeri saucius Africo,
Antennaeque gemant: ac sine funibus
Vix durare carinae
Possint imperiosius

Aequor?

7. VIX DURARE CARINAE POSSINT] *Animadvertendum est*, ait Julius Scaliger, *quibus legibus de una modo navi dixit CARINAS in numero plurali.* Vere & recte hoc Scaliger. Neque enim ullus veterum ita locutus est; quippe singulae naves non nisi singulas carinas habent. Quid hic autem nostri interpretes, qui libenter Scaligerum ut Horatiomastigem infecturi solent? Rem callide dissimulant, inusitam hanc Flacco notam silentio tegentes; interea tamen pergunt in unica navi carinas nobis ingerere. Nos, ut tam turpe dedecus a cultissimo poeta amoliamur, paullo fusius explicabimus totum locum.

Q. navis, referent in mare te novi
Fluctus?

Sic scribe per interrogationis notam; & sic Veneta editio 1478. ceterae, opinor, omnes male mittunt.

o quid agis? fortiter occupa

Portum: nonne vides ut

Nudum remigio latus?

Strenue, inquit, in intimum portum te reconde, ne fluctus ventusque te retrorsum in altum pellant; quod, nisi caves, eveniet: cum latera tua nuda sint remigio, quo solo poteris vento obistere. *Nudum* autem *remigio* dicit, vel quod tempestatibus conflictata navis remos jam fregerat, ut Virgilius,

Franguntur remi, tum prora avertit:

& Noster Epod. X.

Niger rudentes Eurus inverso mari

Fractosque remos differat:

vel quod introeuntes in portum nautae remos subducere, atque intra navem reponere solent. Sequitur:

nonne vides, ut

Nudum remigio latus,

Et malus celeri saucius Africo

Antennaeque gemant? & sine funibus

Vix durare carinae

Possint imperiosius

Aequor?

Sic quidem editiones, *gemant*, & *possint*: adeo ut sententia sic procedat: *Nonne vides, ut latus & malus & antennae gemant?* Quid jam videtur? Satis placet illud, *vides, ut gemant?* oculisne per-

cipi poterit gemitus? credideram auribus potius sentiri. Sed illud omnino advertendum, bis apud Servium, ubi locum hunc adducit, Aen. I, 211. & VIII, 577. non *possint* legi, sed *possunt*. Atque ita clare hic exhibent codex optimus Reginensis, & Zulichenianus: quibus adde Editionem Lofcheri 1498. Neque vero dubium est, quin in aliorum aliquot sic extiterit: sed saepe deprehendi, sollemnem esse interpretibus nostris, ut reticeant varias lectiones, quas ipsi non approbant. Jam autem, si tot auctoribus freti reducemus illud *possunt*; sequitur, ut eadem opera etiam *GEMUNT* legamus. Quid multa? codex Petrensis non ferè annorum sine ulla litura utrumque retinet, & *gemunt* & *possunt*. Sic itaque totus locus constituendus erit, & distinguendus.

nonne vides, ut

Nudum remigio latus?

Et malus celeri saucius Africo

Antennaeque GEMUNT: & sine funibus

Vix durare carinae

POSSUNT imperiosius

Aequor.

Quibus in verbis illud primum indicandum est; quod & Scaligerum & Enarratores nostros fefellit, non de una modo navi carinas, sed de pluribus hic accipi. Tanta, inquit, coorta est tempestas, o navis; ut malus tua antennaeque gemant; & caeterae naves, quae in eodem portu sunt, vix possint stationem tenere, nisi anchoris jactis. Verum haec per partes explicanda veniunt: *Carinas* totas naves denotare translatum est. *Funibus* autem anchorae significantur, quod tot interceptes fugisse quis satis mirari poterit? Lucanus II, 621.

Ut tremulo starent contentae fune carinae.

Idem V, 514.

Luora curva legit, primisque invenit in undis,

Rupibus excessis haerentem sine carinam.

Virgil. Aen. IV, 575.

Solvite vela citi. Deus aethere missus ab aliis

Tessinare fugam, tortosaque incidere funis

frece iterum stimulat.

Nihil quicquam vulgarius est: neque illud omitendum, vel ipsum illud *Funibus* satis nos admonere, non de una, sed pluribus navigiis verba hic fieri.

Aequor? non tibi sunt integra lintea;
 10 Non Dî, quos iterum pressa voces malo.
 Quamvis Pontica pinus,
 Silvae filia nobilis,

Jactes

fieri. Nemo enim de nave unica *funes* dixit, verum *funem*. Jam autem illud saevissimae tempestatis indicium erat, cum in ipso portu, ut hic, nisi in anchoris stare naves non possent: plerumque enim aliter solebat. Virgilius Aen. I, 172. ubi tranquillum quendam tutumque portum describit,

hic fessas non vincula navis

Ulla tenent, unco non adligat anchora morsu.

Et Homerus Odyss. I, 136.

*Ἐν δὲ λιμὴν εὐορμος, ἐν οὐ χρεὶ πείσματός ἐστιν,
 οὐτ' εὐνάς βαλέειν, ἕτε πρυμνήσι ἀνάψαι.*

& N. 100.

ἔντοσθεν δὲ ἀνευ δεσμοῖο μίησι

Nῆες εὐσοελομοί, ὅταν ὄρου μέτρον ἴκωνται.

Proinde vide, inquit, O navis, ne in mare te referant fluctus; cum enim in ipso portu tempestas sit, quales tandem in aperto pelago te manent procellae? Illud dumtaxat reliquum est, ut *durare aequor* satis quidem insolentem phrasin pro *perferre, sustinere*, similibus, si fieri potest, exemplis adstruamus. Eo enim adigebat optimum Torrentium, ut ineptissimam potius distinctionem admitteret, quam ut ipse hanc locutionem durare vellet. Atqui bis citat hoc Servius, ut probet *durare esse sustinere*, ut Virgil. VIII, 577.

Patiar quemvis durare laborem.

cui adde Statium Silv. V, 2.

Felix, qui viridi fidens optata juventa

DURABIS quascumque VIAS, vallumque tenebis.

& Valerium Flaccum VIII, 338.

Occidîs: heu primo potes hoc durare sub aevo?

10. NON Dî, QUOS ITERUM PRESSA VOCES MALO.] Ita omnes, opinor, libri: certe quos ipse vidit; credo, etiam & ceteri. Aliud tamen innotuit praestantissimus N. Heinsius; PRESSA scilicet; quod & nobis in mentem diu ante venerat, quam ejus codicem vidimus. Ita sane Noster Carm. II, 16.

Orium divos rogat in parenti

Pressus Aegaeo.

ubi perperam in nonnullis membranis, ut hic, *pressus*. Catullus XXV.

velut minuta magna

Deprensa navis in mari, vesaniante vento.

Lucretius VI.

*Et quaecumque in eo tum sunt deprensa tumultu
 Navigia, in summum veniunt vexata periculum,*

Virgilius in Ciri. v. 60.

*Dulichias vexasse rates, & gurgite in alto
 Deprenfos nautas canibus lacerasse marinis.*

Et Georg. I.

Deprensis olim statio fidissima nautis.

Et Aen. V, 52.

Argolicove mari deprensus, & urbe Mycenae.

Ovid. Metam. XI, 663.

Nubilus Aegaeo deprensit in aequore navim

Auster.

Idem, Dido Aeneae.

Enge age te rapido (nullum sit in omine pondus)

Turbine deprensi: quid tibi mentis erit?

Statius Theb. I, 370.

Ac velut hiberno deprensus navita ponto.

Seneca de Vita Beata c. 14. *Sicut deprehensi mari Syrico, modo in sicco relinquuntur, modo torrente unda fluctuantur.* Atque his, credo, auctoritatibus inductus Vir Illustris substituere voluit *pressa*. Nihil tamen hic temere mutandum cenfeo. Sane si *SALO*, vel *VADO* hic haberent codices; equidem accederem, ut *PRESSA* non incommode legatur: ita tamen ut tum quoque non minus apte legatur *PRESSA*: nunc cum omnes ubique libri praefereant *MALO*, receptam lectionem retineo, cui omnino melius congruit *pressa* quam *pressa*. Minucius Felix p. 258. *Et si quis infirmior, MALO PRESSUS & victus, Christianum se negasset.* Ovidius Amor. II, 11.

O utinam, remo nequis freta longa moveret,

Argo funestas pressa bibisset aquas.

Idem Fast. IV.

Sedit limoso PRESSA carina VADO.

& Metamorph. XI, 557.

*Mergit in ima ratem, cum qua pars magna virorum
 Gurgite pressa gravi.*

Auctor Octaviae. 347.

Ruit in pelagus, rursusque SALO

Pressa resurgit.

Digest. lib. XIV. tit. 2. leg. 6. *Navis adversa tempestate depressa, ictu fulminis deustis armamentis & arbore & antemna, Hipponem delata est.* Ubi tamen vix dubites, quin *depressa* corrigendum sit; ut res ipsa flagitat: Lege tamen VII ibidem sine dubio *depressa* bene habet: *Cum depressa navis aut dejecta esset, quod quisque ex ea suum servasset, sibi*

Jactes & genus & nomen inutile:
Nil pietis timidus navita puppibus.

15 Fidit. tu, nisi ventis
Debes ludibrium, cave.

Nuper sollicitum quae mihi taedium,
Nunc desiderium, curaque non levis,
Interfusa nitentis

30 Vites aequora Cycladas.

XV.

NEREI VATICINIUM DE EXCIDIO TROJAE.

PASTOR cum traheret per freta navibus
Idaeis Helenen perfidus hospitam;
Ingrato celeris obruit otio
Ventos, ut caneret fera

5 Nereus fata. Mala ducis avi domum,
Quam multo repetet Graecia milite,
Conjurata tuas rumpere nuptias,
Et regnum Priami vetus.

servare respondit, tamquam ex incendio. Nulla itaque dubitatio est, quin sana sit lectio omnium librorum,

Non di, quos iterum pressa voces malo.

Ubi *pressa* valet *mersa*: & fane *dii* isti (Dioscuros intelligit) etiam *mersas* & obrutas naves eripiebant periculo: ut Noster Carm. IV, 8.

Clarum Tyndaridae sidus ab infimis

Quassas eripiunt aequoribus rates.

Theocritus in Διοσκουροις vers. 17.

Ἄλλ' ἔμπης ὑμεῖς τε καὶ ἐκ βυθῶν ἔλκετε νῆας
Ἄυτοῖσιν ναύταισιν οἰομένοις θανεῖσθαι.

14. NIL PIETIS TIMIDUS. NAVITA. PUPPIBUS FIDIT] Galei codex bonae notae, *Timidus*: quod Scaligero placuerat. *Imo*, inquit ille, *sidebat Brutus*, neque *timidus* erat: quare *timidus*, non *timidus*; & *fidat*, non *fidit*. Recte quidem omnino, si de Bruto vel per somnium hic cogitasset Noster. Sed Scaligerum, ut plerosque alios, decepit Quin-

tilianus & Scholiastae veteres, qui perpetuam in hoc carmine allegoriam esse volunt, & *navim pro republica, tempestates pro bellis civilibus, portum pro pace atque concordia dici*. Atqui inane hoc commentum esse recte vidit Vir acutus Tan. Faber, & ante eum elegantissimus Muretus.

9. EHEU, QUANTUS EQUIS, QUANTUS ADEST VIRIS SUDOR] Eleganter hinc mutuatus est Statius illa Theb. III.

QUANTUS EQUIS, QUANTUSQUE VIRIS in pulvere
crasso

SUDOR, io quantum crudele rubebitis amnes.

Ut & illa v. 17. CALAMI SPICULA CNOSSII pulchre imitatus est Prudentius Cathem. V, 52.

Hic fidit jaculis, ille volantia

Praesigie calamis spicula Cnoffis.

Et illa denique

15. IMBELLI CITHARA CARMINA DIVIDES] Expressisse videtur Seneca; sed hodie locus corruptus.

Eheu,

Eheu, quantus equis, quantus adest viris
 10 Sudor! quanta moves funera Dardanae
 Genti! jam galeam Pallas & aegida]
 Currusque & rabiem parat.
 Nequicquam Veneris praesidio ferox
 Pectes caesariem, grataque feminis
 15 Inbelli cithara carmina divides:
 Nequicquam thalamo gravis
 Hastas & calami spicula Cnossii
 Vitabis, strepitumque, & celerem sequi
 Ajacem: tamen, heu serus, adulteros
 20 Crinis pulvere collines.
 Non Laertiaden, exitium tuae
 Gentis, non Pylium Nestora respicis?
 Urgent inpavidi te Salaminii
 Teucerque, & Sthenelus sciens

IVX

Pugnae;

ptus est; Herc. Oet. 1080.

Sed cum linqueret inferos

Orpheus carmina fundens;

Et vinci lapis improbus

Et vatem potuit sequi.

Quippe in versu secundo vicem dactyli vel Cretici occupat Spondaeus, qui nisi in clausula, quae hic non est, locum habere nequit. Atque ideo acutissimus Fred. Gronovius pro *fundens* reponit *funditans*. Vide, annon nos aliquanto melius,

Orpheus carmina dividens.

Sane, cum pro *fundens* substituimus *dividens*, nulla fit mutatio nisi primae modo literae: nam *un* & *ini* in manuscriptis vix poteris inter se dignoscere.

21. NON LAERTIADEN, EXITIUM TUAE GENTIS] Tres Blandini apud Cruquium, totidemque Lambini, GENTI: quodque amplius est, praestantissimi mei codices Graevianus & Reginensis clare,

Non Laertiaden, excidium tuae

Genti.

Excidium etiam in suo invenit Fabricius. Sane quaelibet ex his lectionibus proba est, sive velis

Exitium gentis, sive Exitium genti; seu Excidium genti, sive Excidium gentis. Poeta vetus apud Ciceronem de Divin. I, 21. de Paride loquens,

Eum esse exitium Trojae, postem Pergamo.

Vellejus Paterc. II, 30. Romanis certam victoriam, partibus suis excidium, sibi turpissimam mortem, pessimo auctoravit facinore. Plautus Bacch. IV, 9.

Excidium, exitium, exlecebra fiet hic equus hodie auro senis.

& paullo post;

Scivi ego jamdudum fore me exitium Pergamo.

Manilius lib. I.

Quot post excidium Trojae sunt eruta regna?

Virgil. Eclog.

Idem amor exitium est pecori pecorisque magistro.

Et Aen. II.

Tum magnum exitium (quod di prius omen in ipsum

Convertans) Priami imperio Phrygibusque futurum.

Atridet tamen prae aliis ea, quae & plures membranas & editiones credo omnes occupavit, EXITIUM GENTIS: praecesserat enim *genti* versu undecimo. Cicero de Arusp. Respon. c. 4. Scipio

- 25 Pugnae; sive opus est imperitare equis,
Non auriga piger. Merionen quoque
Nosces. ecce furit te reperire atrox
Tydides melior patre:
Quem tu, cervus uti vallis in altera
- 30 Visum parte lupum graminis inmemor,
Sublimi fugies mollis anhelitu,
Non hoc pollicitus tuae.
Iracunda diem proferet Ilio
Matronisque Phrygum classis Achillei.
- 35 Post certas hiemes uret Achaicus
Ignis Iliacas domos.

XVI.

natus mihi videtur ad interitum exitiumque Carthaginis. Seneca Consolat. ad Marciam c. 17. Dionysius ille Tyrannus, libertatis, justitiae, legum exitium. Ovidius Metam. XIII, 500.

Exitium Trojae nostrique orbator Achilles. Sulpicia in Satira. Romularum igitur longa & gravis exitium pax. Seneca Hercule Fur. 358.

Quidnam iste, nostri generis exitium ac lues? Et Troad. 893. Quos Helena suadet, pestis, exitium, lues Utriusque populi.

24. TEUCERQUE ET STHENELUS] Vetusissimi quique libri, Teucer & Sthenelus, & sic Editiones priscae, Veneta & Loscheri. Alii codices, Teucer & Sthenelus; quod amplexae sunt post Lambinum editiones pleraeque. Unus modo ex meis isque omnium recentissimus, Teucerque & Sth. nisi quod in Reginensi ex spatii magnitudine inter Teucer & ex, suspicio est qua esse erasum. Atqui Torrentius affirmat se in omnibus suis invenisse Teucerque ex.

Sed nullus dubito, quin Typographi culpa sit, atque ibi Teucer & fit reponendum. Utrumque fuerit, ea probabilis sane videtur lectio,

Urgent impavidi te Salaminius Teucerque & Sthenelus.

Quippe si dixisset Te Sthenelus, non utique plurali numero protulisset, Urgent impavidi. Amat enim Noster etiam post plures nominativos Verbum singulare ponere: ut Carm. IV, 14. quod apprime huc convenit;

Te Cantaber non ante domabilis Medusque & Indus, te profugus Scythes Miratur.

Vide nos ad Carm. I, 24. vers. 8. Recte igitur Teucerque & Sthenelus; ut uterque simul eum urgere intelligantur; atque ideo in plurali offeratur verbum Urgent. Id quoque observavi in codicibus scriptis, ubi duplex, ut hic, conjunctio est, alteram plerumque a Librariis omitti, si modo versus mensura id fieri patiatur. Si cui tamen Te Sthenelus magis arrideat, equidem non valde repugnabo.

XVI.

PALINODIA.

O Matre pulchra filia pulchrior,
 Quem criminosis cumque voles modum
 Pones iambis; sive flamma,
 Sive mari libet Hadriano.

5 Non Dindymene, non adytis quatit
 Mentem sacerdotum incola Pythius,
 Non Liber aequae, non acuta
 Si geminant Corybantes aera,
 Tristes ut irae: quas neque Noricus
 10 Deterret ensis, nec mare naufragum,
 Nec saevus ignis, nec tremendo
 Juppiter ipse ruens tumultu.

v. 8. Vulg. Sic gemi.

Fertur

5. NON DINDYMENE] Vide modo totum locum:
*Non Dindymene, non adytis quatit
 Mentem sacerdotum incola Pythius,
 Non Liber aequae, non acuta
 Sic geminant Corybantes aera.*

Tristes ut irae.
 Ubi nulla alia esse possit constructio, praeterquam
 haec: *Corybantes non sic geminant acuta aera, ut
 tristes irae geminant acuta aera.* Quocumque te ver-
 tas, nihil melius ex his verbis efficies. Quod cum
 ineptum sit plane & ἀναλόγητον, cogitandum est
 opinor de emendatione. Crediderunt boni Libra-
 ri, necessario reponendum esse in versu quarto
 sic; ut sit cui respondeat 7o v. r. Atqui aliud po-
 tius curare debuerant; cum in versu tertio hoc fa-
 ctis provisum sit, ut aequae ad ut referatur. Vix du-
 bites, quin ita scripsent Flaccus.

*Non Liber aequae, non acuta
 Sic geminant Corybantes aera.*
 Sententia est; Non Cybele, non Phoebus, non
 Bacchus, non Corybantes si acuta aera geminant,
 aequae quatiant mentem, ut tristes irae eam qua-

tiant. Simili plane loquendi genus est Carm. II, 17.
*Me nec Chimaerae spiritus igneae,
 Nec si resurgat centimanus Gyges,
 Divellat unquam.*
 Et Carm. III, 21.
*Te Liber, & si laeta aderit Venus,
 Segnesque nodum solvere Gratiae,
 Vivaeque producent lucernae.*
 Eodem res redibit, si legeris, *Si geminant, aut
 Si ingeminent*, Caeterum quid sit geminare aera dis-
 ces ex Lucretio II, 635.
*Cum pueri circum puerum pernice chorea
 Armati in numerum pulsarent acribus aera.*
 Et Ovidio Metam. III, 534.
*aerans tantum
 Aere repulsa valent, & adunco tibia cornu?*
 Et Fast. IV, 184.
Aeraque tinnitus aere repulsa dabunt.
 Et ex Statio, Theb. VIII, 221.
*gemina aera sonant, Idaeaque terga.
 Et moderata sonum vario spiramine buxus.*

Fertur Prometheus addere principi
 Limo coactus particulam undique
 15 Defectam, & infani leonis
 Vim stomacho adposuisse nostro.
 Iræ Thyesten exitio gravi
 Stravere; & altis urbibus ultimae
 Stetere causæ, cur perirent
 20 Funditus, inprimeretque muris
 Hostile aratrum exercitus insolens.
 Conpesce mentem. me quoque pectoris
 Tentavit in dulci juvena
 Fervor, & in celeris iambos
 25 Misit furentem: nunc ego mitibus
 Mutare quaero tristia; dum mihi
 Fias recantatis amica
 Opprobriis, animumque reddas.

XVII.

14. ADDERE PRINCIPI LIMO COACTUS] Offendit Julium Scaligerum illud *coactus*: neque enim, ait, *Prometheus coactus fuit, aut coactus fecit*. Hoc unde compertum Scaligero esse potuit, equidem nescio: cum nullus opinor nunc extet praeter Nostrum, qui hanc fabulam tangat. Quamquam fatendum sane est, non valde veri simile esse, ejusmodi fabulam a quoquam excogitam, qua Prometheus coactus hoc fecerit. Ipse enim consulto hominem formasse dicitur, non alterius jussu & imperio. Siquis igitur a Scaligeri partibus steterit, facili mutatione sic huic loco mederi poterit,

*Fertur Prometheus addere principi
 Limo coactam particulam undique,
 Defectam & infani leonis
 Vim stomacho adposuisse nostro.*

Recte enim *undique coactam*, hoc est, collectam, collatam, congestam. Virgil. Aen. VIII, 7.

Auxilia, & latos vastant cultoribus agros.

Idem Aen. VII, 582.

Undique collecti coeunt, Martemque fatigant.

Noster in Arte Poët. v. 3.

Undique collatis membris.

Virgil. Aen. II, 763.

huc undique Troia gaza Congeritur.

Recte quoque *fertur addere*, pro addidisse: etiam cum sequatur *adposuisse*. Noster Carm. III, 20.

Arbiter pugnae posuisse nudo

Sub pede palmam

Fertur, & leni recreare vento

Sparsum odoratis humerum capillis.

Propertius III, 12.

Inter quos Helene nudis capere arma papillis

Fertur, nec fratres erubuisse deos.

5. IMPUNE TUTUM PER NEMUS] Enimvero indignandum est tot magnis interpretibus haec placere potuisse. Certe *impune tutum* consistere una nequeunt. Quid enim tantopere mirandum, si per *tutum* nemus *impune* vagantur pecora? mirarer magis, si in nemore feris infesto *impune* errarent. Apage itaque *tutum*, quod tantum abest ut augeat sententiam, ut plane diminuat destruatque. Recte codices quidam Lambino inspecti, *TOTUM*: ut & nos ex conjectura prius reposueramus, quam apud Lambinum id vidimus. Per *totum*, inquit, nemus, per densissima quaeque silvarum loca, ubi ferarum latibula sunt, *impune* pervagantur. Perius Sat. V, 32.

Cum blandi comites, totaque impune Suburra

Per-

XVII.

AD TYNDARIDEM.

VELOX amoenum saepe Lucretilem
Mutat Lycao Faunus, & igneam
Defendit aestatem capellis
Usque meis, pluviosque ventos.

- 5 Inpune totum per nemus arbutos
Quaerunt latentis & thyma deviae
Olentis uxores mariti:
Nec viridis metuunt colubras,
Nec Martialis haeduleae lupos;
10 Utcumque dolci, Tyndari, fistula
Valles, & Usticae cubantis
Levia perfonuere faxa.

v. 5. Vulg. TUTUM. 9. HOEDILIA.

Dî

Permisse sparsisse oculos jam candidus umbo.
Virgil. Georg. II, 308.

Et totum involvit flammis nemus.
& Aen. VI, 358.

procul o procul este profani,
Conclamat vates, totoque abstite luco.
Nemesianus II, 68.

tectumque subire
Viminis, & caveam totis praepone filvis.
8. NEC VIRIDES METUUNT COLUBRAS.] Vide-
rint, qui reclamantibus fere omnibus ubique co-
dicibus, COLUBROS hic nobis obtrudunt. *Colu-*
bras legebat & Lactantius ad Statii Theb. V. Vi-
de Nonium, ubi exempla profert ex Lucilio,
Turpilio, & Varrone. Noster Serm. I, 8.

Utque lupi barbam variae cum dente colubrae.
Juvenal. V, 107.

Vos anguilla manet, longae cognata colubrae.
Ambrosius lib. IV. *Mercurius ore facundus, & ge-*
stator affabilium colubrarum.

9. NEC MARTIALES HAEDILIA LUPOS.] Vetustif-
simi nostri Leidensis, Graevianus, Reginenfis,
HAEDILIAE. Atque ita in suis invenerunt Lam-
binus & Cruquius, qui tamen *haeduliae* haedo-

rum septa perperam interpretantur. Tu vero scri-
be, quod minimum ab libris recedit,

Nec Martiales HAEDULEAE lupos.
Ut ab equo equuleus, ab hinno hinnuleus, ita ab
haedo haeduleus. Et potuit quidem hic dixisse, *hae-*
dulei lupos; sed maluit genus femininum, ut paul-
lo ante *colubras* & *uxores* olentis mariti. Quidni
autem *hinnuleae*; cum Varro dixerit *hinnae* & *e-*
quulas apud Nonium Marcellum? Certe qui *hae-*
dilia hic defendunt, praeterquam quod in versu
flagitium insigne admittunt, verbum insuper ve-
teribus, credo, Romanis inauditum fingunt. Quip-
pe agni & haedi non seorsim, sed una cum ma-
tribus plerumque stabulabantur. Proinde, ut agno-
rum oviumque stabulum nemo *agnile* dixit, sed
ovile: ita caprarum haedorumque septum non *hae-*
dile vocabatur, sed *caprile*. Glossarium quidem ve-
tus; *Ἐπιφωσάριον*, *haedilia*; & *Ἐοδιῶνες* (lege *Ἐπι-*
φωῶνες) *haedilia*; sed apud Rei Rusticae scriptores
vel Graecos vel Latinos frustra, opinor, ea ver-
ba quaesiveris. Imo vero, quia & oves & caprae
plerumque uno septo claudebantur, etiam stabu-
la caprarum *ovilia* vocitabant veteres. Tibullus
II, 1. *manet anguilla, longae cognata colubrae.*

- Dî me tuentur: Dîs pietas mea
 Et musa cordi est. hic tibi Copia
 15 Manabit ad plenum benigno
 Ruris honorum opulenta cornu.
 Hic in reducta valle caniculae
 Vitabis aestus, & fide Teia
 Dices laborantis in uno
 20 Penelopen vitreamque Circei.
 Hic innocentis pocula Lesbii
 Duces sub umbra: nec Semeleius
 Cum Marte confundet Thyoneus
 Proelia: nec metues protervum
 25 Suspecta Cyrum; ne male disparti
 Incontinentis injiciat manus,
 Et scindat haerentem coronam
 Crinibus, inmeritamque vestem.

14. HINC tibi.

*Hic datus, a pleno memorabile munus ovilli,
 Dux pecoris hircus: duxerat hircus oves.*

Ovid. Metam. XIII, 827.

*Sunt fetura minor tepidis in ovilibus agni;
 Sunt quoque par aetas aliis in ovilibus haedi.*

14. HINC TIBI COPIA MANABIT] Legendum puto, etiam in vitis manuscriptis, Hic tibi copia; ut mox sequitur, Hic in reducta valle. Quod & erudito Dacierio & ante eum Doctissimo Fabricio placuisse video. Sane sic habet editio Loscheri 1498. Hinc & hic frequentissime confunduntur in scriptis codicibus. Quod si hinc legeris, interpretandum quidem fuerit *ob pietatem meam*: atqui eo pacto dicendum potius foret *Hinc MIHI copia*, quam *hinc tibi*. Neque enim amicam suam Tyn-

darin vel uxoris conditione habere voluit, vel heredem sibi instituire. Caeterum illud, quod mox sequitur, RURIS HONORUM, ut eleganter dictum jure laudant interpretes: poterant etiam & exemplis illustrasse: nam imitatus est clare Staius Silv. IV, 5.

Parvi beatus ruris honoribus.

& occultius in Theb. X, 783.

hi fertis, hi veris honore soluto.

Accumulant.

& Silius Italicus III.

Nullum ver usquam, nullique aetatis honores.

19. FIDE TEIA DICES LABORANTES IN UNO] Codices nostri, Galei, Zulich. & a secunda manu

XVIII.

AD VARUM.

NULLAM, Vare, sacra vite prius severis arborem
 Circa mite solum Tiberis, & moenia Catili:
 Siccis omnia nam dura Deus proposuit: neque
 Mordaces aliter diffugiunt sollicitudines.
 5 Quis post vina gravem militiam, aut pauperiem crepat?
 Quis non te potius, Bacche pater, teque, decens Venus?
 Ac ne quis modici transfiliat munera Liberi,
 Centaurea monet cum Lapithis rixa super mero
 Debellata: monet Sithoniis non levis Euius;
 10 Cum fas atque nefas exiguo sine libidinum
 Discernunt avidi, non ego te, candide Bassareu,
 Invitum quatiā; nec variis obsita frondibus
 Sub divum rapiam. saeva tene cum Berecyntio
 Cornu tympana, quae subsequitur caecus amor sui,
 15 Et tollens vacuum plus nimio gloria verticem,
 Arcanique fides prodiga, perlucidior vitro.

v. 7. Vulg. A T ne.

XIX.

nu Reginensis DISCES: ut alibi Noster Carm.
 IV, 13. ad Phyllida.

condifce modos, amanda

Voce quos reddas.

& II, 19.

Bacchum in remotis carmina rupibus

Vidi docentem (credite posteri)

Nymphasque discentes.

Sed nihil mutandum: nam quid est discere fide
 Teia? Nimirum Tyndaris fidibus & voce canere
 sciebat, ut Lyde, Carm. III, 28.

Tu curva recines lyra

Latonam, & celeris spicula Cynthiae.

7. AT NE QUIS MODICI] Graevianus noster cum
 Leidenſi, Batteliano, Petrenſi, & Galei a.c. Et
 ſic, opinor, aliorum aliquot; ſed haec, ut pu-

tant, levia male praetereunt. Sane ſic editio Lo-
 ſcheri 1498. Omnino elegantius eſt, & Hora-
 tianum. Sic Epist. I, 19. v. 26.

A c ne me foliis ideo brevioribus ornes.
 ut ibi omnes fere codices: tamen & illic quoque
 a T editiones occupavit. Epist. I, 1. v. 13.

A c ne forte roges, quo me duce, quo laire tuter.
 Epist. II, 1. v. 208.

A c ne forte putes, me quae facere ipse recusem,
 Ovid. Remed. Am. 465.

A c ne forte putes nova me tibi condere jura.
 Sic ibi editio prima & duo ſcripti, ut fatetur prae-
 ſtantiffimus Heinfius. Vulgo E T. Ipſe nullo prae-
 eunte codice reſoſuit A T. Non dubito, quin,
 ſi haec Noſtra vidiffet, mutaffet factum.

XIX.

DE GLYCERA.

MA TER saeva Cupidinum,
 Thebanaeque jubet me Semeles puer,
 Et lasciva Licentia,
 Finitis animum reddere amoribus.
 5 Urit me Glycerae nitor
 Splendentis Pario marmore purius;
 Urit grata protervitas,
 Et voltus nimium lubricus aspici.
 In me tota ruens Venus
 10 Cyprum deseruit; nec patitur Scythas,
 Et versis animosum equis
 Parthum dicere, nec quae nihil attinent.
 Hic vivum mihi cespitem, hic
 Verbenas, pueri, ponite, turaque
 15 Bimi cum patera meri:
 Mactata veniet lenior hostia.

XIX

XX.

3. ET LASCIVA LICENTIA] Recte. Sic Sallustius Jugurth. 39. *Militibus, quos soluto imperio licentia atque lascivia corruerat.* Quintilianus Instit. IX, 4. *Quorundam in oratione simili pene licentia lascivientium.* Scribe tamen hic non *lasciva licentia*, sed *Licentia*; nam Deam intelligit, ut in superioribus Venerem & Baechum posuit. Cicero de Legibus II, 17. *Vexati nostri Lares familiares: in eorum sedibus exaedificatum templum Licentiae: pulsus a delubris is, qui illa servarat:* sed hoc Cicero *invocavit*: nam Clodius *Libertati*, non *Licentiae*, id consecraverat. Claudianus de Nuptiis Honorii v. 77. ubi Veneris aulam & comitatum describit;
nec caetera Numina desunt:

Hic habitat nullo constricte Licentia nodo.
 Poteris etiam non minus eleganter reponere,
Et lasciva LIBENTIA.
*Libentia enim vel ipsa Venus est, vel Dea quae-
 piam in Veneris comitatu.* Plautus Afinaria, II, 2.
Ut ego vos lubentiores faciam quam Lubentia est.
 & Stichus II, 2.
Itaque onustum pectus porto lactaria lubentiaque.
 Gellius XV, 2. *Nam cui Libentiae Gratiaeque om-
 nes conviviatorum incognitae sunt.* Quae ex Gellio
 sublecta iisdem verbis habentur apud Macrobius
 Saturn. II, 8. Varro de Lingua Latina lib. V. *A
 libendo, libido, libidinosus, sic alia ut Libentina.*
 Sic quidem editi; at Vossii codex scriptus: *libidi-
 nosus.*

XX.

AD MAECENATEM.

VILE potabis modicis Sabinum
 Cantharis, Graeca quod ego ipse testa
 Conditum levi; datus in theatro
 Cum tibi plausus,
 5 Clare Maecenas eques, ut paterni
 Fluminis ripae, simul & jocosa
 Redderet laudes tibi Vaticani
 Montis imago.
 Caecubum, & praelo domitam Caleno
 10 Tu bibes uvam: mea nec Falernae
 Temperant vites, neque Formiani
 Pocula colles.

v. 5. Vulg. CARE.

nosus, ac Venus Libentia, & Libitina, sic alia.
 Porro in versu praecedente plures libri JUBENT,
 Leidenfis, Reginensis, Reg. Societatis, Petrensis
 & alii: sed rectius Graevianus & Batt. JUBER.
 Amat enim Noster in ejusmodi constructione sin-
 gulari numerum, ut alibi pluribus docebo. Vide
 ad Carm. I, 24. vers. 8.

6. SPLENDENTIS PARIO MARMORE PURIUS] Ma-
 nifeste hoc imitatus est Seneca Hippolyto 795.

Vexent hanc faciem frigora parcius;

Haec solem facies varius appetat;

Lucebit Pario marmore clarius.

5. CARE MAECENAS EQUES] Recte quidem pro
 amicitiae & familiaritatis jure Care Maecenas dice-
 re potuit Noster, ut alibi Dilacte Maecenas. Sed

XXI.

quid tum de Equite fiet? Neque enim care eques
 tolerabile quidem est; & multo minus eques sic
 nudum & Epitheto destitutum. Sine dubio legen-
 dum cum codice Regiae Societatis,

Clare, Maecenas, eques.

ut alibi Carm. III, 16.

Maecenas, equitum decus.

& Propertius III, 7.

Maecenas, eques Etrusco de sanguine Regum.

Martialis VI, 58.

Sospite me, sospes Latias reveheris ad urbes,

Et referes pili praemia CLARUS EQUES.

Plinius Epist. II, 13. Pater ei in equestri gradu cla-
 rus, clarior vitricus.

XXI.

IN DIANAM ET APOLLINEM.

DIANAM tenerae dicite virgines:
 Intonsum, pueri, dicite Cynthium,
 Latonamque supremo
 Dilectam penitus Jovi.
 5 Vos laetam fluviis, & nemorum comam,
 Quaecumque aut gelido prominet Algido,
 Nigris aut Erymanthi
 Silvis, aut viridis Cragi:
 Vos Tempe totidem tollite laudibus,
 10 Natalemque, mares, Delon Apollinis,
 Insignemque pharetra
 Fraternaue humerum lyra.

v. 5. COMA.

Hic

5. VOS LAETAM FLUVIIS, ET NEMORUM COMA.] Quatuor Blandinii longe optimi apud Cruquium, & Noster Graevianus COMAM. Quae melior lectio est, & sequentibus aptius respondet. Vos, inquit, puellae, Dianam cantate, & nemora Algidi, aut Erymanthi, aut Cragi; vos invicem, pueri, Apollinem, & Tempe, & Delon. Quod si legeris COMA, tum sola Diana ab illis, ab his vero praeter Apollinem Tempe & Delos canentur. Quomodo ergo jubet totidem tollere laudibus? Recte vero nemorum comam celebrare imperat: ut alibi Carm. III, 28.

Nos cantabimus invicem

Neptunum, & viridis Nereidum comas.

Porro aliud agunt Enarratores, cum sequentia sic construunt, Laudate humerum Apollinis, insignem pharetra. Meliora sane illos vel Porphyrio Scholiales docere potuissent. Respondent, inquam, haec superioribus, vos dicite Dianam laetam fluviis; vos Apollinem insignem humerum pharetra. Insignis humerum Hellenismus notissimus est, Nostro quoque familiaris:

Nec Mauris animum mitior anguibus.
& alibi.

13. HIC BELLUM LACRIMOSUM, HIC MISERAM FAMEM.] In praecedentibus & Dianae & Apollinis laudes una celebrantur: jam vero Apollinem solum ait bellum, famem, & pestilentiam a Romanis amoliturum. Quid ergo opus erat supervacuis precibus Dianam sollicitare? Quamobrem, ne nihil omnino hic agat Diana, vide an legendum sit.

Haec bellum lacrimosum, hic miseram famem. Bellum autem lacrimosum intellige Civile: ut Carm. III, 8.

Medus infestis sibi luctuosus

Dissidet armis.

Discordiam vero abigit propitia Diana, ut memorat Callimachus, Hymno in Dianam v. 133.

Ὀδὲ διχόσπασιν ἐπάσει γένος, ἣτε καὶ εὐπρεπ

Οἴκῃ ἐσηδίας ἐτίθει.

2. NON EGET MAURIS JACULIS.] Ita prisca quaeque codices, MAURIS, ut jamdudum monuerunt Interpretes: mei certe vetustiores Leid. Graev. Zulich.

Hic bellum lacrimosum, hic miseram famem
Pestemque a populo & principe Caesare in

15

Perlas atque Britannos

Vestra motus aget prece.

XXII.

AD ARISTIUM FUSCUM.

INTEGER vitae, scelerisque purus

Non eget Mauris jaculis, neque arcu,

Nec venenatis gravida sagittis,

Fusce, pharetra;

5 Sive per Syrtis iter aestuosas,

Sive facturus per inhospitalem

Caucasum, vel quae loca fabulosus

Lambit Hydaspes.

Nam-

Zulich. Batt. & a prima manu Reginensis. Adde Editionem Lofcheri 1498. & Lactantium Instit. V. 18. ubi non aliter citatur hic locus. Quare expugnanda tandem est eorum pertinacia, qui alterum illud MAURI etiam in recentissimis aliquot editionibus obtrudunt. Quippe & Noster alibi, *Maura unda, Mauris anguibus*, ut ab aliis observatum. Trebellius Claudio. c. 14. *Purpura Maura*. Vopiscus Aureliano c. 12. *Stragula Maura*. Ovid. Fast. 244.

Attoniti Mauras pontinuere manus.
Juvenalis X, 148.

hic est quem non capit Africa Mauro

Percussa Oceano.
& XII, 4.

Par vellus dabitur pugnanti Gorgone Maura.
Stattius Silv. I, 3.

Aurataeque trabes, an Mauros undique postes?
Idem Theb. IX, 189.

Sic ubi Maura diu populatum rura leonem.
Martialis XIV, 90.

Non sum crispa quidem, nec silvae filia Maurae.
Avienus in Descript. Orb.

sic caelum vertice fulcit

Maura Abila, & dorso consurgit Iberica Calpe.
Silius Italic. III.

juga Pyrenes venatibus acer

Metiri, jaculove extendere proelia Mauro.

7. FABULOSUS LAMBIT HYDASPES.] Nic. Hein-
sius ad oram libri sui; *SABULOSUS legit Grotius Petrus*. Nollem sane hoc ei excidisse; quippe quod & sententiae & versui repugnat. *Sabulosus* enim primam syllabam brevem habet; & de solo terra, dicitur, non de fluvio. *Fabulosus Hydaspes* (ut Carm. III, 4. *Fabulosae palumbes*) hoc est, de quo multa in Poëtarum fabulis narrantur. Curtius III, 1. *Marsyas amnis fabulosus Graecorum carminibus inclutus*. Plinius Hist. Nat. V, 1. *Montem Africae vel fabulosissimum Atlantem*. Quintil. Declam. X. *Filium tuum, mulier infelix, non impositae inferis clusere terrae, non spissa perpetuae noctis caligo compescuit, non fabulosa vatibus palus, multumque celebrati curvato igne torrentes*. Seneca Epist. 45. *Nec me Charybdis & Scylla, & fabulosum istud fretum deterrere potuissent.*

Namque me silva lupus in Sabina,
 10 Dum meam canto Lalagen, & ultra
 Terminum curis vagor expeditus,
 Fugit inermem:
 Quale portentum neque militaris
 Daunia in latis alit aesculetis;
 15 Nec Jubae tellus generat, leonum
 Arida nutrix.

Pone

II. CURIS VAGOR EXPEDITUS] Variant hic & scripti & editi, dum alii *expeditis*, alii *expeditus* praeferunt. Utramlibet lectionem tuto sequi poteris: posterior tamen & verior videtur & elegantior. Sic *expedire se molestia, metu, crimine, aerumnis, laqueis* &c. passim occurrunt. *Expeditus* igitur *curis*, ut illud Senecae Oedip. v. 13.

Curis solutus, exul, intrepidus, vagans.
 & Symmachi Epist. VII, 32. *Jamdudum curis publicis absolutus, relegere iter debuisti.* & Terentii Phorm. V, 4.

Hic simul argentum reperit, cura sese expedit.
 Mutatum suspicor ab eruditulo quodam, qui paulo ante legerat in Carm. VIII.

Saepe trans finem jaculo nobilis expedito:
 & proinde, ut ibi *trans finem expedito*, itidem & hic voluit *ultra terminum expeditis*: nesciens scilicet, *vagor ultra terminum*, veram hic constructionem esse.

14. DAUNIA IN LATIS ALIT AESCULETIS] Sic omnes, credo, editi jam ab annis plus centum: nullae tamen, quod sciam, membranae sic praesentant: verum antiquiores DAUNIAS LATIS; ut praeter aliorum Codices Nostri Leid. Zuch. Graev. & a manu prima Reginensis; nam litera S nunc erasa est: caeteri autem DAUNIA LATIS sine praepositione. Par etiam varietas est in editionibus praecis; Veneta anno 1478. *Daunia latis*: Löffcheri 1498. *Daunias latis*: ut plane credibile sit lectionem illam, quae hodie obtinet, *Daunia in latis*, in nullis omnino manuscriptis nunc reperiri. Quid igitur fiet? *Daunias, Daunias*, Graeca enuntiatione, erudite, ut alia omnia, defendit Nicolaus Heinhuis ad Ovid. Sappho Phaon. v. 164. *Daunias*, inquit, *more Graeco, ut Cephessas ora, Phassias terra, Hadrias unda, Actias Orithyia*; quibus addi possent, *Lemnias, Scyrias, Gnosias, Myneias*, & alia innumera. Sed illa Graeca sunt, & Graecam inflexionem libenter acci-

piunt: quae tamen in Latino *Daunia* invitius, ni fallor, admittetur. Illud igitur magis ad rem, quod, ut ibidem affirmat Vir summus, *Appias via* pro *Appia* non uno loco occurrit apud Ovidium. Quidni itaque *Daunias* regio, ut *Appias* via? Sed operae pretium est, ut loca integra huc coram adducantur. Artis Amatoriae I, 79.

Et fora conveniunt (quis credere possit) amori.

Flammaque in arguto saepe reperta foro.

Subdita qua Veneris facto de marmore templo

Appias expressis aëra pulsas aquis.

Illo saepe loco capitur consultus Amori:

Quique aliis cavuit, non caret ipse sibi.

Hunc Venus è templis, quae sunt confinia, ridet:

Qui modo patronus, nunc cupit esse cliens.

Art. Amat. III, 449.

Redde meum, clamant spoliatae saepe puellae;

Redde meum, toto saepe boante foro.

Has, Venus, è templis multo radiantibus auro

Lenta vides lites, Appiadesque tuas.

Remed. Amor. 659.

Turpe vir & mulier, juncti modo, protinus hostes:

Non illas lites Appias ipsa probat.

Jam autem in loco secundo *Appiadas* interpretatur *meretriculas*, quae extra urbem *via Appia* habitabant: in ceteris *Appias*, ut opinatur, est ipsa *via Appia*. Profecto alibi occupatus erat vir, si quis alius, emunctae naris, cum haec effudit. Nihil enim hic de *Via Appia*, nec de *meretriculis*: in urbe media res agitur, proxime ipsum Forum; quod satis superque indicant tot vocabula, *forum, consultus, confinia, patronus*: ut legenti continuo patebit. Paucis rem explicabimus. *Appius Claudius Caecus* in censura sua *aquam*, quae ab ipso *Appia* vocata est, ad urbem duxit: ea, praeter alios in aliis Urbis locis, unum exitum sive Salientem habuit prope Forum, juxta aedem *Veneris*; quae *Venus* inde *APPIAS* cognominata est: *APPIADES* autem sunt Nymphae vel Deae, qua-

Pone me pigris ubi nulla campis
Arbor aestiva recreatur aura;
Quod latus mundi nebulae malusque

20 Juppiter urguet:

Pone sub curru nimium propinqui
Solis, in terra domibus negata;
Dulce ridentem Lalagen amabo,
Dulce loquentem.

XXIII.

quarum statuae circa istum Salientem ornamenti gratia ponebantur, & ex ore, mammis, digitis, vel capillitio aquas emittebant. Atque id quidem cum haec ipsa Ovidii loca satis demonstrant, tum imprimis Plinius, lib. XXXVI, 24. Agrippa, inquit, in aedilitate sua, adjecta Virgine aqua, ceteris corrivatis atque emendatis, lacus septingentos fecit: praeterea salientes centum quinque: castella centum triginta, complura etiam cultu magnifica: operibus iis signa trecenta aerea aut marmorea imposuit, columnas ex marmore quadringentas. Equidem haec certissima esse judico: proinde si Venus vel Nympha ad Appiae Salientem collocata Appias dicitur, non idcirco & terra Daunias vocari poterit; non magis profecto quam Italias vel Sicilias. Quippe, quod caput rei est, & praecipue advertendum, Daunia est nomen substantivum, ut loquuntur Grammatici, aequae ut Italia vel Sicilia. Festus Pompeius: DAUNIA, Apulia appellatur a Dauno Illyricae gentis claro Viro, qui eam propter domesticam seditionem excedens patria occupavit, Polybius III, 88. Εἰς πρώτην ἐπέβαλε τὴν ΔΑΥΝΙΑΝ. & IX, 7. ποιητῶν μὲν τὴν πόριν διὰ τῆς ΔΑΥΝΙΑΣ καὶ τῆς Ερστίας. Stephanus Byzantius: τὸ ἑθνικὸν Δαύνης, καὶ ΔΑΥΝΙΑ τὸ θηλυδόν. Huc accedit, quod & ipsum Daunias substantive hic ponitur, *militaris Daunias*: quod adhuc durius est, quam si pro Epithetho haberetur. Tolerabilius enim foret *Daunias hasta*, vel *Daunias Nympha* vel ejusmodi aliud quid, quam *militaris Daunias*. Tamen & illud refugerunt cum Nofter in Carm. II, 1.

quod mare Dauniae

Non decoloravere caedes?

& IV, 6.

Dauniae defende decus camenae.
tum & Virgilius Aen. VIII, 146.

Gens eadem quae te crudeli Daunia bello
Insequitur.

Et XII, 785.

Procurrit, fratrique ensem dea Daunia reddit.

Quae cum ita sint, non a usum sane vetustissimis licet codicibus fidem habere; neque tam Horatium credere, ut nulla ne versus quidem necessitate cogente DAUNIAS diceret, cum in promptu esset, quod nunc editiones occupat, DAUNIA IN LATIS. Recte enim & de more praepositio hic ponitur, ut paullo ante,

Namque me silva lupus in Sabina.

Et Virgil. Georg. III, 224.

Pascitur in magna silva formosa juventa.

Illud tamen difficile dictum est, unde nisi ab ipsa Horatii manu provenire potuerit *Daunias* in praeis membranarum. Neque enim quicquam obscuri est in hodierna lectione: neque librariis proclivis erat lapsus a facili & usitato ad inauditum vocabulum. Unde illud evenit, ut in recentioribus Scriptis, litera S erasa, τὸ *Daunias* rursus ad *Daunia* etiam metri damno revocaretur. Si hariolari hic liceret, suspicarer olim, pro *Daunia in*, librariorum errore *Dauniam* scriptum fuisse: unde correctores ut & versui & casui nominativo confulerent, substituisse *Daunias*. Vel exortus est fortasse sciolus aliquis, qui in illis,

Quale portentum neque militaris

Dauniam laeis alit esculetis,

portentum casu nominativo caperet, & idcirco *militaris*, hoc est, militares *Daunias* accusativum faceret. Utrumque se res habuerit; me sane non invito, utramlibet lectionem sive *Daunias*, sive *Daunia in* pro arbitrio sequetur lector eruditus.

18. ARBOR AESTIVA RECREATUR AURA] Marius Victorinus p. 2603. bis hunc versiculum laudat ad hanc speciem,

Arbor aestiva recreatur umbra.

Sed nihil est, quod a codicibus recedamus. Sane in zona glaciale, quae hic describitur, satis superque erat *umbrae*: neque proinde aestivam umbram

H

deli-

XXIII.

AD CHLOEN.

VITA s hinnuleo me similis, Chloë,
 Quaerenti pavidam montibus aviis
 Matrem, non sine vano
 Aurarum & filiae metu.

Nam,

desiderabat, sed auram, quae maximo arbores frugesque recreat. Nofter Carm. Saeculari,

Nutriant fetus & aquae salubres

Et Jovis aurae.

Catullus Epig. LXIII.

Ut flos in septis secretus nascitur hortis,

Quem mulcent aurae, firmat sol, educat imber.

Idem in Nuptiis Pel. & Thet.

Aura parit flores nitidi secunda Favoni.

Ovid. Fast. V, 209.

Est mihi secundus dotalibus hortus in agris:

Aura fovet: liquidae fonte rigatur aquae.

Valerius Flaccus VI, 711.

Qualem si quis aquis & fertilis ubere terrae

Educat, ac ventis oleam felicibus implet:

Nec labor assiduus, nec spes sua fallit alentem.

Idem VI, 340.

Dixit, & Edonis nutritum missile ventis

Concitat.

ubi ο πᾶν Nic. Heinſius: Nutritum, inquit, missile ventis, ut apud Homerum ἀνεμότριπες ἄμμι, impulsus ventis. Perperam quidem: ut ex superioribus satis apparet, & adhuc magis ex Seneca Nat. Quaest. V, 18. Dedit Deus ventos, ad custodiendam caeli terrarumque temperiem, ad evocandas suppressendasque aquas, ad alendos satorum atque arborum fructus, quos ad maturitatem cum aliis causis addacit ipsa jactatio, attrahens cibum in summa, & ne torpeant, movens.

4. AURARUM ET SILVAE-METU] Ubi silvae tribus syllabis posuit; ut iterum Epod. XIII.

Nunc mare, nunc filiae

Threicio Aquilone sonant.

Quod equidem non possum non demirari; cum adeo in promptu esset, quod pari elegantia nulla que vi mensurae adhibita dicere potuit,

Aurarum & nemonis metu,

&

Nunc mare, nunc nemora

plane ut Virgilius Georg. I, 335:

Nunc nemora ingenti vento, nunc littora plangunt.

Neque tamen vel dubitandum quidem est de lectionis sinceritate; cum eam omnes ubique codices confirmant, & Priscianus tribus in locis p. 546, 740, 1039. ubi eo ipso fine locum hunc adducit, ut silvae trisyllabum esse doceat. Similem sane Dialysin in aliis verbis admiserunt non Catullus solum, qui paulo durior est, sed tersissimi Poëtarum Tibullus & Ovidius: ille Eleg. I, 7. & alibi,

Stamina non ulli dissoluenda deo.

hic in Epist. Medae Iasoni.

Debuerant susos evoluisse meos.

& passim. Verum alia ratio horum est, alia, ni fallor, silvae. Solvo enim & volvo, si consonantem in vocalem dissolveris, primam brevem habebunt; ut ex supinis & participiis constat, *Solutus, volutus*: Silva autem, etiam per diaeresin in tres syllabas dissoluta, primam tamen longam retinebit; siquidem certum est a Graeco ὄλη, vel per digamma Aeolicum ὄλη, Latinum Silva profluxisse. Nam ὄλη quidem apud Graecos syllabam primam semper productam habet. Ita Milvus aut milvius, sive disyllabon, sive trisyllabon facias, utroque modo primam longam servat. Sed eo tantum haec notamus, ut acuiamus eruditorum iudicia: non ut poëtam culpae infimulemus, qui sine dubio ex usu sermonis & eruditorum consuetudine scire melius faciliusque haec potuit, quam quivis hodie mortalium ex incertis Analogiae rationibus tanto post intervallo hariolari.

5. NAM, SEU MOBILIBUS VERIS INHORRUIT ADVENTUS FOLII] Ita libri quidem nostri magna constantia: ut & plerique aliorum. Solus Muretus ex codicibus suis protulit,

Nam seu mobilibus vitis inhorruit

Ad ventum foliis.

Quod ad priorem lectionem attinet, multis ea nominibus cordato lectori displicere debet. Neque enim

5 Nam, seu mobilibus vepres inhorruit
 Ad ventum foliis, seu virides rubum
 Dimovere lacertae,
 Et corde & genibus tremit.
 Atqui non ego te, tigris ut aspera
 10 Gaetulive leo, frangere persequor.
 Tandem desine matrem
 Tempestiva sequi viro.

V. 5. Vulg. VERIS. 6. ADVENTUS

XXIV.

enim poterit *veris adventus inhorrescere foliis*, cum eo tempore nondum nata sint folia: ver enim ipsum frondes educit. Neque adventu veris *hinnulei matres quaeritant*; cum ante ver adultum cervae non pariant. Neque tunc temporis *Lacertae rubos dimovent*, cum ex latebris suis, in quas hie hae se condunt, tam mature non prodeant. Neque porro, si haec omnia sustuleris, Latine dici potest, *Adventus veris inhorruit foliis*: cum retro potius oratio instituenda sit, ut *folia inhorrescant adventu veris*. Jam autem in Mureti lectione illud certe *VITIS* consistere non potest: quippe in *montibus aviis* nullae omnino sunt vites, quae hinnuleos terrent. Alteram vero illud *AD VENTUM* optime se habet; & nulla pene mutatione totus locus sic legendus est,

*Nam seu mobilibus vepres inhorruit
 Ad ventum foliis; seu virides rubum
 Dimovere lacertae.*

Nihil profecto hac conjectura certius est; suaque ipsa lumine aequae se probat, ac si ex centum scriptis codicibus proferretur. Nam principio, aptissime *VEPRES* cum *rubo* conjungitur. Plinius XII, 42. *Gignitur* (cinnamomi frutex) *in planis quidem, sed in densissimis vepribus rubisque, difficilis collectu*. Seneca Hippolyto, 1103.

*acutis asperi vepres rubis,
 Omnisque truncus corporis partem tulit.*
 Columella VII, 6. de pecore caprino; *Nam nec rubos averfatur, nec vepribus offenditur*. Deinde & ipsa per se vepres horret, & recte *vento inhorrescere* sive intremiscere dicitur. Virgilius Georg. III, 315.

Horrentisque rubos, & amantis ardua dumos
 Georg. I, 151.

*segnisque horreret in arvis
 Carduus.*
 Aen. XI, 579.

Hic nasam in dumis interque horrentia lustra.

Georg. III, 198.
*tum segetes altae campi que natantes
 Lenibus horrescunt flabris, summaeque sonorem
 Dant silvae.*
 Recte postremo *AD VENTUM*, tritissimo loquendi genere. Virgil. Aen. IV, 513.

*Falcibus & messae ad lunam quaeruntur ahenis
 Pubentes herbae.*

Celsus lib. I. cap. 2. & 3. *Ad ignem ungi atque sudare*. Ovidius Pont. I, 3.

*Et jam desiciens, sic ad tua verba revixi;
 Ut solet infuso vena redire mero.*

Lucretius VI, 1169.
*ad ventum & frigora semper,
 In furios partim gelidos, ardentia morbo
 Membra dabant.*

Porro ex Anacreonte hunc locum expressum esse recte observarunt Interpretes; sed in digerendis ejus versibus sefellit eos metri ratio; non enim quatuor sunt, sed duo tantum, & sic disponendi.

*Ἄτε νεβρόν νεδηλέα γαλαθῆνόν, ὅς' ἐν ὄλῃ
 Κεροίσσῃ ἀποδιφθεῖς ὑπὸ ματρὸς ἐπτοῖσθι.*

Galliambi sunt, quales frequentes erant apud Anacreontem, teste Hephactione, qui hoc exemplum producit,

Παρά δ' ἔστε Πυθιάμανδρον κατέδυν' ἔρωτα Φεύγον.

Sic enim legendum ex scripto codice, non *πυθίμαν δέ*, ut vulgo. Atque haec vel his similia cum ad incomparabilem virum Joannem Georgium Graevium τὸν μακαρίτην, animam qualem neque candidiorem terra tulit, ante biennium scripseram; his verbis mihi responsum dedit IV. Non. Decemb. MDCCII. paulo ante obitum. Cum nuperius tuas litteras, in quibus aliquot emendationes Horatianas mecum communicaras, recitarem Petro Burmanno homini elegantissimo, mire tibi applaudebat. Post aliquot dies rediit ad me secum ferens Horatium, cui non pauca adscripserat Nicolaus Heinsius, & Statium. In utriusque libri margine vir ille doctissimus notaverat,

AD VIRGILIUM.

QUI S desiderio sit pudor aut modus
 Tam cari capitis? praecipe lugubris
 Cantus, Melpomene, cui liquidam pater
 Vocem cum cithara dedit.

5 Ergo Quintilium perpetuus sopor
 Urguet? cui Pudor, & Justitiae foror
 Incorrupta Fides, nudaque Veritas
 Quando ullum inveniet parem?

V. 8. INVENIENT.

Multis

rat, in Od. XXIII. lib. 1. Salmasium pro veris correxisse VEPRIIS, quod ex Menagio didicerit. Hoc tu quidem ignorasti, ut tibi laus inventi pulcherrimi debeatur: gaudebis tamen credo idem viro magno in mentem incidisse, quod tuae inciderat. Haec quidem ad me vir celeberrimus: Ego vero, cum postea doctissimi Burmanni beneficio exemplar Heinsiani Horatii nactus essem, in libri margine hoc adnotatum repperi: VEPRIIS, Salmasius, teste Menagio: hanc autem, quaecumque est, emendationis praereptae laudem viro maximo libenter concedo; quam habeat secum, servetque sepulcro.

2. PRAECIPE LUGUBRIS CANTUS, MELPOMENE] Recentiores quidem libri ex meis *Lugubres*; vetusti vero *Leidenfis*, *Graevianus*, *Reginensis* cum plerisque *Cruquii Lugubris*: quod tamen eodem redit; cum sollempne sit eisdem codicibus accusativos plurales per *is* scribere. Hinc tamen Danieli Heinsio arrepta est occasio conjecturam minime se dignam proferendi. Vult enim genitivo casu haec concipi, *Melpomene lugubris cantus*, dea scilicet cantus lugubris. Dolet profecto hominem & ingenii & eruditionis gloria alias florentem adeo turpiter se in Horatio dedisse: Cujus enim aures non istud refugient, *Melpomene cantus*? Quis umquam vel fando audivit, *Venus amorum*, *Apollo musicae*, *Minerva artium*, *deus* vel *dea* subintellecto? Adde, quod & sententiam quoque subvertit, dum hujusmodi constructionem facit, *Praecipe, quis modus sit Desiderio*: in quo paria paene ei peccavit

Muretus, qui post Scholiafam veterem sic verba ordinat, *Praecipe cantus, quis five quibus desiderio pudor sit & modus*. Intempestiva sane haec videntur, & cum sequentibus pugnant. Nam continuo luctum orditur Noster, *praecipi istius nimis immemor*,

Ergo Quintilium perpetuus sopor

Urguet?

Quid, quod odiosum est luctui modum ponere; ut quidem sentit Staius *Silv. II, 6*.

Saeve nimis, lacrimis quisquis discrimina ponis &

Lugendique modos.

Idem *Silv. V, 5*.

O nimium felix, nimium crudelis, & expers

Imperii, Fortuna, tui, qui dicere legem

Fletibus, aut fines audet censere dolendi.

Seneca tamen in *Consolat. ad Helviam c. 1*: *Cui nihil, inquit, negares, huic hoc utique te non esse negaturam (licet omnis maeror contumax sit) spero, ut DESIDERIO tuo velis a me MODUM statui*. Verum, utcumque hoc sit, recte se habet vulgata lectio, per interrogationem.

8. QUANDO ULLUM INVENIENT PAREM] Silent hic interpretes; adeo ut crediderit quis eos INVENIENT in omnibus suis codicibus invenisse. Vide hominum securam negligentiam. Equidem in plus decem, quos penes me habeo aut habui, hisce oculis legi INVENIET; illud alterum ne in uno quidem. Et sic plane habent editiones principes, *Veneta* & *Lofcheri*. Mutatum vero ab iis est, qui tripli-

10 Multis ille bonis flebilis occidit;
 Nulli flebilior quam tibi, Virgili.
 Tu frustra pius, heu non ita creditum,
 Pofcis Quintilium Deos.
 Quod si Threïcio blandius Orphee
 Auditam moderere arboribus fidem;
 15 Non vanae redeat sanguis imagini,
 Quam virga semel horrida,
 Non lenis precibus fata recludere,
 Nigro conpulerit Mercurius gregi.
 Durum: sed levius fit patientia,
 20 Quicquid corrigere est nefas.

XXV.

triplicem nominativum *Pudor, Fides, Veritas* cum plurali numero libentius jungi existimarunt. In quo eos sefellit prorsus & latuit Horatiani sermonis genius: quem, quia aliquoties in progressu operis necesse erit observare, semel hic, ut opera illa defungar, lectori exhibebo. Carm. I, 2.

Quem juvat clamor, galeaeque leves;
 Acer & vultus.

I, 3.
 Sic te diva potens Cypri,
 Sic fratres Helenae, lucida sidera;
 Ventorumque regat pater.
 Illi robur, & aes triplex
 Circa pectus erat.

I, 4.
 Jam te premet nox, fabulaeque manes,
 Et domus exilis Plutonia.

I, 6.
 dum pudor
 Imbellisque lyrae Musa potens vetat.

I, 34.
 Quo bruta tellus, & vaga flumina,
 Quo Styx, & invisi horrida Taenari
 Sedes, Atlanteusque finis
 Concutitur.

I, 35.
 Te Spes & albo rara Fides colit
 Velata panno.
 At vulgus insidum, & meretrix retro
 Perjura cedit.

II, 13.
 Quin & Prometheus, & Pelopis parens
 Dulci laborem decipitur sono.

III, 13.
 Hac arte Pollux, & vagus Hercules
 Enisus, arces attingit igneas.

III, 6.
 Jam bis Monefes, & Pacori manus
 Non auspicatos contudit impetus.
 Delevit urbem Dacus & Aethiops.

III, 11.
 Quin & Ixion Tityosque vultus
 Ruit invito.
 Dum favet nox & Venus.

III, 16.
 Purae rivus aquae, silvaque iugerum
 Paucorum, & segetis certa fides meae
 Fallit sorte beator.

IV, 5.
 Nutrit rura Ceres almaque Faustitas.
 Mos & lex maculosum edomuit nefas.

IV, 8.
 Virtus & favor & lingua potentium
 Vaturn dirivibus consecrat insulis.

Sed abunde, credo, jam exemplorum est: & familia porro in ceteris Flacci operibus notabit diligens lector: videbitque vix umquam aliter extare apud Nostrium, nisi forte cum locus est mendosus.

AD LYDIAM.

PARCIUS junctas quatiunt fenestras
 Ictibus crebris juvenes protervi,
 Nec tibi somnos adimunt: amatque
 Janua limen,

Quae

I. PARCIUS JUNCTAS QUATIUNT FENESTRAS
 ICTIBUS CREBRIS] Codices aliquot mei & alio-
 rum, VINCTAS; sed recepta lectio recte habet;
 ut Juvenalis IX, 105.

claudite fenestras,

Vela tegant rimas, junge ostia, tollito lumen.

Mox pro *ictibus* veterimi mei Leid. Graev. Regin.
 & Cruquiani praeter unum omnes *JACTIBUS*.
 Quod probare videtur Nic. Heinsius ad Ovid.
 Metam. IX, 35. *Nisi*, addit, *TACTIBUS* *mavis*,
 ut apud Claudianum I. in Eustrop. v. 93. de Laide
jam vetula.

jam turba procax, noctisque recedis

Ambitus, & raro pulsatur janua tactu.

Sed vereor, ut cuiquam haec persuaserit vir praec-
 tantissimus. Equidem siquid hic mutatum vellem,
VECTIBUS *crebris* potius legerim, quam aut
tactibus aut *jactibus*. *Vectibus* enim utebantur a-
 matores ad expugnandas amicorum januas & fe-
 nestras, ut Noster Carm. III, 26.

hic, hic ponite lucida

Funalia, & vectes, & arcus

Oppositis foribus minaces.

Eleganter autem *crebris* *vectibus*: ut Virgilius
 Aen. II, 492.

labat ariete crebro

Janua, & emoti procumbunt cardine postes.

Et alibi *crebra tela, crebris bipennibus*. Sed omnino
 retinenda est recepta lectio *ICTIBUS*; cui asti-
 pulantur aliorum codices non pauci, & ex meis
 Petrensis, Magdalenensis, Battelianus, Galei;
 adde editionem Lofcheri 1498. *Crebris ictibus*, ut
 plane Lucretius IV, 932.

Tundier, atque ejus crebro pulsariet ictu.
 & ibid. 1277.

Nam leviter quamvis quod crebro tunditur ictu.
 Virgil. Aen. XII, 713.

tum crebros ensibus ictus,

Congeminant.

Et ibid. V, 459.

Sic densis ictibus heros

Creber utraque manu pulsat versatque Dareta.

5. QUAE PRIUS MULTUM FACILES MOVEBAT
 CARDINES] *Facilis*, ut extat in vetustissimis Cru-
 quii, & Reginensi nostro cum aliquot aliis, am-
 biguum facit, utrumne *facilis janua*, an *facilis*
cardines sit construendum. Et utrumvis sane opti-
 morum auctororum exemplis tueri poteris. Juvena-
 lis IV, 63.

Ut cessit, facili patuerunt cardine valvae.

Serenus Sammonicus, frequens nostri imitator,

Aut medio ventris prodest adspargere terram,

Quam signaverunt vestigia pressa rotarum,

Proderit & pulvis facili sub cardine raptus.

Contra autem Ovidius Amor. I, 2.

Difficilem moto cardine pande forem.

Tibullus Eleg. I, 2.

Janua difficilis domini, te verberet imber.

quod huc adducit Torrentius: verum hic potius
difficilis domini conjungenda sunt, quam *janua diffi-*
cilis. Seneca Troadibus 406.

limen & obsidens

Custos non facili Cerberus ostio.

Idem de ira III, 37. *Nunc ille, qui intra jacet, fe-*
lix fortunatusque est; & beati hominis judicat ac po-
tentis indicium, difficilem januam: nescit durissi-
mo esse ostium carceris. Atque huc potius incli-
 no, ut *facilis janua* apud Nostrium sit venior con-
 structio: quamquam majori interpretum parti al-
 terum magis placuit. Convenit enim, ut *facilitas*
 & benignitas de agente potius quam de patiente
 dicatur; de *janua quae movebat*, quam de *cardi-*
nibus qui movebantur. Illud autem memineris,
multum facilis hic accipere, non *multum movebat*:
 ut Serm. I, 3. *Multum demissus homo*. II, 3. *Mul-*
tum celer atque fidelis. II, 5. *Multum similis motuenti*.
 Epist. I, 10. *Multum dissimiles*, & denique II, 2.

Poscentes vario multum diversa palato.

5 Quae prius multum facilis movebat
Cardines. audis minus & minus jam,
ME TUO longam pereunte noctem,
Lydia, dormis?

Invicem moechos anus arrogantis

10 Flebis in solo levis angiportu,
Thracio bacchante magis sub inter-
lunia vento.

v. 7. Vulg. LONGAS NOCTES.

Cum

7. ME TUO LONGAS PEREUNTE NOCTES, LYDIA, DORMIS] Amator exclusus conqueritur, se ejus amore & desiderio pereunte, Lydiam altum dormire. Cur autem *longas noctes*? Satis erat de una illa nocte queri, qua tum excubabat. Certe spem fovebat, se ea ipsa nocte intronsum iri; nequicquam alioqui fores pulsaturus. Quid itaque dubitas, vel invitis codicibus, LONGAM NOCTEM reponere? Sic Ovidius Epistola Paridis.

Sola jaces viduo tam longa nocte cubili.

Idem Amor. II, 19.

Et sine me ante tuos projectum in limine postes

Longa pruinosâ frigora nocte pati.

Stattius Silv. V, 4.

At nunc, heus, aliquis longa sub nocte puellae

Brachia nexa tenens, ultro te, somne, repellit.

Incertus auctor in Epigrammate,

Et ipse longa nocte dormiet solus.

Noster Epist. I, 1.

Ut nox longa, quibus mentitur amica, videtur.

Meleager in Anthol. lib. VII.

ΝΥΞ ΜΑΚΡΗ, καὶ χεῖμα, μίση δ' ἐπὶ πλειά-
δα δόνει,

Καὶ γὰρ πρὸ προθύροις νύσσομαι ὄνομος.

Ita recte *νύσσομαι* vel *νύσομαι*, nam utroque modo scribi solet, *ambulo, verfor ante fores*: & perperam substituebat magnus Scaliger *νύσσομαι*; neque melius Theodorus Marcilius *νύσομαι*.

II. THRACIO BACCHANTE MAGIS SUB INTERLUNIA VENTO] Dixerat jam ante, *Tu invicem amatoribus destituta, & libidine furens, per vicos & angiportus captabis moechos*: nunc addit, *Borea sub interlunia magis bacchante*, quae summus Criticus Julius Scaliger ipso Borea frigidiora esse dicit. Et sane difficile est luculentam aliquam sententiam ex iis extundere. Quid enim? An in solis interlunias conditiones quaerebant meretrices? An tetra & tempestuosa nox, qua nemo extra domum prodibat, opportunior ei quaestui erat, quam serena & si-

deribus illustris, cum aequae fere ac interdiu plateae frequentabantur? Sed esto: concedamus haec bene se habere: at quid demum cum illo MAGIS facies? Nulla quidem hic comparatio est, neque quicquam apparet quo *magis* referri commode possit. Ut Scaligeri igitur censuram Noster effugiat, vide an aptius haec constitui possint unius litterulae mutatione; (nam *bacchate* vetusti codices exhibent, lineola super a ducta.)

Flebis in solo levis angiportu,

Thracia bacchata magis sub interlunia vento.

Libidine, inquit, percita, per angiportus quares adulteros, bacchata magis quam Boreas sub interlunia bacchatur. Recte enim *bacchata*, ut Virgilius in Culice. v. 112.

Venit Nycteleum fugiens Cadmeis Agave,

Quae gelidis bacchata jugis requievit in antro.

Claudianus I. in Rufinum, de Megaera:

Haec Agamemnonias inter bacchata penates

Alternis lusst jugulis.

Recte quoque *magis vento*: ut Noster Serm. II, 8.

Hic herus; Albanum, Maecenas, sive Falernum

Te magis appositis delectat:

& I, 6.

Privatusque magis vivam te rege beatus.

Jam vero usitatissimum est apud poetas, ut mulieres amoris aestu incensae, qualem Noster hic Lydiam memorat, *bacchari* & Baccharum more agitari ferrique dicantur. Ita Pholoë apud Nostrium Carm. III, 15.

filia rectius

Expugnat juvenum domos,

Pulso Thyas uti concita tympano.

Pasiphaë apud Ovid. Art. Amat. I, 312.

In nemus & saltus thalamo regina relicto

Fertur, ut Aonio concita Baccha deo.

Mulier *Ἐπιδύρατος* ibid. II, 380.

In ferrum flammaeque ruit, postoque decore

Fertur, ut Aonii cornibus icta dei.

PRO-

Cum tibi flagrans amor, & libido,
 Quae solet matres furiare equorum,
 15 Saeviet circa jecur ulcerosum;
 Non sine questu,

Laeta

Procris ibidem III, 708.

*Nec mora, per medias passis furibunda capillis
 Evolat, ut thyrso concita Baccha, vias.*

Ariadne, in Epistola:

*Aut ego diffusis erravi sola capillis,
 Quales ab Ogygio concita Baccha Deo.*

Byblis, Metamorph. IX, 640.

*Utque tuo motae, proles Semeleia, thyrso
 Ismariae celebrant repetita triennia Bacchae:
 Byblida non aliter latos ululasse per agros.*

Phaedra in Epistola:

*Nunc feror, ut Bacchi furis Eleleides actae:
 Quaeque sub Idaeo tympana colle movent.*

Cynthia Propertii III, 6.

Seu sequitur medias, Maenas ut icta, vias.

Tarpeia apud eundem IV, 4.

*Illam ruit, qualis celerem prope Thermodonta
 Strymonis abscessos fertur aperta sinus.*

Scylla apud Virgilium in Ciri. v. 163.

*Quae simul ac venis hausit sitientibus ignem,
 Et validum penitus concepit in ossa furorem,
 Saeva velut gelidis Ciconum Bistonis in oris,
 Infelix tota virgo BACCHATUR in urbe.*

Ubi obiter notandum, perperam eos facere, qui
 versum tertium sic interpolant;

Saeva velut gelidis Edonum Bistonis oris.

Neque feliciter corrigi ὁ πᾶν N. Heinsius ad O-
 vid. Trist. IV, 1. v. 42.

Saeva velut Ciconum gelidis Edonis in oris.

Quia Bistonis scilicet, ut hi opinantur, syllabam
 mediam ubique habet brevem. Atqui aliud ex
 Stephano didicimus, qui Bistonis per O magnum
 quoque dici testatur. Τὸ θελον, inquit, Bistonis
 ἐπιτάται διὰ καὶ λέγεται Bistonis διὰ τὸ ω. Sed &
 hic quoque turbat postremus Stephani editor Ber-
 kelius, vir doctissimus, qui Epitomatori dicam
 scribit ob hoc ipsum, negatque ullum exemplum
 adduci posse, ubi media in Bistonis producitur.
 Enimvero jam unum ex Ciri citavimus; cuius si
 dubia cuiquam fides esse videatur; ecce alterum
 ex Apollonio Rhodio, quo sponforem & fidejusso-
 rem alium non quaesiveris meliorem; lib. I, v. 34.

Ὀρφέα μὲν δὲ τοῖον ἔων ἐπὶ αὐτῶν ἀειδῶν

Αἰονίδης, Χείρωνος ἰφθμοσύνην περὶ τῆς

Δίξαστο, Περὶ τῆς ΒΙΣΤΩΝΙΔΙ κοίρανέοντα.

Sed ut ad Flaccum revertamur; id etiam poëta

solitum est, ut furore actos, non Bacchis solum,
 ut supra, sed cuiusvis alii rei comparent, quae con-
 citato motu rapitur. Ita Tibullus amore flagrans se
 assimilat Turbini, Eleg. I, 5.

*Namque agor, ut per plana citus sola verberare tur-
 ben,*

Quem celer assueta versat ab arte puer.
 quod ex Amata Virgilio expressisse videtur, Aen.
 VII, 376.

*Tum vero infelix, ingentibus excita monstis,
 Inmensam sine more furit lymphata per urbem:
 Ceu quondam torto volitans sub verberibus turbo,
 & quae sequuntur. Noster autem, non illi quidem
 lusorio, sed ventorum Turbini comparat quandam
 prae avaritia insanientem, Serm. I. 4.*

quin per mala praeceptis

*Fertur, uti pulvis collectus turbine, ne quid
 Summa deperdat metuens, aut ampliet ut rem.*

Eleganter itaque & Lydiam, furiatam illam libi-
 dine & per angiportus curfantem, eidem Tur-
 bini comparat, atque bacchari eam per plateas
 magis Thracio Borea sub interlunia bacchante.
 Nam & venti ipsi bacchari dicuntur, ut Virgilio
 in Ciri v. 479.

Afer ut hiberno bacchatur in aequore turbo.

& omnium maxime Thracius Boreas, ut Ovid.
 Trist. I, 2.

Nunc gelidus sicca Boreas bacchatur ab Arcto:
 quippe ventorum omnium violentissimus; ut Ne-
 mesian. Cyneg. 270.

*Haud secus effusus Nerei per caerula ventis,
 Cum se Threicius Boreas superextulit antro,
 Stridentique sono vastas exterruit undas,
 Omnia turbato cesserunt flamina ponto:
 Ipse super fluctus spumanti murmure fervens,
 Conspicuum pelago caput eminet: omnis euntem
 Nereidum mirata suo stupet aequore turba.*

& praecipue sub interlunia cum maxime debaccha-
 ri solet; Interluniorum enim dies tempestatibus ple-
 nos, & navigantibus quam maxime metuendos, non
 solum peritiae ratio, sed etiam vulgi usus intelligit,
 ut Vegetius narrat De Re Mil. lib. V, cap. 10.
 Atque haec quidem a nobis dicta sint, magis ut
 lectoris iudicium exerceamus, quam ut hoc ab
 Horatio profectum esse praestare velimus. Siqui-
 dem pace Scaligeri, sic fati commode explicari
 potest

Laeta quod pubes edera virente
 Gaudeat, pulla magis atque myrto;
 Aridas frondis hiemis sodali
 Dedicet Euro.

20

v. 17. Vulg. VIRENTI. 20. HEBRO.

XXVI.

potest lectio vulgata: Ut olim amatores tui, Lydia, etiam longis & hibernis noctibus fores tuas frustra pulsabant, neque intromittebantur: ita tu vicissim, cum mox anus fueris, prae eorum foribus nequicquam excubabis, flebisque te excludi tenebrosa & procellosa nocte, sub interluniorum tempus, cum Boreas magis quam alias debaccharur.

17. LAETA QUOD PUBES EDERA VIRENTI] Virenti in plerisque meis repperi; nec de suis quicquam proferunt interpretes. Sed apud Marium Victorinum p. 2604. legitur VIRENTE, & sic quidem vetustus meus Graevianus clare & sine litura. Verrius Flaccus apud Charisium p. 101. Eorum, inquit, nominum, quae NS finiuntur casu nominativo, ablativus in E dirigendus est. Is est Verrius, qui ab Augusto nepotibus ejus Praeceptor electus, transit in Palatium cum tota Schola, & festertia centena in annum accepit, ut narrat Suetonius de Illust. Gram. cap. 17. ut verisimile sit Verrium, ex consuetudine clarorum Scriptorum Virgilii, Varii, Horatii, aliorumque qui amicitia Augusti floruerunt, id regulae loco posuisse. Certe ubique fere Noster ad eam speciem ablativos dirigit: quos, quia aliquoties in hac re peccatum est, ut & meae & lectoris operae parcam, omnes hic recenserebo: abeunte, accedente, aedificante, agente, altercante, arente, bacchante, bellante, candente, continente, crepante, culpante, currente, dante, descendente, deficiente, dicente, ducente, eludente, fallente, florente, fugiente, fulgente, imminente, jubente, mentiente, metuente, nascente, notante, obscurante, parente, pellente, pereunte, poscente, praebente, praesente, praetereunte, probante, proficiente, quadrante, rapiente, redeunte, referente, rubente, saliente, sapiente, serpente, sonante, spectante, stante, surgente, temperante, tenente, vehemente, volente, virente. Vide, quam ampla ablativorum silva est in TE definitium; atque hi interdum quidem in fine versus, plerumque autem in medio collocantur, ubi nullus erroris locus est; in omnibus tamen omnes ubique libri consentiunt. Jam autem ter quaterve tantum, vel summum quinquies, in diversum abeunt codices, de quibus locis quid sentiendum sit, jam credo judicare poteris. Quis enim dubitet in hoc, de

quo agitur, loco fide Victorini & Graeviani reponere,

Laeta quod pubes edera virente,
 cum viderit apud Nostrum hoc genus ablativos sexaginta ferme terminari in TE? Frustra quoque sunt, qui Carm. I, 2. substituere volunt,

Nube candenti humeros amictus,
 quod ibi refutavimus. Illud quoque Carm. II, 16.

Otium divos rogat in patienti

Prensus Aegaeo,

corrigitur PATENTE, Batteliano nostro auctore. Tum & illud Epod. V.

Ut haec trementi questus ore constitis.

cur non potius ad ceterorum exemplum TREMENTE, quod mensurae lex aequae recipit, ac alterum? & sic Ovidius Trist. III, 11.

Exhibuit querulos ore tremente sonos.

& Pont. III, 1.

Haec quoque vix poteris ore tremente loqui.

& in Ibide.

Exiguumque petas ore tremente cibum.

Porro etiam, quod Serm. I, 2. occurrit,

Contra alius nullam nisi olenti in fornice stantem,
 levi manu mutatum aliorum formam sequetur,
 olente in fornice: ut & illud Serm. I, 7.

Tum Praenestinus salso multumque fluenti

Expressa arbusculo regerit convicia.

ubi Daniel Heinsius in scriptis quosdam codicibus multoque fluente repperisse memorat: quod si fluenti legas, dubium tamen est, ablativusne sit an dativus. Unicus dumtaxat locus est, qui in turbam cogi negat, Carm. II, 19.

Euo recenti mens trepidat metu.

respuit enim metri ratio, ut recente reponatur. Verum hoc Nomen est, non Participium: & proinde alia hujus, alia ceterorum ratio haberi debet.

19. ARIDAS FRONDES HIEMIS SODALI DEDICET HEBRO.] Vera hujus loci interpretatio & lectio de superioribus pendet,

Laeta quod pubes hedera virente

Gaudeat, pulla magis atque myrto:

Quippe haec sententia est, uti recte vidit magnus Salmasius ad Solinum, Juvenes magis gaudere arboribus αἰσχροῖς semper virentibus, quales hede-

XXVI.

DE AELIO LAMIA.

MUSIS amicus, tristitiam & metus
Tradam protervis in mare Creticum
Portare ventis; quis sub Arcto
Rex gelidae metuatur orae,

Quid

hedera atque myrtus: arida autem & caduca folia nihili aestimare. Ut enim *virens hedera*, sic iudem *pulla myrtus* perpetuo hic epithetho dicitur. Quippe bicolor est myrtus; alba, & nigra sive pulla, quia ex viridi nigrescit. Sic Dioscorides & Graeci alii, *Μυρτιν ἑλκων & λευκή*. Ovid. in Arte Amat. III, 690.

*Silva nemus non alta facit: tegit arbutus herbam;
Ros maris, & lauri, nigraque myrtus olent.*

Frustra igitur laborant, qui comparisonem hic esse volunt inter virentem myrtum, & nigram. Eadem enim & virens est & nigra: neque nigra myrtus minus juventuti in deliciis est, quam alba. Infeliciter quoque, ut hic solet, Daniel Heinsius corrigit,

*Gaudeat pulla magis: atque myrti.
Aridas frondes hiemis sodali
Dedicet.*

Imo vero aridae frondes plane opponuntur frondibus hederae ac myrti, scilicet quae non arefcunt hieme, sed perpetuo virent. Atque his sic explicatis, jam facilis via panditur, quae ad illum *hiemis sodalem* nos perducatur. Nam sine dubio eum hic Nofter intelligit, qui *frondes arborum ουλλοβόλων aridas* & caducas facit. Quorsum igitur *HEBRO*? Anne Hebrus quicquam in caussa est, ut folia exarescant & decidant? Nihil minus. Quamobrem porro Hebrus *sodalis hiemis* est? Eleganter quidem Claudianus Danubium & Rhenum *Martis & Boreae sodales* vocat, de Bello Getico v. 339.

*Ambo habiles remis, ambo glacialia sciti
Terga rotis, ambo Boreae Martisque sodales.*

Ita recte tres codices apud Nic. Heinsium, *MARTIS*; quem miror equidem *MARTI*, quod in aliis invenit, akeri lectioni praetulisse: quod vel hic ipse Flacci locus, si ejus meminisset, prohibere potuit, ut & alter Carm. III, 18.

*Larga nec desunt Veneris sodali
Vina craterae.*

Eleganter, inquam, Claudianus: parique aut meliore jure Hebrum dixeris *Boreae & Martis sodalem*: siquidem ut Hebrus Thraciae fluvius est, ita Boream Threicium & Threicium Martem passim apud Poëtas legas. Vereor tamen ut similiter *Hiemis sodalis* dici possit: nisi si forte perpetuas ibi hiemes Hebrumque aeterna nivis compede vinctum esse audacter finxeris. Sed utcumque hoc habeat; qui quaeso convenit, ut Juventus Romae degens Hebro, qui longe longaque abest, folia dedicet? Dedicare est dare, & proinde qui absentis Deo quid dedicat, dono id ei mittit, ut Earinus Statii capillum suum Aesculapio Pergamum. An ergo & juvenes dedicatas illas frondes Thraciam usque detulerunt? Nugae. Omnino talis hiemi quaerendus est sodalis, qui & folia decidere faciat, & Romae quoque praefens sit. Is vero jam praefesto erit; si pro *Ebro*, ut in vetustis libris sine aspiratione plerumque legitur, *EURO* reponas,

Aridas frondes hiemis sodali Dedicet EURO.
Ut enim *veris comites* sunt Zephyri, Carm. IV, 12.

*Jam veris comites, quae mare temperant,
Impellunt animae linthea Thraciae:*

& *Orionis Comes* est Notus, Carm. I, 28.
*Me quoque devexi rapidus comes Orionis
Illyricis Notus obruit undis:*

& *Aestatis comites* Etesiae, Lucret. V, 740.
*Inde loci sequitur calor aridus, & comes una
Pulverulenta Ceres, & Etesia stabra Aquilonum:*
ita Euris recte *Hiemis sodalis* dici poterit; nam hieme cum maxime fiat: ut Virgilius Georg. II, 339.

*ver illud erat, ver magnus agebat
Orbis, & hibernis parcebant flatibus Euri:*
vel Aquilo, qui Poëtis idem fere ac Euris est: Virgil. Aen. III.

Et glacialis hiems Aquilonibus asperat undas.
Martialis I, 50.

*At cum December canus & bruma impotens
Aquilone rauce mugiet.*

Jam

5 Quid Tiridaten terreat unice
 Securus. ô quae fontibus integris
 Gaudes, apricos nocte flores,
 Nocte meo Lamiae coronam,
 Pimplei dulcis: nil sine te mei
 10 Possunt honores. hunc fidibus novis,
 Hunc Lesbio sacrare plectro
 Teque tuasque decet sorores.

V.9.PIMPLEA. IO.PROSUNT.

XXVII.

jam autem quid aliud, quaeso, *arescere frondes* & decidere facit, nisi venti hiemales? Ovid. Epist. Oenones.

Tu levior foliis, tum cum sine pondere succi / Mobilibus ventis arida facta volant:

atque Eurus five Aquilo praesertim, ut Virgil. Georg. II, 404.

Frigidus & silvis Aquilo decussit honorem.

Severus poeta Christianus:

Quam multis foliis silva cadentibus / Nudatur, gelidis tacta Aquilonibus.

Cum itaque Eurus & hiemis sit comes, & frondes arboribus decutiat, & Romae quoque & ubi vis gentium praesens sit, ut convenienter ei dedicari quid possit; nihil obistere video, quo minus fidenter EURO corrigamus. Atque in hac sententia erat vir ingeniosus Janus Rutgerius: cui postea accessit Tan. Faber: & sic sane locus a Scalligero citatur Poetic. p. 340. Quam equidem laudem integram & illibatam servari iis velim; etsi in mentem mihi jam olim emendatio venerat, priusquam apud illos eam vidissem. Neque vero me absterret celeberrimi Dacierii cunctatio, qui ideo a foceri sui sententia decessit, quia ventis dedicari quicquam non commemorat. Quid? oblitusne est Virgiliani illius, Aen. III, 120.

Nigram Hiemi pecudem, Zephyris felicibus albam. Et Epodi X.

Libidinosus immolabitur caper, / Et agna Tempestatibus.

Certe si immolatum est ventis, cur non utique & dedicatum? Quid, quod Ara Athenis Boreae; & Delphis, Ventis dedicata est? Quid, quod Seneca narrat Nat. Quaest. V, 17. *Divum Augustum Templum Circio vento, cum in Gallia moraretur, & novisse & fecisse?* Atque, quod Noster jocose hic posuit *dedicare*; nihilque aliud notat, ac donare, mandare, tradere: ut Carmine proxime sequente, *Musis amicus, tristitiam & metus*

Tradam protervis in mare Creticum / Portare ventis.

& ut Lesbica Catulli vocit se

Selectissima pessimi poetae / Scripta tardipedi Deo daturam / Infelicibus ustulanda lignis.

Myrtum igitur atque hederam a juvenibus appeti dicit, caduca vero folia praeteriri atque Euro mandari,

Ut neglecta volent rapidis ludibria ventis.

3. QUIS SUB ARCTO REX GELIDAE METUATUR ORAE] Codex Regiae Societatis, & a manu prima Graevianus QUI SUB. In hoc postea adscriptum est S, & inter lineas explicatum *Quibus*. Rectissime. Securus, inquit, quis five quibus Rex gelidae orae sub Arcto metuatur. Falluntur interpretes, cum haec aliter accipiunt. Lucan. V, 55.

fidumque per arma / Deiotarum, & gelidae dominum Rhascuporin orae / Valerius Flaccus V, 317.

nec fama sefellit

Soligenam Aecten media regnare sub arcto.

9. PIMPLEA DULCIS] Omnes, opinor, qui nunc extant, codices aut PIMPLEA aut PIPLEA: nam utroque modo scribitur tam apud Latinos, quam Graecos. Doctissimus Nic. Heinsius in margine libri sui: *Lege Pimplaei: sic vetus Scholiastes videtur agnoscere.* Frequens id genus menda est in codicibus scriptis. Sic Ovid. Metam. I, 504. *Nympha, praetor, Penea, mane:* ubi unus & alter ex optimis recte *Penei*. Sic ibidem *Dodona, Cadmea, Lede*, pro *Dodoni, Cadmei, Leder*. Iterum Heinsius ad istum locum Ovidii, *Nec dubito, inquit, apud Horatium Pimplaei dulcis pro Pimplaea reponi debere.* Rectissime hoc, ut fere omnia, vir insignis: in eo dumtaxat leviter erratum est, quod diphthongum pro simplice vocali posuit: Graece enim Πιμπλῆϊς est, non Πιμπλαῖς. Enimvero hic *Musam* compellat Horatius, ut res ipsa praedicat:

AD SODALES.

NATIS in usum laetitiae scyphis
Pugnare, Thracum est. tollite barbarum
Morem, verecundumque Bacchum
Sanguineis prohibete rixis.

Vino

atqui Pimplea locus est; seu oppidum sit, seu mons, five fons, five omnia: *Musa* vero inde denominata Pimpleis. Callimachus Hymno in Delum v. 7.

Ὡς Μοῦσαι τὸν αἰδῶν, ὃ μὴ ΠΙΜΠΛΕΙΑΝ αἰετῆ,
Ἐχθροῖν, τῶς Φοῖβος, ὅτις Δῆλοιο λάθηται.
ubi Scholiafles: Πίμπλειαν ὄρος Θράκης, ἱερὸν Μουσῶν. Lycophron. v. 275.

Λειβηθρίην δ' ὑπερθε ΠΙΜΠΛΕΙΑΣ σκοπῆν.
ubi Tzetzes (five is Isācus est, five, ut Ludolfus noster Kusterus, eccellente vir ingenio atque doctrina, primus deprehendit, Johannes Isāci frater) Πίμπλεια πόλις καὶ Κρήνη καὶ ὄρος Μακεδονίας. Strabo lib. 10. & 7. Ἐχει ἡ πόλις τὸ Δίον κάμην τλησίον ΠΙΜΠΛΕΙΑΝ, ἔνθα Ὀρφεὺς διέτριβε. Statius Silv. I, 4.

licet enthea vatis

Excludat Pimplea sitim, nec conscia detur

Pirene.

ibidem II, 2.

Non mihi si cunctos Helicon indulgeat amnes,
Et superet Pimplea sitim.

Inde, inquam, derivata Pimpleus, Pimpleis, Pimpleias: ut Catullus Epig. 106.

Pimplecum scandere montem.

& Martialis XII, 11.

Cujus Pimpleo lyra clarior exit ab antro?

Cave tamen credas, ut mons Pimpleus, & antrum Pimpleum, ita *Musa* quoque Pimplea bene Latine dici: quippe idem habet Catullus,

Collis o Heliconii.

Cultor:

Musae tamen non Heliconiae, sed Heliconides vel Heliconiades nominantur. Orpheus apud Tzetzem loco jam dicto,

Νῦν δ' ἄγε μοι κόρη ΠΙΜΠΛΗΙΑΣ ἐνεπε μοῦσα.

Martialis XI, 4.

Non urbana mea tantum Pimpleide gaudent

Otia.

Varro lib. VI. de Lin. Lat. p. 69. Ita ab terrestribus locis cognominatae Musae Libethrides, PIPLEIDES,

PIMPLIADES, *Thespiades*, *Heliconiades*. Festus Pompeius. PIMPLEIDES *Musae a fonte Macedoniae dictae propter liquoris ejus unicam subtilitatem*. Porphyrio Schol. ad hunc Flacci locum: PIMPLEIDES *musae dicuntur a Pimplea fonte Macedoniae: unde colligas hunc certe Pimplei dulcis olim legisse. Imo & fons vel mons ipse Pimpleis interdum dicitur: Apollonius Rhodius I, 26.*

Οἰάγω σοποῖς ΠΙΜΠΛΗΙΔΟΣ ἀγχι τεύεσθαι.
ubi Scholiafles, Πίμπλιās, χωρίον κατὰ Πιερίαν. Aufonius Epist. XIV.

Si rigum laetis recolis Pimpleida musis.
Et Etymologici auctor, v. Μίμαντος, alicunde laudat, Πίμπληιδος ἀγρις. Turbat quidem Helychius, qui habet Πίπλιαι, αἱ μοῦσαι: sed tam corrupti codicis, cum solus est, nulla habenda est ratio.

10. NIL SINE TE MEI PROSUNT HONORES]
PROSUNT in plerisque libris extat; & ferri quidem potest; verum cum Lambini aliquot, Berfmanni unus, & Zulichemianus noster POSSUNT exhibeant, non possumus non hanc lectionem alteri praeferre. Sic Virgilius Aen. IX, 446.

Fortunati ambo, siquid mea carmina possunt.

Idem Eclog. III.

Vis ergo inter nos, quid possit uterque, vicissim
Experiamur.

Noster Carm. III, 4.

Sed quid Typhoeus & validus Mimas

Contra sonantem Palladis aegida

Possent ruentes?

Et Epist. I, 2.

Rursum quid virtus, & quid sapientia possit.

Sed in Arte quidem Poëtica v. 410. nunc legis,
ego nec studium sine divite vena,

Nec rude quid profit, video, ingenium.

Atqui & illic quoque codices nonnulli POSSUNT habent; omnino rectius; & sic locum citat Johannes Saresberienfis Metalog. I, 8. ut etiam codex ejus manuscriptus clare habet.

3. VERECUNDUMQUE BACCHUM SANGUINEIS
PROHIBETE RIXIS] Equidem non sollicito hanc lectionem

5 Vino & lucernis Medus acinaces
 Inmane quantum discrepat. inpium
 Lenite clamorem, sodales,
 Et cubito remanete presso.
 Vultis severi me quoque sumere
 10 Partem Falerni? dicat Opuntiae
 Frater Megillae, quo beatus
 Volnere, qua pereat sagitta.
 Cessat voluntas? non alia bibam
 Mercede. quae te cumque domat Venus,
 15 Non erubescendis adurit
 Ignibus, ingenuoque semper

Amore

lectionem, in qua omnes codices consentiunt: & explico, *Defendite* Bacchum a rixis, qui, nisi per nos steterit, verecundus erit. Ita Cicero dixit, *Rempub. a periculo prohibere*; & Caesar; *Captivos a conviciis militum prohibere*. Noster Epist. I, 1.

Nodosa corpus nolis prohibere cheragra, hoc est, *defendere, protegere*. Veruntamen, cum levissima mutatione res aliter consieri possit; prope adducor ut credam follemne sibi facinus Librarios hic admisisse: *m* enim postrema litera *ro* morem absorpsisse mihi videtur praepositionem *in*, quae continuo sequebatur. Hoc infinitis in locis accidisse, praesertim ubi versus mensura non prohibet, sciunt qui antiquos codices versavere. Sic Virgil. Aen. V, 3.

*Moenia respiciens, quae jam infelicis Elissae
 Conlucent flammis.*
 Membranae aliquot, quas inspexit Pierius, jam felicitis habent; plane contra sententiam. Quo exemplo fieri potest, ut omnes jam Horatii codices hic error possederit, cum ab ipsius manu sic scriptum fuerit:

*tollite barbarum
 Morem, inverecondumque Bacchum
 Sanguineis prohibete rixis.*

Bacchus enim natura sua inverecondus est, & idcirco *insanus, uavivros, uaviadns, avros, spavos*, &c. passim audit apud poetas. Prohibete igitur, jam sensu usitatore, prohibete, inquit, Bacchum a rixis cruentis, ad quas sponte sua facilis & proclivis est. Noster Epod. XI. de Baccho:

Simul calentis inverecondus deus.

Fervidiore mero arcana promorat loco.
 Seneca Epist. 83. *Omne vitium ebrietas & incendit & detegit: obstantem malis conatibus verecundiam removet.* Profecto, nisi valde fallor, & simplicius & Bacchi naturae convenientius videtur, ut potius dixerit Noster, *Prohibete Bacchum, ne in rixas incurrat*, quam *Prohibete rixas, ne in Bacchum incurrant.*

13. CESSAT VOLUNTAS] Mirum vero vetustissimos quosque Codices Lambini, Torrentii, & ex nostris optimos Leidensem, Graevianum, Regiensem, non *voluntas*, sed *voluptas* habere. Sed altera lectio sincerior est. Statius Theb. IV, 690.

*adjuvat ipse
 Phoebus ad hoc summo (cesset ni vestra VOLUNTAS)
 Limite.*

Valer. Flaccus IV, 471.
*Quin age, mitte preces; namque est tibi nostra
 voluntas.*

15. NON ERUBESCENDIS ADURIT IGNIBUS, INGENUOQUE SEMPER AMORE PECCAS.] Non videntur percepisse haec interpretes. *Ingenuo amore peccare*, hoc est, ingenuae mulieris, non ancillae. Qui enim cum ancillis rem habebant, tamquam humiles & forridae libidinis homines, male vulgo audiebant, & *Ancillarioli* vocabantur: unde Noster Carm. II, 4. solatur Xanthiam quendam exemplis Achillei, & Agamemnonis,

Ne sis ancillae tibi amor pudori.
 Atque huc, & non alio pertinent illa, non erubescendis ignibus; hoc est, non ancillae, qui erubescendi.

Amore peccas. quicquid habes, age,
Depone tutis auribus. ah miser,
Quanta laboras in Charybdi!

20

Digne puer meliore flamma.
Quae saga, quis te solvere Theffalis
Magus venenis, quis poterit Deus?
Vix inligatum te triformi
Pegasus expediet Chimaera.

XXVIII.

TE maris & terrae, numeroque carentis arenae
Menforem cohibent, Archyta,
Pulveris exigui prope litus parva Matinum
Munera: nec quicquam tibi prodest,

Aërias

hescendi essent. Seneca Controvers. XXI. contra
servum, qui domini filiam uxorem duxerat, *Ha-
beamus generum, si possumus, parem: sin minus,
NON ERUBESCENDUM*, id est, non servum.
Idem Controv. IX. eodem sensu. *Non insanissimum
dissendiorum malum, NON ERUBESCENDOS
amores, neque luxuriantem habitum, neque nepota-
tus objicis filio.*

19. QUANTA LABORAS IN CHARYBDI] Deest
praepositio in omnibus meis, credo etiam & alio-
rum. Unde codices aliquot LABORABAS habent,
ut Leid. Zulich. & pro varia lectione Battelianus,
& editio Veneta 1478. Atque hanc scripturam a
magni nominis viris vulgatae anteponi video:
quorum equidem sententiae non possum accede-
re. Quorum enim laborabas tamquam de amore
praeterito? Cum jam tum laboraret, cum hoc
interrogaretur; ut locus ipse clare indicat. Quid,
quod ne Latinum quidem videtur, laborabas cha-
rybdi? Laborare morbo, frigore, inopia &c. passim
invenias: atque ea opinor de causa praepositio-
nem omiserunt Librarij; quod crederent idem lo-
quendi genus hic locum habere: & deinde exorti
sunt correctores, qui ut laboranti versui succurre-
rent, pro laboras, laborabas reposuerunt. In quo
sane fugit eos ratio & dictionis proprietates. Neque
cum dixeris, laborare itinere, silva, negotio, mari,

syrti; sed in itinere, in silva &c. neque laborare
puella, sed in puella; ut Noster Carm. I, 17.

Dices laborantes in uno

Penelopen vitreamque Circen.

3. PULVERIS EXIGUI PROPE LITUS PARVA MATI-
NUM MUNERA] Nic. Heinsius, in libri margine,
Forte, FUNERA. Nollem equidem hoc tanto vi-
ro excidisse: dissimulare tamen illud & suppressere
religio mihi erat.

8. TITHONUSQUE REMOTUS IN AURAS] Male cepit
hunc locum eruditissimus Dacierius pro *in au-
ras attenuatus, evanidus*: cum tamen recte eum
Torrentius explicavisset. *Remotus in auras*, hoc est,
in aetherias auras auctus ab Aurora. Passim hoc
Poetae decantant; unicum dumtaxat Statii locum
asseram, qui huic nostro germanus, Silv. I, 2.

Nec si Dardania pastor temerarius Ida

Sedisses, haec dona forent: nec si alma per auras

Te potius pressa veheret Tithonia biga.

Sententia itaque hujus loci haec est: Mortuus est
Tantalus, etsi conviva deorum fuerit; Titho-
nus, etsi aetheris incola; Minos, etsi *Διὸς ἀρσι-
στῆς*, sive consiliarius Jovis. Tolle jam hoc, &
dic cum Dacierio, (etsi) *in auras solutus*; &
sententiam profus corrueris. Certe, ut Minois
& Tantalus, sic & Tithoni dignitas quaedam &
eminentia exprimenda erat, quo talem & tantum
homi-

- 5 Aërias tentasse domos animoque rotundum
 Percurrisse polum, morituro.
 Occidit & Pelopis genitor conviva Deorum,
 Tithonusque remotus in auras,
 Et Jovis arcanis Minos admissus: habentque
 10 Tartara Pantlioiden, iterum Orco
 Demissum; quamvis clypeo Trojana refixo
 Tempora testatus, nihil ultra
 Nervos atque cutem morti concesserat atrae;
 Judice te, non sordidus auctor
 15 Naturae verique. sed omnis una manet nox,
 Et calcanda semel via leti.
 Dant alios Furiae torvo spectacula Marti:
 Exitio est avidum mare nautis:
 Mixta senum ac juvenum densentur funera: nullum
 20 Saeva caput Proserpina fugit.

v. 18. Vulg. AVIDIS.

Me

hominem mortuum tamen esse mirabundus fate-
 retur. Caeterum viderit Noster, quos auctores se-
 quatur; cum & hic & Carm. II, 16. Tithonum
 in mortuis numeret. Certe nondum obierat, cum
 Virgilius sua Georgica conscriberet: quippe jam
 tum, ut antea, surgebat

Tithoni croceum linquens Aurora cubile.

Quin & posteriores Poëtae, tum cum Noster ipse
 in domo Plutonia esset, Tithonum adhuc in uxori-
 nis gremio cubantem viderunt.

18. EXITIO EST AVIDIS MARE NAUTIS] Ita editi
 plerique; sed multo major meliorque pars codi-
 cum scriptorum, mei certe omnes, AVIDUM;
 quibus accedunt editiones priscae Veneta & Lo-
 fcheri, & Scholiastae veteres. Utraque sane lectio
 bene habet, si versiculum hunc ab oratione reli-
 qua abscissum ipsum per se consideres. Quippe
avidis sunt mercatores, &, dum lucro inhiant,
exitium saepe sibi quaerunt. Propert. III, 5.

Fortuna insidias pontum substravit avaris.
 Nemesianus Cyneq. v. 102.

Nec praedas avidus sectaris gurgite ponti.

Atque *avidum* quoque mare est, quasi *exitium* iis
 machinetur: Noster Carm. III, 29.

*Ne Cypriae Tyriaeque merces
 Addant avaro divitias mari.*
 Lucret. I, 1030.

*Efficit, ut largis avidum mare fluminis undis
 Integrent amnes.*

Boëtius de Conf. Phil. II, 8.

*Ut fluctus avidum mare
 Certo sine coërceat.*

Quid ergo? nihilne est, unde, utra lectio sit ve-
 rior, judicari poterit? Nimirum ex orationis
 serie & ex Apti & Decori ratione colligas, po-
 tius AVIDUM ab Horatii manu esse, quam *avi-
 dis*: Sive enim Nauta hic loquitur, quae multo-
 rum sententia est, profecto ut male sibi dicat se-
 que *avidum* vocet, non est probabile: sive, ut
 alii volunt, Archytae jam oratio est; ne id qui-
 dem convenit, ut nautae male dicat, a quo hu-
 mationis officium mox erat rogaturus.

19. MIXTA SENUM AC JUVENUM DENSENTUR
 FUNERA] *Densentur* vetustiores quique codices, &
 in his nostri Leid. Graev. Reginensis, cum edi-
 tione Veneta 1478. Tamen adhuc in plerisque e-
 ditis DENSANTUR invenieris. Quae haec tandem
 pertinacia est? Virgilius Aen. X, 432. *Extremi ad-
 densent*

- Me quoque devexi rapidus comes Orionis
 Illyricis Notus obruit undis.
 At tu, nauta, vagae ne parce malignus arenae
 Ossibus & capiti inhumato
 25 Particulam dare: sic, quodcumque minabitur Eurus
 Fluctibus Hesperiiis, Venusinae
 Plectantur silvae, te sospite; multaue merces,
 Unde potest, tibi defluat aequo
 Ab Jove, Neptunoque sacri custode Tarenti.
 30 Neglegis inmeritis nocituram
 Postmodo te natis fraudem committere? fors &
 Debita jura vicesque superbae
 Te maneant ipsum: precibus non linquar inultis;
 Teque piacula nulla resolvent.
 35 Quamquam festinas, non est mora longa; licebit
 Injecto ter pulvere curras.

XXIX.

densent acies. XII, 264. *Vos unanimi densete catervas.* XI, 650.

Et nunc lenta manu spargens hastilia denset.

Vide Nic. Heinsium ad Ovid. Metam. XIV, 369. & Fast. III, 820. & ad Valer. Flac. III, 207. & Gifanium in Indice Lucret. V. *Densere.* Porro in versu 21. *Me quoque devexi*, elegantissimus N. Heinsius in ora libri sui, *FORTE TE QUOQUE*: adeo ut a versu demum 23. Archytas loqui incipiat.

32. *FORS ET DEBITA JURA VICESQUE SUPERBAE TE MANEANT IPSUM* Fors legendum cum veteribus libris, non *forfan.* De quo vide Nic. Heinsium ad Valer. Flacc. I, 478. Mox, *vices superbae* in plerisque codicibus, & Servio ad Aen. II, 433. Doctissimus tamen Passeratius ex conjectura maluit,

Vicesque, superbe, Te maneant ipsum.

non incommode sane: sic enim sapienter Seneca; ut Herc. Fur. v. 89.

I nunc, superbe, caelicum sedes pete.
 Hippol. 703.

Iterum, superbe, genibus advolvor tuis.
 Medea, 1007.

I nunc, superbe, virginum thalamos pete.
 Auctor Octaviae 643.

Quos nunc pudor luctusque perpetuus manet
Et te, nefande, meque qui talem tuli.

Et Regiae quidem societatis codex *superbe* cum o inter lineas, ut notetur casus esse vocativi. Profecto utraque proba lectio est & *superbae*, & *superbe*. Perperam tamen idem Passeratius sublituebat,

precibus non linquar inultus,
 pro *inultis.* Valer. Flaccus IV, 14.

dabit impia poenas

Virgo, nec Aetae gemitus patiemur inultos.
 Ovid. Metam. IV, 426.

Nil poterit Jumo, nisi inultos flere dolores?

XXIX.

AD ICCIUM.

ICCI, beatis nunc Arabum invides
 Gazis; & acrem militiam paras
 Non ante devictis Sabaeae
 Regibus, horribilisque Medo
 5 Nectis catenas. quae tibi virginum,
 Sponso necato, barbara serviet?
 Puer quis ex aula capillis
 Ad cyathum statuetur unctis,
 Doctus sagittas tendere Sericas
 10 Arcu paterno? quis neget arduis
 Pronos relabi posse rivos
 Montibus, & Tiberim reverti;
 Cum tu coemtos undique nobilis
 Libros Panaeti, Socraticam & domum
 15 Mutare lorice Hiberis,
 Pollicitus meliora, tendis?

V. 4. Vulg. HORRIBILIQUE.

XXX.

4. HORRIBILIQUE MEDO NECTIS CATENAS] Non contendo, quin recte Medus *horribilis* dicatur; ut Catullo *horribiles Britanni*: neque receptam lectionem de possessione dejicio. Non celabo te tamen, quod in mentem mihi incidit; ut legatur forte, horribilisque Medo

Nectis catenas.
hoc est, ut nunc scribitur, *horribiles catenas*, ut alibi Serm. I, 3.

Ne scutica dignum, horribili sectere flagello.
Noster Carm. II, 13.

Miles sagittas & celere fugam
Parthi; catenas Parthus & Italum

Robur perhorrescit.

Eodem redit, ut notum est, seu Parthum sive Medum dixeris: eadem quippe gens intelligitur. Jam ergo, si *Parthus perhorrescit catenas Italas*, recte utique legeris, *Nectis catenas horribiles Medo*:

sed vicissim, si *miles Romanus perhorrescit sagittas Parthi*, recte quoque habebit recepta lectio, *horribili Medo*. Vide tamen, annon loco huic & sententiae aptius sit *Horribiles*: quippe jam nunc catenas nectit Iccius, tamquam certus victoriae: nec proinde Medus *horribilis* ei videbatur. Convenit igitur, ut Parthi potius expeditionem Iccii *horreant*, quam ut Iccius Parthos. Sic alibi Noster Carm. I, 35.

& juvenum recens

Examen Eois timendum

Partibus Oceanoque rubro.

& Serm. II, 5.

Tempore quo juvenis Parthus horrendus.

& Epist. II, 1.

Et formidatam Parthis, te principe, Romam.

13. CUM TU COEMTOS UNDIQUE NOBILES LIBROS PANAETI] Editi, opinor, omnes repraesentant

K

NOBI-

XXX.

AD VENEREM.

O Venus regina Cnidi Paphique,
Sperne dilectam Cypron, & vocantis
Ture te multo Glyceræ decoram
Transfer in aedem.

5 Fervidus tecum puer, & solutis
Gratiæ zonis, properentque Nymphae,
Et parum comis sine te Juventas,
Mercuriusque.

XXXI.

AD APOLLINEM.

QUID dedicatum poscit Apollinem
Vates? quid orat, de patera novum
Fundens liquorem? non opimæ
Sardinia fegetes feracis;

Non

NOBILES. Plures tamen ex meis codices, Reginensis, Batt. Magdal. Galei, Mori, Petrensis, NOBILIS. Neque dubites, quin & bona pars librorum, quos Interpretes inspexerunt, sic habuerit; quamvis id ipse silentio tegant. Optimus tamen Bertramannus testatus est, ex tribus suis codicibus duos habere *nobilis*. Ambiguum igitur ex vetere scribendi ratione fit, *Nobilis* ne *libros* voluerit Noster, an *nobilis Panaetii*. Ego vero ne dubitare quidem possum, quin *nobilis* ad Panaetium attineat, ne *libros* duplici epitheto accumulamus. Qui in Poëtis triti sunt, hoc statim intelligent. *Nobilis* autem *Panaetii*; ut alibi Noster Epod. XIII.

Nobilis ut grandi cecinit Centaurus alumno.
& Epist. I, 19.

Non ego nobilium scriptorum auditor & ultor.
Scriptorum enim ibi a Scriptor, non a Scriptum. Ita

Cicero; *Magnus & nobilis Rhetor Isocrates*; & *Tres illius ætatis nobilissimi & clarissimi Philosophi*. Gellius VII, 5. *Tragoedias poetarum nobilium scite atque asseverate acbitavit*. Suetonius De illust. Gramm. c. 10. *Atteius Praetextatus, nobilis Grammaticus Latinus*. Sed & cum propriis Nominibus copulant Cicero aliique; *Nobilis Sylla, Honoratus & nobilis Thucydides, Nobilis & clarus Demetrius*. Recte tamen alias dicere poteris *Nobiles libros*: ut Noster in Arte, *Nobilibus Ennii trimetris*; & Martialis VII, 46.

*Nam me diligit ille, proximumque
Turni nobilibus putat libellis.*

Sententia igitur, utramcumque lectionem sequeris, eodem recidit: in illa tamen constructio est mollior & venustior.

9. PRE-

- 5 Non aestuosae grata Calabriae
Armenta; non aurum, aut ebur Indicum;
Non rura, quae Liris quiescens
Mordet aqua taciturnus amnis.
Premant Calenam falce, quibus dedit
10 Fortuna, vitem; dives ut aureis
Mercator exsiccat culullis
Vina Syra reparata merce,
Dīs carus ipsis: quippe ter & quater
Anno revisens aequor Atlanticum
15 Inpune. me pascant olivae,
Me cichorea, levelque malvae.

v. 9. Vulg. CALENA. 10. Dives ET aur. 15. Vulg. PASCUNT.

Frui

9. PREMANT CALENA FALCE, QUIBUS DEDIT
FORTUNA, VITEM] Lego, non littera, sed lineo-
la dumtaxat addita,

Premant Calenam falce, quibus dedit
Fortuna, vitem.

Sic enim & compositio suavior est, & Epitheton
digniori vocabulo tribuitur. Virgil. Georg. I, 157.

& ruris opaci

Falce premes umbras.

Noster Epod. 2.

Inutilesque falce ramos amputans.

Ubi vides rō falce nullo Epitheto comitatum. Ali-
bi tamen Noster Carm. I, 20.

Caecubum, & praelo domitam Caleno

Tu bibes uvam.

Atque hinc, credo, Librariis ansa data est ad
hunc locum corrupendum. Sed profecto non
parva in his duobus differentia est: Falce enim
Calena, quae alio quovis facile transferri potest,
quaevis alia vitis, etiam Veientana, tonderi pos-
set: praelo vero Caleno, quod inter immobilia
magis numeretur, non alia poterit premi uva,
nisi quae Calibus nata sit.

10. DIVES ET AUREIS MERCATOR EXSICCET
CULULLIS VINA SYRA REPARATA MERCE] Vetu-
fissimi duo ex nostris, Leidensis, & ex prima
manu Graevianus,

dives UT aureis.

Et sic quoque Scholiaestes vetus Porphyrio, quod
argutum sane sententiam efficeret, si reparata cum
vulgo interpretum pro commutata acciperemus:
Alii Calibus vineta colant, nempe ut pretiosa vi-

na habeant Mercatores, quae mercibus Syriacis
permutata ex aureis culullis ebibant. Satirice;
tamquam non possessorum mensis vina Calena
nascerentur, sed divitum mercatorum, qui à do-
minis ea emerent. Sed nescio, an quisquam sic
umquam locutus sit; reparata pro empta vel com-
mutata? Poteris vina Syra reparata merce interpre-
tari vina condita sive medicata Syriaca nardo. Nam
olim divites & luxuriosos, quales hic mercatores
describit, vinis unguenta miscuisse & una ebibisse
notissimum est. Nardus autem ideo Merx Syra,
quia ex India per Syriam adveheretur; unde No-
ster Carm. II, 11. Assyriam nardum vocat: & Ti-
bullus IV, 7.

Jamdudum Syrio madefactus tempora nardo.

& alii pariter Latini Graecique. Quare placet re-
cepta lectio, Dives ET aureis.

15. ME PASCUNT OLIVAE] Tanaquillus Faber
singulari vir ingenio, Lego, inquit, ME PASCANT,
quod sequentia facile probent. Nihil verius dici po-
tuit; & sic clarè exhibet codex Regiae Societatis.
Premant alii Calenam vitem, me pascant Olivae.
Ovidius, Amor. I, 15.

Vilia miretur vulgus: mibi flavus Apollo

Pocula Castaliae plena ministrat aquae.

Tibullus Eleg. I, 1.

Divitias alius fulvo sibi congerat auro,

Et teneat culti jugera magna soli:

Me mea paupertas vitae traducat inerti.

Martialis XII, 48.

Convivas alios cenarum quaere magister,

Quos capiant mensae regna superba tuae.

Frui paratis & valido mihi,
Latoë, dones; ac, precor, integra
Cum mente nec turpem senectam
Degere, nec cithara carentem.

20

18. Et prec.

XXXII.

Me meus ad subitas invitet amicus ofellas.

Prudentius Cathem. III, 61.

Sint fera gentibus indomitis

Prandia de nece quadrupedum:

Nos oleris coma, nos siliqua

Faeta legumine multimodo

Paverit innocuis epulis.

& similia passim.

18. ET PRECOR INTEGRA] Nostri libri AT: unde legendum cum codicibus Cruquii, editione Veneta 1478. & Scholiasta Acrone A.C. Alioqui nihil erit, quo referatur illud ET *valido mihi*. Porro cave interpungas post *mente*: quippe constructio est, cum *mente integra degere, senectam*. Cicero de Senectute c. 20. *Sed vivendi finis est optimus, cum, integra mente ceterisque sensibus, opus ipsa suum, eadem quae coagmentavit, natura dissolvit.*

I. POSCIMUR, SI QUID VACUI] *Poscimur* codices nostri Leidensis, Petrensis, & a prima manu Graevianus & Reg. Soc. In Graeviano manu & atramento eisdem s' apponitur supra r. Et sic veteres Scholiastae cum Ed. Veneta 1478. *poscimur*. Atque huic lectioni patrocinatur elegantissimi vir Ingenii Broukhufius ad Propert. IV, 1. Certe, quin bene Latine sic dicatur, *Poscimur*, hoc est, *poscimur carmina*, ne dubitandum quidem est. Ovid. Fast. IV, 721.

Nox abiit, oriturque aurora. Palilia poscor.

Non poscor frustra, si favet alma Pales.
hoc est, *poscor dicere Palilia.*

Idem Metam. V, 333.

Poscimur Aonides. Sed forsitan otia non sint:

Nec nostris praebere vacet tibi cantibus aurem.
i. e. nos Musae poscimur canere. Idem Metam. IV, 274.

Poscitur Alcatboë, postquam siluere sorores:
scilicet ut narret fabulam. Metam. II, 144.

non est mora libera nobis:

Poscimur: effulget tenebris Aurora fugatis.

haec Phoebus ad filium Phaëthontem. Hannibal apud Silium Italicum lib. II.

Poscimur, o socii: Fabiusque e puppe caenas ostentat, dominique vocat nos ira senatus.

Propertius IV, 1. ex emendatione N. Heinsii;

Aversis Charisyn cantas: aversus Apollo

Poscitur invita verba pigenda lyra.

Ego vero, ut hanc quidem lectionem non aspernor; ita alteram *poscimur*, quae plurimum membranarum testimonio nititur, anteferre ei non dubito.

Poscimur (si quid vacui sub antro

Lusimus tecum) quod & hunc in annum

Privat & pluris, age dic Latinum,

Barbite, Carmen.

Rogamus, inquit, oramus te, Barbite, si quid umquam de te bene meriti sumus, dicas carmen Latinum, quod & in hunc & in plures annos vivati Et nota ordinem, qui omnes Interpretes fefellit, Dic, ait, carmen, quod diu vivat: ut Carm. III, 11. ad Mercurium,

Dic modos, Lyde quibus obfirmatas

Applicet aures.

Jam autem *Poscimur* germanam esse lectionem vel ex vocabulo si colligas, quae in obtestationibus sollemnis est: Virgilius Aen. IV, 317.

Si bene quid de te merui, fuit aut tibi quicquam

Dulce meum, miserere domus labentis, & istam,

Oro, si quis adhuc precibus locus, exue mentem.
Idem Aen. VI, 529.

dii talia Graiis

Instaurate, pio si poenas ore reposco.

Suetonius in Tib. cap. XXI. Deos obsecro, ut ro nobis conservent, & valere nunc & semper patiantur, si non populum Romanum perosi sunt. Noster Carm. Saec.

Supplices audi pueros, Apollo,

Roma si vestrum est opus.

Carm. III, 13.

Lenis incedas abeasque parvis.

Aequus

XXXII.

AD LYRAM.

POSCIMUS, si quid vacui sub antro
Lusimus tecum, quod & hunc in annum
Vivat & pluris, age dic Latinum,
Barbite, carmen:

Lesbio

V. I. SUB UMBRA.

Aequus alumnis:
Si tener pleno cadit haecus annua
Serm. II, 6.
nihil amplius oro,
Maia nate, nisi ut propria haec mihi munera faxis:
Si neque majorem feci ratione mala rem.
Recte autem POSCIMUS, cum Barbiton alloquitur;
ut Martialis Iambum rogat, Epig. I, 96.
Si non molestum est, teque non piget, Scaxon,
Nostro, rogamus, pauca verba Materno
Dicas in aurem, sic ut audiat solus.

& Pindarus Musam obsecrat, Nem. III.

Ω πότνια υἱόισι, μᾶτεγ

Ἀμετέρη, ΛΙΣΣΟΜΑΙ,

Ἰκτο Δαρίδα ἴαρον Αἰγύπτου.

I. SI QUID VACUI SUB UMBRA LUSIMUS TECUM]
Umbrā habent omnes fere codices; & sic hodie
legitur apud Diomedem p. 521. & Servium ad
Virg. Ecl. I. Quam eequidem lectionem minime
damno: sic enim Noster Epist. II, 2.

Scriptorum chorus omnis amat nemus, & fugit
urbes

Rite cliens Bacchi, somno gaudentis & umbra.
Tibullus III, v. 15.

Per vos auctores hujus mihi carminis oro,
Castalamque umbram Pieriosque lacus.

Stadius Silv. V, 3.

Te sine Corycia quicquid moda Phaeus in umbras;
Quicquid ab Ismaris monstrabat collibus Euan,
Dedidici.

Martialis IX, 84.

Haec ego Pieria ludebam tutus in umbra.

Juvenalis Sat. VII, 7.

Nam si Pieria quadrans tibi nullus in umbra
Ostendatur.

Verumtamen cum Galei codex, optimae quidem
notae, quique solus, ubi ceteri omnes mendosi
sunt, sex septem Horatii loca praeclare restituit,
diversam hic exhibeat lectionem,

Poscimus, si quid vacui sub antro:
non possumus non ambabus ulnis eam amplecti;
ut veram & germanam Horatii manum. Longe
enim veri est similis, ut hanc potius in illam,
figurationem nimirum & ἀντικατάρα in facilio-
rem, quam vice versa, illam in hanc, mutave-
rint Librarii. Ita Noster Carm. II, 1.

Mecum Dionaeo sub antro
Quaere modos levioere plectro.
& iterum III, 25.

Quo me, Bacche, rapis tui
Plenum? quae nemora, aut quos agor in specus?

Velox mente nova? quibus
Antris, egregii Caesaris audiat &c.

& III, 4. ubi Camenas alloquitur,

Vos Caesarem altum, militia simul

Fessas cohortes reddidit oppidis,

Finire quaerentem labores

Pieria recreatis antro.

Propertius III, 1.

Callimachi manes, & Coi Sacra Philetae,

Dicite, quo pariter carmen tenuastis in antro.

Virgil. Georg. IV, 507. de Orpheo.

Septem illum totos perhibent ex ordine mensis

Rupe sub aëria deserti ad Strymonis undam

Flevisse, & gelidis haec evoluisse sub antris.

Martialis, XII, 11.

Cujus Pimpleo lyra clarior exit ab antro?

Quem plus Pierio de grege Phoebus amat?

Stadius Silv. I, 2.

Callimachusque senex, Umbroque Propertius antro.

Idem Silv. IV, 5. ad Septimum Severum poetam.

sed memor interim

Nostri, verecundo latentem

Barbiton ingemina sub antro.

ubi nota & Barbiton & antrum poni; plane ut a-

pud Nostrium. Idem Silv. IV, 6.

namque haec, quoties chelyn exiit ille,

Desidia est; hic Aonii amor advocat antris.

- 5 Lesbio primum modulate civi,
 Qui ferox bello, tamen inter arma,
 Sive jactatam religarat udo
 Litore navem,
 Liberum & Musas Venere[m]que & illi
 10 Semper haerentem puerum canebat,
 Et Lycum nigris oculis nigroque
 Crine decorum.
 O decus Phoebi, & dapibus supremi
 Grata testudo Jovis, ô laborum
 15 Dulce lenimen, mihi cumque salve
 Rite vocanti.

XXXIII.

AD ALBIUM TIBULLUM.

A LBI, ne doleas plus nimio memor
 Inmitis Glycerae, neu miserabilis
 Decantes elegos, cur tibi junior
 Laesa praeniteat fide;

Insignem

& Ibid. V, 3.

*sic sacra Numae ritusque colendos**Mitis Aricino dictabas Nympha sub antro.*

Auctor Copae,

*Est & Maenalis quae garris dulces sub antro,**Rustica pastoris fistula in ore sonans.*ubi fistula sub antro, ut hic *barbiton*. Juvenal.

VII, 59.

*neque enim cantare sub antro**Pierio, thyrsumve potest contingere maesta**Paupertas.*

Rutilius in Itinerario 267.

*Haec quoque Pierius spiracula comparat antris**Carmine Messallae nobilitatus ager.*

Claudianus Praefat. in III. Conf. Honorii,

*Me quoque Pierius tentatum saepius antris**Audet magna suo mittere Roma deo.*

Idem de Nuptiis Honorii, 236.

*sic mitis in antro**Mnemosyne docili tradit praecepta Thaliae.*

Idem Praefat. ad II. de Raptu Proserpinae,

*Antraque Musarum longo torpentia somno**Excutis.*

Avienus in Arateis, de Lyra;

*hanc, ubi rursus**Concentus superi complevit pulcher Apollo,**Orphea Pangaeo docuit gestare sub antro.*

Sidonius Carm. XXIII, 18.

*Nec si me Odrysis canens in antro,**Princeps instituisse ille vatum.*

15. MIHI CUMQUE SALVE RITE VOCANTI] Scio quid

- 5 Infignem tenui fronte Lycorida
 Cyri torret amor: Cyrus in asperam
 Declinat Pholoën: sed prius Appulis
 Jungentur capreae lupis,
 Quam turpi Pholoë peccet adultero.
 10 Sic visum Veneri; cui placet in pares
 Formas atque animos sub juga aënea
 Saevo mittere cum joco.
 Ipsum me melior cum peteret Venus,
 Grata detinuit compede Myrtale
 15 Libertina, fretis acrior Hadriae
 Curvantis Calabros sinus.

XXXIV.

PARCUS Deorum cultor & infrequens,
 Insanientis dum sapientiae
 Consultus erro; nunc retrorsum
 Vela dare, atque iterare cursus

Cogor

quid Interpretes de *CUMQUE* illo sic nude posito dixerint, quorum ego mentem & industriam laudo. Neque tamen quisquam, quod sciam, vel ex omni, qua patet, Latinitate simile exemplum proferre potuit, neque quicquam de tam singulari loco habent Grammatici veteres. Quamobrem tempus erat, cum impetum cepi corrigendi ad hunc modum,

o laborum
 Dulce lenimen, mihi, cuique, salve,
 Rite vocanti.

hoc est, salve mihi vel cuicumque alii rite vocanti. Judicet lector ingeniosus; ego enim conjecturam hanc in medium protulisse contentus, tueri & praestare eam non tenebor.

14. MYRTALE LIBERTINA] quidam codices *Mirtale*, alii *Mirtala*, Lofcheri Editio 1498. *Myrtile*:

Sed melius vetustiores omnes *Myrtale*. Martialis V, 4.

Foetere multo Myrtale solet vino.

Recte autem *Libertina*: nam frequens hoc *Libertinarum* cognomen occurrit in Inscriptionibus antiquis. Gruter. 99, 5. DOMITIA. L. L. MYRTALE. 581, 6. FLAVIAE MYRTALAE. 740, 10. SATIAE MYRTALES. 711, 6. VALERIA MYRTALE. 983, 7. VERATIA. O. L. MOETALE (corrigere, *Myrtale*) 749, 4. FEMINIA MYRTAAL. 882, 8. NUMUSCULEIAE MYRTALES. 1046, 2. DORYPHORUS ET MYRTALE PARENTES. Reines. XIV, 75. GELLIAE MYRTALES. XII, 60. MYRTALE SABINAE ET POMPONIAE FESTAE UXORIBUS. Marm. Felsin. pag. 447. MARCIA MYRTALE.

5 Cogor relectos. namque Diespiter,
 Igni corusco nubila dividens
 Plerumque, per purum tonantis
 Eggit equos volucremque currum:

V. 15. Vulg. RELICTOS

Quo

3. ITERARE CURSUS COGOR RELICTOS] N. Heinsius in libri sui margine: *Lege RELECTOS. Dixi ad Metamorph. VIII, 173.* Quo quidem loco praeclaram hanc emendationem profert, firmatque ex Valerio Flacco, qui *relegere campum, relegere viam* dixit, & alius *relegere vestigia*. Equidem, quod sancte asseverare possum, ipse quoque in eandem correctionem multo prius incideram, quam ab Heinsio eam didici. Neque tamen ulla ex parte obsto, quin solidam hanc sibi laudem habeat vir magnus, Poëtarum Latinorum unicus fospitator. Certe numquam mihi placuit *curfus relictos*; etsi praeter omnes Horatii codices, apud Eutychem quoque Grammaticum p. 2182. nunc ita legatur. *Iterare relicta maria, vestigia, vias, spatia*, recte quidem dixeris: *curfus* autem cum non ipsa via sit, sed per viam decursio; non dixeris *curfus relictos*, sed *intermissos*; non *desertos*, sed *desitos*. Itaque hac lectione semel repudiata, nullo statim negotio perveni ad illam alteram, quam tot in aliis auctoribus exempla memoriae suggerebant. Statius Achil. I, 23.

Plenaque materni referens praesagia somni

Culpatum relegebat iter.

Silius Italicus, II.

Dum detur, relegant pontum, neu se addere
vlausis

Festinent.

Claudianus de bello Getico, 529.

Ut mea converso relegam vestigia cursu.

Ovid. Metam. VIII, 172.

Utque ope virginea nullis iterata priorum

Janua difficilis filo est inventa relecto.

ubi plures codices perperam, ut hic, *relicto*. Caeterum miror ingeniosissimum Heinsium in priore versu *superata* magis probare quam *iterata*. Huic enim lectioni favet hic ipse Flacci locus, *iterare curfus relectos*. Quid quod multis priorum *superata* erat janua, tum cum ad Minotaurum intromittebantur: sed *iterare* & reverti inde, hic labor erat, hoc opus, ut Ovidius in Ibide v. 373.

Ut qui tecta novi formam celantia monstri

Intrarunt caecae non redeunda domus.

Seneca Agamemn. 574.

Hanc alia retro spatia relegendem ferit,

Et fracta frangit.

ubi nota retro, ut in Nostro *retrorsum*. Sed ante omnes alios Symmacho in deliciis erat hoc verbum, ut Epist. III, 62. *Ut cum iter in patriam relegere coeperimus*. IV, 58. *Relegite viam dissimulati haecenus moris*. VII, 4. *Quibus impletis, iter ad nostros relegendus*. VII, 24. *Erit optio tua, intendere iter, an relegere debeamus*. VII, 32. *Relegere iter, & in conspectum vestrum tandem redire meditatur*. VII, 32. *Jamdudum curis publicis absolutus, relegere iter debuisti*. VIII, 25. *Relegere ad vos iter avidissime studeo*. IX, 69. *Quamvis relegere iter illico parem*. Seneca Epist. 102. *Quanto satius est, ire aperta via & recta, quam tibi ipsi flexus disponere, quos cum magna molestia debeas relegere?* Valerius Flaccus IV, 54.

Haec fatus, relegitque vias, & vallibus exit.

Idem VIII, 121.

Egressi relegunt campos, & fluminis ora

Summa petunt.

Sed dices fortasse; *Relegere campos, vias, iter, spatia, aequora* fatis superque exemplorum habent: verum relegere *curfus*, quod in Flacco reponere vis, nondum video. Atqui jam videbis, idque ex magno Flacci imitatore Prudentio in Apotheosi v. 1008.

Sursus versus agit seriem, scandente nepotis

Corpore, perque atavos cursum relegente vetustos.

Et ex Paulino quoque in Natali XI, v. 602.

Diximus, ut fugiens non fugerit; usque redactis

Passibus emensos sua per vestigia curfus

Incaustum totiens volvente relegerit orso.

Iterare autem relectos idem est ac *relegendo iterare*: quod genus loquendi poetis frequentissimum est, ut Virgil. v. 500.

Tum validis flexos incurvant viribus arcus:

neque hic opus est pluribus exemplis. At paene omiferam insignem Virgilio locum, qui maxime huc facit Aen. III, 690.

Talia monstrabat, relegens errata retrorsum

Littora Achaemenides.

ubi *retrorsum* una habes, pariter ac apud Nostrum. Atque hac occasione admonitus, digressionis credo veniam a lectore impetrabo, si alteri Virgilio loco, plus mille annos deposito & deplorato, manum medicam admovero. Is extat Aen. IV, 256.

Hic primum paribus nitens Cylleus alis

Condi-

10 Quo bruta tellus & vaga flumina,
 Quo Styx, & invisi horrida Taenari
 Sedes, Atlanteusque finis
 Concutitur. valet ima summis

Muta-

*Constitit: hinc toto praeceps se corpore ad undas
 Misit; avi similis, quae circum litora, circum
 Piscos scopulos humilis volat aequora juxta.
 Haud aliter terras inter caelumque volabat;
 Litus arenosum Libyae ventosque secabat
 Materno veniens ab avo Cyllenia proles.*

ubi quam multa merito vituperanda sint, vides.
Volat & mox volabat. Deinde in continuatis ver-
 sibus ingratum auribus ὀμοιοτέλειον, *volabat, se-
 cabat:* ad quod evitandum vetustissimi aliquot co-
 dices apud Pierium mutato ordine sic versus col-
 locant,

*Haud aliter terras inter caelumque volabat
 Materno veniens ab avo Cyllenia proles,
 Litus arenosum & Libyae ventosque secabat.*

Sed nihil omnino proficiunt, aut locum adjuvant:
 adhuc enim relinquitur vitium omnium deterri-
 mum, *secabat litus ventosque.* Quid enim est *lit-
 us secare*, nisi litus arare & effodere? Quid au-
 tem hoc ad Mercurium volentem? Nullus dubito,
 quin sic scripserit princeps poetarum:

*Haud aliter, terras inter caelumque, legebat
 Litus arenosum Libyae, ventosque secabat
 Materno veniens ab avo Cyllenia proles.*

Nihil opus est, ut pluribus hanc emendationem
 stabiliam aut illustrem: adeo ipsa per se suo lumi-
 ne clara & manifesta est. *Litus legebat*, ut supra,
relegens errata retrorsum litora. & iterum Aen.
 III, 292.

Litoraque Epiri legimus, portuque subimus.
 & Georg. II, 44.

ades, & primi lege littoris oram.

6. IGNI CORUSCO NUBILA DIVIDENS] Totus lo-
 cus sic se habet:

*namque Diespiter
 Igni corusco nubila dividens,
 Plerumque per purum tonantes
 Egit equos volucrumque currum.*

Quae ob verba sagacissimus Tanaquillus Faber E-
 pist. 52. lib. 2. ridiculae ac juvenilis temeritatis
 Nostrum incusat, quod *plerumque* sine nube tona-
 re dicat, quasi alternis quibusque diebus id fieret;
 cum vel secundum vulgus aut Historicos ex opi-
 nione vulgi loquentes rarissime, ex Physicorum
 autem sententia numquam id eveniat. Aliam au-
 tem viam instituit dignissimus ejus gener Dacie-

rius; quippe non serio, sed urbane ironiceque hic
 Nostrum loqui; ideoque data opera rem in ma-
 jus augere, quo Stoicos Providentiae patronos
 acerbius derideat. Ego vero neque moveo haec
 nec exagito, sed suis salva auctoribus relinquo:
 illud saltem monuisse liceat ex prava & perversa,
 quae vulgo obtinet, hujus loci distinctione com-
 menta haec nata esse, qua sublata in fumum aut
 fumo siquid levius continuo evanescunt. Sic enim
 interpungo,

*namque Diespiter,
 Igni corusco nubila dividens
 Plerumque, per purum tonantes
 Egit equos volucrumque currum.*

hoc est, Ego, qui antehac Epicureus eram, nunc
 cogor fateri Deos esse; quia id quod alias ope
 nubium naturalibus ex causis fieri solebat, nuper
 caelo sereno tonuisse certum est. Quod quidem
 olim ceu validissimum adversus Atheos argumen-
 tum omnibus in ore erat. Nihil ergo hic temere
 aut juveniliter, nihil ironice aut contumeliose
 dictum est: ad vulgi quidem gustum & patriae
 religionis indolem aptari hoc & accommodari non
 inficior. Sic & Virgilius, ipse interea Epicureus,
 non minus ac Nofter, Georg. I, 486.

*Non alias caelo ceciderunt plura sereno
 Fulgura.*

Ovid. Fast. III, 370.

*Ter tonuit sine nube deus, tria fulgura misit:
 Credite dicenti: mira sed aëta loquor.*

Varro Lege Maenia, apud Nonium in *Plagae &
 Rimari.*

*Nos admirantes, quod sereno lumine
 Tonuisset, oculis caeli rimari plagas.*

Sic haec constitue; nam versus Iambici sunt;
 quod editores non odoratos esse miror. Atque
 hanc emendationem cum ante aliquot annos cum
 erudito viro Jacobo Talbot communicaveram,
 ille nuperam suam Flacci editionem ea auctam
 esse voluit, mihiq; candide acceptam retulit.
 Postea tamen, indicio venerandi & praestantissi-
 mi viri JOHANNIS MORI, Norvicensis Praefu-
 lis, intellexi a Thoma Bangio, cujus ne nomen
 quidem antea audiveram, distinctionem hanc prius
 animadversam fuisse & occupatam. Is enim Ob-
 servationum Philologicarum Vol. II. p. 1435. *Quan-
 do,*

L

Mutare, & insigne attenuat Deus,
Obscura promens: hinc apicem rapax

15 Fortuna cum stridore acuto
Sustulit, hic posuisse gaudet.

XXXV.

AD FORTUNAM.

O Diva, gratum quae regis Antiam,
Praefens vel imo tollere de gradu
Mortale corpus, vel superbos
Vertere funeribus triumphos:

V. 13. INSIGNEM.

do, inquit, Horatius canit, Plerumque per purum tonantes Egit equos — ipsi experientiae plane contradicunt, quae testatur tonitru rarius puro sereno aëre audiri. Id quod Lucretius observavit lib. 6. Nam caelo nulla sereno Nec leviter densis mittuntur nubibus unquam. Et postea, Denique cur numquam caelo jacit undique puro Juppiter in terras fulmen? Et quia prodigii instar habebant Ethnici, ut hoc loco Horatius, quando aëre sereno tonitruavit; quomodo quaeso plerumque & saepius id fieri affirmare ausit Horatius? Huic dubio, unico commate voci plerumque apposto, facile obviam iveris, hoc pacto: Namque Diespiter, Igni corusco nubila dividens Plerumque, per purum tonantes &c. Hæc enim ratione Horatium cum Lucretio de facili conciliaveris, eumque sacula distinctionis commode illustraveris. Atque hæc quidem feliciter Bangius: absque quibus esset, siquis est, qui existimet nos propria Minerva hoc eruere non potuisse, is quidem per nos licet existimet, ut volet. Ego vero praeter eam, quam ille profert, ab experientia ductam, etiam alias rationes habui, cur distinctionem vulgatam refugerem. Ea enim posita, plane deliraret Noster, & verba secum pugnancia loqueretur. Quid enim aliud est

Igni corusco nubila dividens,
quam ex nubibus fulmen emittens? Vide igitur, qualis hinc sententia proveniat: Juppiter ex nubibus fulminans puro & immobilo caelo tonuit. Quid? an eodem tempore & ex nubibus & sine nube? Necessè est enim uno eodemque tempore hæc fieri fatearis, si a recepta distinctione steteris. Tum

Te
& illud ne Latine quidem dictum foret, Plerumque per purum tonantes. Egit equos volucrumque currum. Quomodo sodes plerumque egit? hoc est, ut explicant, saepe egit. Atqui aliud est saepe, aliud plerumque. Saepe enim fit aliquid, etiam praeter naturam & consuetudinem: nihil plerumque fit, nisi quod natura & consuetudine ita fieri solet. Saepe homo senex hilarescit & lubente animo est; at plerumque morosus est & difficilis: saepe aestate pluvia & grando est; at plerumque sudum caelum & serena tempestas: saepe sub morte Julii Caesaris per purum tonantes equos egit Juppiter; at plerumque igni corusco nubila dividit. Quod plerumque fit, idem & saepe fit; at non vicissim omne quod saepe fit, plerumque fit. Saepe est quod Graecis πολλων; at plerumque est επι το πλειστον, ως επι το πολυ. Nihil hac observatione verius: quam tamen pauci animadverterunt. Nemo igitur sanæ mentis, nedum Noster, dicere potuit, Plerumque per purum egit. Ut enim saepe id fecerit Juppiter: at certe plerumque non facere solet. Verum illud fortasse quibusdam insolens videbitur, adverbium plerumque in clausula poni: atqui & alibi ita Noster Epist. II, 2.

statua taciturnius exit

Plerumque, & risu populum quatit.
& Lucretius V, 1131.

Invidia quoniam, ceu fulmine, summa vaporant
Plerumque, & quae sunt aliis magis edita cumque.
Nam quod vir eruditus inauditum quid hic protulit, ut plerumque egit, idem significare possit,

5 Te pauper ambit sollicita prece
Ruris colonus; te dominam aequoris,
Quicumque Bithyna laceffit
Carpathium pelagus carina.

Te Dacus asper, te profugi Scythae,
10 Urbesque, gentesque, & Latium ferox,
Regumque matres barbarorum, &
Purpurei metuunt tyranni:

Injurioso ne pede proruas
Stantem columnam; neu populus frequens
15 Ad arma cessantis, ad arma
Concitet, imperiumque frangat.

Te

ac interdum egit, idque ex Nostro in Arte v. 95. probare conatus est,

Interdum tamen & vocem Comoedia tollit, Iratusque Chremes tumido delirigat ore;

Et Tragicus plerumque dolet sermone pedestri: id sane nihil aliud est, quam errorem veterem novo accumulare. *interdum*, inquit, vocem tollit Comoedia: & *interdum* Tragoedia vocem submittit: annon hoc voluit Horatius? Recte quidem: at vide quaeso, ut Noster verba variaverit. *interdum*, inquit, Comoedia cothurno incedit: & Tragoedia plerumque *DOLET* verbis focco convenientibus: tum scilicet, cum lamentatur Tragoedia, sermone pedestri loquitur; neque *interdum* si modo *dolet*, sic loquitur, sed plerumque & ut plurimum: in aliis autem affectibus ampullas suas & verba sesquipedalia profundit.

13. ET INSIGNEM ATTENUAT DEUS, OBSCURA PROMENS] Acute annotavit Dacierius, necessitate metri coactum Nostrium *obscura* posuisse, cum deberet dicere *Obscurum* hominem, ut respondeat *in insignem*. Atqui hujus culpa immunis est Noster, solisque ea Librariis impingenda est. Equidem nullus dubito, quin ad hunc modum scripserit,

valet ima summis
Mutare; & insigne attenuat Deus,
Obscura promens.

Ubi omnia vides ejusdem formae, *ima*, *summa*, *insigne*, *obscura*. Atque huic emendationi favet codex Regimentis, qui pro varia lectione habet, *insigne attenuat decus*: nec moramur, quod Hesiodus in loco simili, ad quem forte respexit Ho-

ratius, ἀρίστον insigne hominem posuerit:

ῥεῖα μὲν γὰρ βριαίαι, ῥεῖα δὲ βριάοντα χαλέπτει,
ῥεῖα δ' ἀρίστον μινύθει, καὶ ἀδῆλον ἀέξει,
ῥεῖα δὲ τ' ἰδύει σκολιόν, καὶ ἀγῆνορον κάμφει
Ζεὺς ὑψιβρεμέτης.

Uterque enim servavit propositum suum; Hesiodus omnia illa, *hominibus*, Noster *rebus* accommodavit; ut alii ex Latinis; Seneca Thyeste, 598.

Ima permutat levis hora summis.

Ausonius Epigr. CXLIII. De Fortuna,

Et summa in inum vertit, & versa erigit.

Seneca Nat. Quaest. III. praefat. Nunc cum maxime Deus alia exaltat, alia submittit. Unde obiter emendandus est alter Senecae locus, frustra viris magnis tentatus, De Beneficiis VI, 38. *Agricolam annonae caritas erigit: eloquentiae exoptat pretium litium numerus: lego, exaltat pretium.*

14. NEU POPULUS FREQUENS AD ARMA CESSANTES, AD ARMA] Scio quid sit *populus frequens*, & sic alibi locutum esse Nostrium memini, Carm. II, 17.

cum populus frequens
Laetum Theatris ter crepuit sonum:
& Ciceronem pro Sextio c. 59. *Equidem existimo nullum tempus esse frequentioris populi, quam illud gladiatorium*; & alios passim. Vide tamen, annon melius aptiusque huic loco conveniat,
neu populus fremens

Ad arma cessantes ad arma
Concitet.

Id enim fere sollemne verbum est in describenda sedi-

Te semper anteit saeva Necessitas,
Clavos trabalis & cuneos manu
Gestans aëna; nec severus

20

Uncus abest, liquidumque plumbum.

Te

seditione, & bello. Livius I, 17. Fremere deinde plebs, multiplicatam servitutem, centum pro uno dominos factos. Idem XXIV, 26. itaque fremere multitudo, & comitia poscere. Valerius Max. VI, 2, 3. Totius fori frementis ora clausurunt. Servius ad Virgil. Aen. I, 60. CIRCUM CLAUSTRAM FREMUNT. Quidam hoc loco fremunt, id est, imperia recusant, intelligunt; ut a Coss. (lege, Cassio: is est Cassius Hemina Annalium scriptor) Annalium secundo: Ne quis regnum occuparet, si plebs nostra fremere imperia coepisset, i. e. recusare. Statius Theb. III, 594.

*Irrupere Argos, maestique ad limina regis
Bella animis, bella ore fremunt.*

Virgil. Aen. XI, 453.

Arma manu trepidi poscunt: fremit arma juvenus.

idem VII, 460.

Arma amens fremit, arma toro testisque requirit.

iterum Statius Theb. VI, 6, 8.

*Arcades arma fremunt, armis defendere regem
Contendunt.*

Accius in Epigono apud Nonium V. vulgus;

Nonne Argivos fremere bellum, & velle vi vulgum videt?

Tum autem illud CESSANTES quid sibi velit, fati videor intelligere; aut enim morantes, tardantes notat, aut quietos, pacatos, otio deditos. Neque vero utramlibet interpretationem aspexerit: nescio tamen, an potius scripserit Noster CURSANTES. Ad arma cursare, ut in prosa oratione dicere solent, ad arma discurre. Livius XXIV, 31. Haec cum recitata essent, cum tanto clamore ad arma discursum est, ut &c. Idem XXV, 37. Inde verso repente ad iram luctu, discurre ad arma. Idque verbum apprime convenit cum fremens & concitet; ut idem libro XXXIV, 37. Haec inter se primo in circulis serentes fremere; deinde ad arma subito discurrerunt. Et Seneca de Ira III, 2. Tota multitudo paucissimis verbis concitata, ipsum concitorem antecessit: ad arma proximis ignesque discursum est. Quamobrem consideres, lector ingeniose, an totus locus sic constituendus sit;

neu populus fremens

Ad arma cursantes ad arma

Concitet, imperiumque frangat.

Sed profecto, sive vulgatam lectionem sequeris, sive nostram conjecturam; totus interea locus reprehensioni obnoxius est. Qui enim illi sunt, quos populus, vel frequens, vel fremens, ad arma concitet vel cessantes, vel cursantes? An aliqui erant, quos populus concitaret, praeter ipsum populum? An proceres vult, & aulae ministros? Intelligo: sed in ipsis auctoribus verbis nihil video, quod eos nos ducat. Quare aut altius latet mendum, aut per me quidem alii Horatium hic excusent, qui velint aut possint.

17. TE SEMPER ANTEIT SAEVA NECESSITAS] Editio Veneta 1478. SERVA, Lofcheri autem 1498. SAEVA: & ex eo tempore pro diverso Interpretum iudicio nunc haec, nunc illa vox libros occupavit. Membranae quoque in diversa abeunt; Cruquii aliquot omnium veterimae cum Acrone & Porphyrione serva habent: ex nostris omnes melioris notae, Leid. Regin. Graev. Zulich. Batt. Petr. Gale, & a prima manu Reg. Soc. Saeva: duabus tantum ex recentioribus ab altera lectione stantibus. Sane facilis erat Librariis erratio in vocibus tam inter se similibus: unde & supra Carm. I, 16. nec mare naufragum, Nec saevus ignis, in Reginensi a prima manu erat Servus ignis. Utra igitur lectio sequenda? Profecto, nisi codices turbavissent, nihil melius quam saeva necessitas desiderarem: sic enim eadem dura, dira, acerba, δεινή, κρατερή, σκληρά &c. dicitur: optimeque id epitheton cum sequentibus quadrat, ubi clavi & cunei & uncus in aëna ejus manu gestantur. Tamen & illud serva argutule positum videatur; quippe licet omnium rerum domina & regina sit necessitas, ipsa tamen sibi serva est; nihil enim libere aut voluntarie agit. Nec tamen idcirco hanc lectionem probaverim: imo vero, si serva legeris, ipsa orationis structura postulat, ut, non sibi, sed Fortunae servam eam constituas. Quis autem convenit, ut necessitas, quae nulli paret, serva sit Fortunae? Huc adde, quod servae anteire dominas non solebant. Erant quidem servi & clientes pauperculi, qui quod ante dominos ambularent, populumque submoverent de via, Antambulones

ncs

Te Spes, & albo rara Fides colit
 Velata panno, nec comitem abnegat,
 Utcumque mutata potentis
 Veste domos inimica linquis.

25 At vulgus infidum, & meretrix retro
 Perjura cedit: diffugiunt cadis
 Cum faece ficcatis amici,
 Ferre jugum pariter dolosi.

Serves

nes dicti sunt: Ancillae vero, nisi fallor, a tergo pone sequebantur, neque Antambulatrices erant, sed Pedisequae.

22. NEC COMITEM ABNEGAT] Difficilis quidem hic locus est, multosque non parum torfit. *Spes*, inquit, & bona Fides fortunam colit, & comitatur: at vulgus, & meretrices & fucati amici eam derelinquunt. Contra autem dicunt alii, infideles amicos Fortunae comites esse: veram autem Fidem minime Fortunam sequi. Ovidius, Pont. II, 3. de amicitia & fide fucata.

*Turpe quidem dictum, sed (si modo vera fatemur)
 Vulgus amicitias utilitate probat.*

Cura quid expediat prius est quam quid sit honestum:

*Et cum fortuna statque caditque Fides,
 at mox ibidem de fido amico,*

*Scilicet indignum, juvenis rarissime, ducis
 Te fieri comitem stantis in orbe Deae.*

& Pont. I, 9.

*Adfuit ille mihi, cum pars me magna reliquit,
 Maxime; Fortunae nec fuit ille comes*

& iterum Pont. IV, 10.

Quemque refers, imitare virum: vetat ille profecto

Tranquilli comitem temporis esse Fidem.

Juvenalis Sat. X, 73.

sed quid

*Turba Remi? sequitur fortunam semper, & odit
 Damnos.*

Quid igitur fiet? aut quo tandem pacto tam diversa haec inter se conciliari poterunt? Sane cum Ovidius & Juvenalis Fortunam nominant, Secundam tantum intelligunt ex recepto loquendi more: & proinde recte dicunt, abeunte fortuna, manere tamen fidos amicos; neque fortunae comites esse. Noster autem aliam plane imaginem concepit & repraesentavit; sub Fortunae enim nomine, eandem & prosperam & adversam, mu-

tata tantum veste, intelligit: unde consequens erat, ut etiam mutatae fortunae Spem, Fidem, & amicos certos adhuc comites & cultores esse diceret: meretrices autem & parasitos retrocedere & diffugere. Et bene quidem hoc Horatio cessisset, nisi addidisset verbum, quod, ut mihi quidem videtur, totam hanc scenam deturpat & profus corruptit;

nec comitem abnegat,

Utcumque mutata potentes

Veste domos inimica linquis.

Quippe, si fortuna linquit domos afflictas, unaque comitantur abeuntem spes & fides; tum profecto omnes omnino diffugiunt, tam fidi amici, quam infideles: quo nihil absurdius fingi potest. Certe, si quid video, vel hoc vel non diffimili verbo dictum oportuit,

Utcumque mutata potentes

Veste domos inimica vertis:

hoc est, *concutis, affligis*. Spes, inquit, & fides semper te colunt, fortuna; neque te deserunt, sed etiam in afflictâ domo, cum vestem mutaveris, tecum manent: vulgus autem infidum statim diffugiunt. Seneca Epist. IX. *Florentes amicorum turba circum sedet: circa everfos ingens solitudo est: & inde amici fugiunt, unde probantur.* Ut semel dicam; nisi fortunam, etiam cum adversa fit, in eadem tamen qua prius domo manere finxerit Noster; nullum hic exitum video, neque quomodo sententia procedere possit, intelligo. Nisi si quis fortasse fatirice haec dicta accipiat, Spem fidemque, ut nunc res hominum se habent, fortunam semper comitari: ut supra questus est Ovidius,

Tranquilli comitem temporis esse Fidem.

Et cum fortuna statque caditque fides.

Verum eo pacto non *at vulgus infidum* legendum fuerit, sed *Tum vulgus*, vel *Et vulgus*, vel aliud quid simile.

Serves iturum Caesarem in ultimos
30 Orbis Britannos, & juvenum recens
Examen Eois timendum
Partibus Oceanoque rubro.

v. 30. Forte, ultimos, ORO, Britannos.

Eheu

29. SERVES ITURUM CAESAREM IN ULTIMOS ORBIS BRITANNOS] Haecenus Fortunae vim & potentiam memoravit; nunc precationem orditur, ut servare velit Caesarem & Exercitum. Sed quid illud est, *Ultimos ORBIA Britannos?* Satis profecto erat *ultimos Britannos* dixisse, & longe elegantius esset: ut ipse alibi Carm. II, 20.

Dacus, & ultimi

Noscent Geloni. —

Epist. I, 6.

Quid maris extremos Arabas ditantis & Indos?

Epist. I, 1.

Impiger extremos curris mercator ad Indos.

Sic Carm. I, 36.

Qui nunc Hesperia sospes ab ultima.

& II, 18.

Premant columnas ultima recisas Africa.

Virgil. Georg. I, 30.

tibi serviat ultima Thule.

Aen. XII, 334.

gemis ultima pulsus

Thrace pedum.

VIII, 689.

& ultima secum Baetra vehit.

Catullus, Epig. XXX.

quod Comata Gallia

Habebat uncti, & ultima Britannia.

Idem, XI.

Sive in extremos penetrabis Indos,

Gallicum Rhenum, horribiles & ultimi

mosque Britannos.

Claudian. in Ruf. II.

quicquid ligat ultima Tethys,

Extremos ultra volitat gens ssequa Britannos.

Vides, opinor, tot exemplis, elegantius omitti illud *orbis*, neque eo sublato quicquam ad sententiam deesse. Quid, quod si additum quicquam voluisset Noster, *ultimos* credo *hominum* Britannos, non *ultimos orbis* appellasset, ut Virgil. Aen. IX, 727.

Extremique hominum *Morini, Rhenusque bicornis:* a quo Plinius Hist. XIX, 2. *Ultimique hominum existimati Morini.* Sane *ultimos Orbis*, vel quod perinde est, *ultimos terrae* mihi plane semibarbarum videtur; neque hujusmodi loquendi genus, nisi fallor, apud ullum bonum auctorem inven-

ris. Unus modo & alter locus occurrit, qui prope huc accedere videatur, qualis ille veteris Tragicum apud Ciceronem de Nat. Deorum I, 42. *Omitto, inquit, Eleusinam, sanctam illam & augustam,*

Ubi iniantur gentes orarum ultimae.

Ultimae gentes orarum, ut *ultimos Britannos orbis.* Verum ibi *ultimae* genitivus singularis esse poterit, ut structura sit, *gentes (orae) ultimae orarum*: vel, quod verius puto, corrigendus locus est ad hunc modum,

Ubi iniantur gentes orae ultimae.

Utique haec sint, veterum illorum Tragicorum obsoletior est oratio, quam ut inde Horatio contra aevi sui morem patrociniū petas. Alter, quem dixi, locus apud Lucanum extat libro VII, 541, & prima quidem fronte germanus huic Nostro videtur, *extremi Iberi orbis, ut ultimos Britannos orbis.*

vivant Galataeque, Syrique,

Cappadoces, Gallique, extremique orbis Iberi, Armenii, Cilices.

propius autem contuenti plane alia hujus loci ratio, quam Nostri, apparet: quippe *extremi* hic genitivus est singularis, *Iberi orbis extremi*; ut Virgil. Georg. II, 123.

Aut quos Oceano proprior gerit India lucos,

Extremi sinus orbis.

Ovid. Fast. I, 717.

Horreat Aeneadas & primus & ultimus orbis.

Trist. I, 1.

nobis habitabitur orbis

Ultimus, a terra terra remota mea.

Epistola Hypermetrae:

regnoque domoque

Pellimur: ejectos ultimus orbis habet.

Status Silv. V, 1.

quantum ultimus orbis

Cesserit, & resuo circumflua gurgite Thule.

Recte itaque dixeris, *ultimi orbis Iberos, ultimos autem minime.* Huc etiam accedit quo minus *ultimos orbis* Britannos Horatium dixisse credam, quod non tam *ultimam orbis* Britanniam, quam plane *alium orbem* & a suo diversum appellare soleant poetae: ut auctor Epigrammatis ad Claudium Caesarem.

Libera

Eheu, cicatricum & sceleris pudet,
Fratrumque. quid nos dura refugimus

35 Aetas? quid intactum nefasti
Liquimus? unde manum juvenus

Metu Deorum continuit? quibus

Pepercit aris? ô utinam nova

Incude defingas retusum in

40 Massagetis Arabasque ferrum.

v. 39. Vulg. DIFFINGAS.

XXXVI.

*Libera non hostem, non passa Britannia regem,
Aeternum nostro quae procul orbe jacet.*

Claudian. de Consul. M. Theod. v. 50.

Hispana tibi Germanaque Terhys

Paruit, & nostro diducta Britannia mundo.

Virgilius Ecloga 1.

Et penitus toto divisos orbe Britannos.

Ergo cum illud *ultimos orbis* minime recto talo consistere videatur; neque nos juven Codices MSti; ecquid est, quod ex conjectura commode substitui poterit? Equidem, quia jam tandem Fortunam precari Noster incipit, plane inducor, ut precandi verbum hinc excidisse credam, & locum sic reponendum esse;

Serves ituram Caesarem in ultimos,

Oro, Britannos.

Quid facilius procliviusve, quam ut *oro* ab ineptis Librariis in *orbis* mutaretur? *Serves, oro*: ut Noster alibi Serm. II, 4.

sed des veniam bonus, oro.

Ovid. Trist. I, 4.

Invigiles igitur nostris pro casibus, oro.

atque alii passim. Porro eodem, quo hic, mendo laborat locus Sili Italici lib. III. ubi uxor Hannibalis pro viro suo precatur,

Sed tu, bellorum genitor, miserere, nefasque

Averte, & serva caput inviolabile Teucris.

Quis, quaeso, est iste *bellorum genitor*? Mars, opinor: sed ex qua uxore, vel amica, bella genuit? Nugae merae. Tu vero lege meo periculo,

Sed tu, Bele, oro, genitor, miserere.

Nimium Hannibal originem stirpis duxit a *Belo*: unde idem Silius lib. VIII.

Hannibal a nostro nomen memorabile Belo.

& lib. IV. sic Hannibalem Boisar alloquitur,

Maxime Belide, patriis qui a moenibus arces

Servitium dextra.

Virgilius Aen. I, 626.

genitor tum Belus opimam

Vastabat Cyprum & victor ditione tenebat.

36. UNDE MANUS JUVENTUS] *Manus* habet Editio prima Veneta 1478. unde credo in pleraque editiones ea lectio profluxit. Sed Lofcherus 1498. recte edidit *MANUM*, ut omnes ubique fere scripti; etsi hic taceant Lambinus & Torrentius. Certe ita Nostri Graevianus, Reginensis, Battelianus, Regiaeque societatis cum aliis. Et rectius *manum*, quam ut inventum homoeteleuton fiat, *manus juvenus*.

38. O UTINAM NOVA INCUDE DIFFINGAS RETUSUM] *Difffingas* habent Editiones fere omnes, tam veteres, quam recentiores; & scripti etiam plerique. Verum ea vox minime huic loco convenit. Cum enim *difffingene* contrarium sit *res fingere*, uti constat ex Carm. III, 29. nihil ab hac sententia alienius concipi potest. *Nova* enim *incude* finguntur res & fabricantur; non *difffinguntur* & corrumpuntur. Quare melior videtur lectio, quae in duobus Cruquii libris extat *DEFINGAS*; quibus accedit optimus noster Reginensis, ubi *DEFINGAS* est, n per malam manum erasa. Leidensis quoque noster, *deffingas*, f geminato. Sane id saepe observavi, in compositis quae a *des* vel *des* incipiunt, plerisque codices manuscriptos *diff* & *diff* exhibere: ut Epist. I, 7.

Designatorem decorat lictoribus atris.

codices nostri Leid. Graev. Regin. cum aliis *Difffignatorem*; & sic alibi non raro: quod & in hoc loco contigisse credo: scribimus igitur *defingas*. Sed jam de sequente verbo *retusum* difficultior quaestio est. *Retusum*, aiunt Scholiastae, civili bello *hebetatum*: recte: & sic Virgil. Georg. II, 301.

nen

XXXVI.

ET ture & fidibus juvat
Placare, & vituli sanguine debito
Custodes Numidae Deos:
Qui nunc Hesperia sospes ab ultima,

Caris

neu ferro laede retuso

Semina.

Lucan. VI, 161.

confringite tela

Pectoris incursum, jugulisque retundite ferrum.

Ovid. Amor. II, 9.

Quid juvat in nudis hamata retundere tela

Ossibus?

Silius Ital. XVI.

Jam campi vallesque madent: hebetataque tela.

Auctor Octaviae v. 525.

condidit tandem suos

Jam fessus enses victor, hebetatos feris

Vulneribus: & continuit imperium metu.

Sed illud huic interpretationi videtur ob stare, quod retusi gladii potius cotibus acuuntur, quam incudibus renovantur; ut Lucan. VII, 139.

Nec gladiis habuere fidem, nisi coribus asper

Exarsit mucro: tunc omnis lancea saxo

Erigitur.

Caeterum pro *retusum*, quod in meis omnibus extat, codex Cruquii *recusum*, atque id cupide arripuerunt Lambinus, Marcilius, aliique, & *distingas recusum* poetica phrasi dictum volunt, pro *distingas recudendo*. Verum ut hoc, quod tamen hic durum est, concedatur; quis tamen in eodem vericulo ferre possit *incude recusum*? Ne in oratione quidem soluta duo haec vocabula juncta repereris, ubi minus tamen aurium judicio tribuitur, quam in versu. Mihi vero alia in mentem incidit conjectura; quam sane veram existimo,

o utinam nova

Incude *distingas* recoctum in

Massagetis Arabasque ferrum.

Et sane sic videtur olim legisse vetus Scholiastes. Narrat quippe Cruquius se in scriptis adnotationibus offendisse, *confusum* & *commassatum*: quod mendose hodie in Acrone legitur *confusum* & *quassatum*. Atqui *commassatum* plane explicat *recoctum*, non *retusum* neque *recusum*. Persius Sat. V, 10.

Tu neque anhelanti, coquitur dum massa camino,

Folle premis ventos.

Martialis XI, 53.

Alter non deerunt tenui versata favilla,

Et Velabrensi massa recocta foco.

de Caeo Velabrensi loquitur, de quo vide Epig. XIII, 29. Virgilius Aen. VII, 636.

Vomeris huc & falcis honos, huc omnis aratri

Cessit amor: recoquunt patrios fornacibus ensis.

Lucanus VII, 145.

Non aliter Pblegra rabidos tollente Gigantas,

Martius incaluit Siculis incudibus ensis:

Et rubuit flammis iterum Neptunia cuspis:

Spiculaque extenso Paean Pythonem recoxit.

Lucius Florus III, 20. E ferro ergastulorum recocto gladios ac tela fecerunt.

Prudentius *Περὶ Στιφ.* V, 70.

Excisa fabrilis manu, Cavis recocta & follibus.

Idem *Psychomachia* v. 600.

auri

Sordida frustra rudis, nec adhuc fornace recoctam Materiem.

Silius Italicus IV, sub initio;

Pila novant, ac deterfa rubigine saevus

Induitur ferro splendor: niveumque repostae

Instaurant galeae coni decus: hasta juratur

Amento: renovantque nova fornace bipennes.

ubi quid quaeso est *renovant nova*? quam ineptum & *ταυτολογον* praefertim cum paullo ante dixerat, *pila novant*. Codex vetustus Colonienfis habet *revocant*: quod nihilo melius. Lege sine dubio,

recoquuntque nova fornace bipennes:

ut Virgilius loco jam dicto, *recoquunt fornacibus*, & Prudentius, *fornace recoctam*. Optat igitur Horatius, ut ferrum, quod civili cruore pollutum & commaculatum erat, jam in massam redactum, repurgatum, & recoctum, nova incude formaretur in tela contra Arabas & Massagetas.

IO. CRES-

- 5 Caris multa sodalibus,
 Nulli plura tamen dividit oscula,
 Quam dulci Lamiae; memor
 Aetæ non alio rege puertiae,
 Mutataeque simul togae.
- 10 Cressa ne careat pulchra dies nota:

Neu

10. CRESSA NE CAREAT PULCHRA DIES NOTA] Vexatissimus hic locus est, & eruditorum hominum disputationibus nobilis. Erasimus & pauci alii *Thressa* corrigunt ex Plinio, qui lib. VII, 40. *morem* memorat *Thraciae gentis*, quae *calculos colore distinctos pro experimento cuiusque diei in urnam condit*, album diei felici, infelici nigrum assignans, ac *supremo die separatos dinumerat, atque ita de quoque pronunciat*. Quae omnia Phylarchus apud Zenobium Proverb. VI, 13. *Scythis* tribuit: ex quo Plinius sua hausisse videtur, notante elegantissimo Harduino. Eadem etiam ex Phylarcho profert Suidas in *Λευκή ημίρα*. Veteres vero Scholiastae, Porphyrio & Acro, plane similia narrant, non de *Thracibus* aut *Scythis*, sed *Cretensibus*; unde & *Cressam notam* eodem modo explicant, quo priores illi *Thressam*. Verum haec quidem interpretatio nequaquam satisfacit: cum enim vel *Cretenses* vel *Thraces*, nam utroslibet dixeris perinde est, dies singulos, prout bene vel male processissent, vel *nigro calculo* vel *albo* notaverint; profecto five *Thressa nota* five *Cressa*, non magis *album* & *felicem calculum* hic indicaret, quam *nigrum* ac *infaustum*: quippe & *niger calculus Thressa* certe nota est, aequè ac *albus*. *Thressa* itaque nota, nisi sic plene dixeris *candida Thracum nota*, nullo modo diem bonum & pulchrum, qualem hic celebrat Horatius, notare poterit. Proinde aliud quid, & si fieri potest, melius indagandum est. Atque illud inprimis se offert, quod eruditissimus Harduinus proposuit, cum ad locum Plinii jam citatum, tum in praeclearo opere de Nummis Populorum & Urbium voce ΚΥΔΩΝ: ubi *Cressam notam pro vini Cretici nota* accipit, ut alibi Noster Carm. II, 5. & Serm. I, 10. *nota Falerni*, & similiter Cicero in Bruto c. 83. *Cretico* autem *vino diem pulchram* hic celebrari, ut Carm. III, 2. *diem bonum* antiqua testa, & III, 28. *diem festum* recondito Caecubo. Porro vinum *Creticum in maximo pretio habitum fuisse Clementem Paedag. II. aliosque permultos docuisse*. Huc recidunt, quaecumque pro firmanda sua sententia diversis in locis protulit vir ingeniosus. Utinam vero nomi-

nasset permultos illos, qui *Creticum vinum* tam magnopere praedicent. Clemens certe Alexandrinus uno verbulo hoc laudat, ὁ εὐώδης καὶ εὐπνεύς Δεσβίος, καὶ Κρής τις γλυκύς, *Creticum quoddam vinum dulce* appellans: & sic Aelianus Var. Hist. XII, 31. Γλυκύς τις, καὶ Κρής ἄλλος. Sed quale, amabo, illud *vinum dulce*? non aliud quam *Passum*, quod quidem *Cretae optimum* fiebat. Plinius XIV, 9. *Passum a Cretico Cilicium probatur, & Africum, & in Italia, finitimisque provinciis*. Juvenalis XIV, 270. de mercatore,

Qui gaudes pingue antiquae de littore Cretae
 Passum, & municipales Jovis advexisse lagenas.
 Martialis Epigr. XIII, 106.

Passum.

Cnossia Minoae genuit vindemia cretae

Hoc tibi, quod mulsum pauperis esse solet.

Caeterum *Passum* quid sit & quemadmodum fiat; ex Columella discas XII, 39. & Palladio in Octob. c. 19. & cur *pingue & pauperis mulsum* Juvenali Martialique dicatur, probe intelliges; quippe *exavis passis in praeco compressis effluit, & conditum vasculo, mellis more, servatur*. Jam autem praeter hos modo laudatos, qui *passum Creticum* memorant, nego ullos veterum Romanorum vini *Cretici* mentionem facere. Quid ergo? faceta sane & ridicula res esset, si tot *cari sodales*, tam *pulchra* ob *Numidae* reditum die, nihil nisi *passum* forberent, vel lingerent potius. Habeat id sibi domi *Harduinus*, tam bellae comissionis novus *Magister*. Quid, quod si *notam* vini voluisset hic *Noster*, omnino *Chium* potius quam *Creticum* elegisset,

Chii ne careat pulchra dies nota.

ut Epod. IX. petit *Aut Chia vina aut Lesbia*: & Carm. III, 19. *Quo Chium pretio cadum mercetur*, interrogat. Satis vero de vini copia provifum est in versu sequente, *Neu promptae modus amphorae*, ubi illud *NEU* plane indicat nihil antea de vino dictum esse. Mihi quidem omnia perpendenti nulla verior videtur explicatio, quam ut *Cressa nota* pro *cretae* vel *cretea nota* capiatur. Quippe *priscos Latinos cretae*, ab insula *Creta* unde eam glebam

M

ad-

Neu promptae modus amphorae,
 Neu morem in Salium fit requies pedum:
 Neu multi Damalis meri
 Bassum Threïcia vincat amyftide:
 15 Neu defint epulis rofae,
 Neu vivax apium, neu breve lilium.
 Omnes in Damalin putris
 Deponent oculos: nec Damalis novo
 Divelletur adultero,
 20 Lascivis ederis ambitiofior.

XXXVII.

adveftam crediderunt, nomen indidiffe vero fimillimum est. Ita sane Ifidorus, etfi auctor non optimus, Orig. XVI, 1. *creta*, inquit, *ab infula Creta, ubi melior est*. Quamquam enim Graecis, cui parva infula Cimolos bene cognita erat, *ἡ Κρηναία* terra *Cimolia* vocitata est; Latini tamen a majore & nobiliore infula, quae Cimolo vicina erat, *cretam* vocare poterant: vel quod a nautis forte Cretensibus adveheretur. Jam igitur si *creta* ideo dicta est, quia *terra Cressa* exillimaretur, quidni Horatius, ut verbum humile evitaret, *Cressam notam* pro *cretae nota* & splendide & eleganter dixerit? Idem tamen in Sermonibus, ubi propriis & inornatis verbis utitur, *cretam* eodem sensu non recusavit, II, 2.

Quorsum abeant? sanin' creta, an carbone notati?

quod manifeste imitatus est Persius, Sat. V.

Quaeque sequenda forent, quaeque evitanda vicissim,

illa prius creta, mox haec carbone notasti.

Porro id solenne est Scriptoribus Latinis, ut dies felices *creta* vel *albo lapide*, *lapillo*, *calculo*, *gemma* signandos & notandos dicant; infausos vero *nigro*. Martialis XII, 34.

*Triginta mihi quattuorque menses
 Tecum, si memini, fuere, Juli,
 Quarum dulcia mixta sunt amaris:*

Sed jucunda tamen fuere plura.

Et si calculus omnis huc & illuc

Diversus bicolorque digeratur,

Vincet candida turba nigriorem.

Catullus LXIX, de die fausto;

Quem lapide illa diem candidiore notet,
 & CVIII.

o lucem candidiore nota!

Idem Martialis ob Terentii reditum ex Sicilia, & *laetea gemma* diem notat, & vini veteris *amphoram* promittit, plane ut Nolter nec *Cressam notam*, nec *amphoram* deesse vult; Epig. VIII, 45.

Priscus ab Aetnaeis mihi, Flacce, Terentius oris

Redditur: hanc lucem laetea gemma notet.

Defluat, & lento splendescat turbida lino

Amphora, centeno consule facta minor.

Idem ob imperatum reditum Caii Julii Proculi

albam gemmam & vetustum cadum postulat, XI, 37.

Caius hanc lucem gemma mihi Julius alba

Signat, io, votis redditus, ecce, meis.

Hypne quid expectas piger? immortale Falernum

Funde: senem poscunt talia vota cadum.

Persius quoque & candidum *lapillum* & *merum*

poscit, ob Macrini sui natalem, Sat. II.

Hunc, Macrine, diem numerameliore lapillo:

Funde merum Genio.

Dubiumne vero posthaec cuiquam esse poterit, quin Horatius per *Cressam notam* idem voluerit, quod

XXXVII.

AD SODALES.

NUNC est bibendum, nunc pede libero
Pulsanda tellus: nunc Saliaribus
Ornare pulvinar Deorum
Tempus erat dapibus, sodales.

- 5 Antehac nefas depromere Caecubum
Cellis avitis: dum Capitolio
Regina dementis ruinas,
Fusus & imperio parabat,
Contaminato cum grege turpium
10 Morbo virorum, quidlibet inpotens
Sperare, fortunaque dulci
Ebria. sed minuit furorem

V. IO. FORTE, OPPROBRIORUM quid.

Vix

quod Martialis Periusque per *lacteam albamve gemmam*, & *meliozem lapillum*? Iterum Martialis, Epig. IX, 52.

Felix utraque lux, diesque nobis Signandi melioribus lapillis. & X, 38.

O nox omnis & hora, quae notata est Caris litoris Indici lapillis.

Plinius junior, Epist. VI, 11. *O diem laetum, notandum mihi candidissimo calculo!* Sidonius Carm. IV.

Prosper connubio dies coruscet, Albus quem piceo lapillus Indi Signet.

Stattius Silv. IV, 6.

Nox, & Erythraeis Thetidis signanda lapillis, Et memoranda diu, geniumque habitura perennem. Idem Silv. IV, 8.

Litera, quae festos cumulare altaribus ignes, Et redimire chelyn, postesque ornare iuvenes: Albanoque cadum sordentem promere fumo, Et cantu signare diem: sed tardus inersque Nunc demum mea vota cano.

ubi male profecto cantu; cum jam ante *chelyn* nominaverat, & mox repetit *cano*. Quid autem est *signare diem cantu*? tu vero lege,

Albanoque cadum sordentem promere fumo, Et creta signare diem: cadum hic cum creta confociat, ut Noster *amphoram* cum Cressa nota, Martialis *amphoram* cum *lactea gemma*, cadum cum *gemma alba*, & Persius *merum* cum *lapillo candido*, ad diem festum faustumque celebrandum.

9. CONTAMINATO CUM GREGE TURPIUM MORBO VIRORUM] *Vulgatam hanc lectionem* (inquit Josephus Scaliger Aufon. Lect. 1, 17.) *quis sanus volet tueri? quomodo inde bonum sensum efficiet?* Ipse igitur ex conjectura sic locum restituit,

Contaminato congrege turpium

Morbo virorum: & explicat, *Morbo virorum*, morbosus viris; ut *scelus viri*, scelestus. Atque hujus, ut videtur, auctoritatem secutus Cruquius, trium tamen, ut narrat, manuscriptorum codicum fide, etiam in ipso textu edidit CONGREGE; & ob eam rem laudatus est a Barthio Adversariorum lib. 59. cap. 9. Ac de Cruquio quidem Barthioque non adeo solliciti sumus: Scaligerum tam graviter dormitasse non possumus non indignari. Quae enim illa sartago loquendi non modo Venusino nostro; sed & ipso Ennio & verrucosis ejus aevi Tragicis indigna?

Vix una sospes navis ab ignibus:
Mentemque lymphatam Mareotico

15 Redegit in veros timores
Caesar, ab Italia volantem

Remis

digna? *Contaminato morbo turpium virorum grege*; five, quod pejorem adhuc stribiginem prae se fert, *Contaminatis morbois turpibus viris congregibus*: apage tam foedam scabiem a nitidissimo scriptore! *Morbo virorum* pro morbois viris nemo unquam dixisset. *Congrex* Horatiano saeculo vox nondum nata erat. Posteriores quidem usurparunt, Apuleius, Aufonius, Prudentius, Auctor Pervigilii Veneris, Cyrillus in Glossario; sed eo sensu, qui a Flacci sententia plurimum distat. Quid multa? *Contaminato cum GREGE* minime sollicitandum est: nam vocabulum *grex* turpi illi spadonum & cinaedorum contubernio quasi proprium erat. Aurelius Victor in Tito: *Berenicem nuptias suas sperantem regredi domum, & enervatorum greges abire praecepit.* Curtius III, 8. Spadonumque grex haud sane illis gentibus vilis. Suetonius Tito, c. 7. *Nec minus libido propter exoletorum & spadonum greges suspecta in eo erat.* Seneca Epist. 95. *Transseo agmina exoletorum, per nationes coloresque disposita.* Tacitus Annal. 15. 37. *Uni ex illo contaminatorum grege in modum sollemnium conjugiorum denupsisset.* Quibus adde Valerium Max. 7, 7. ubi de Lenone & Lupanari loquitur: *Qui fortunas suas in stabulum contaminatam projecerat.* Quae loca & Marfilii errorem satis redarguunt, qui sic constituit interpunctionem, ut *contaminato non cum grege*, sed cum imperio cohaereat;

Funus & imperio parabat

Contaminato, cum grege &c.

Vera itaque lectio est, *contaminato cum grege*: & quae sequuntur in vulgatis codicibus sic satis commode explicari possunt; *cum grege virorum turpium morbo.* *Morbo turpes dixit* (sunt verba veteris Scholiastae) *quia fere ii effoeminati sunt.* Recte: sic enim Claudianus de Cinaedo, Epigr. 26.

Quod pareris turpem jam cano podice morbum,

Facmineis signis Luna Venusque fuit.

& notum illud Herodoti I, 105. quod Venus irata Scythis inflixerit *ἄλγειον νοῦσον muliebrem MORBUM.* Catullus Epig. 58.

Pulchre convonit improbis Cinaedis.

Mamurrae pathicoque Caesariquo:

Morbois pariter, gemelli utriusque.

Philoxenus in Glossario: *Morbosus, παθικός.* Sine dubio itaque sententiam Horatii jam tenemus:

cum contaminato grege morbosorum spadonum. Nequeo tamen a me plene impetrare, ut verba ipsa sic a poeta profecta esse credam. *Virorum* nomine, nisi fallor, non dignaretur Eunuchos; qui semiviri potius vel faeminae vel monstra dicendi erant, hoc saltem in loco, cum eos execraretur, & contemptui haberet. *Ego tamen VIR sum*, aiebat Vespasianus, cum Mucianum notae impudicitiae hominem taxaret. Porro & in illa locutione, *Virorum turpium morbo*, non agnosco elegantiam Flacci; neque alius, credo, agnovit, qui aures ab optimorum scriptorum lectione adhuc calentes habeat. Quare tentandum, an jacenti & fere deplorato loco conjectura opem ferre possimus. Mihi quidem varia excogitanti nihil visum est aut sententiae aut receptae lectioni propius accedere, quam si pro MORBO VIRORUM legerimus OPPROBRIORUM.

Contaminato cum grege turpium

Opprobriorum.

opprobria autem intelligo spadones ipsos, omnibus probris contaminatos, qui humani generis opprobria sunt. Notus ille Hellenismus est, jam inde ab Homero, qui homines probrosos *ἐλέγχεια*, hoc est, OPPROBRIA vocat; ut Pastores,

Ποιμένες ἀγραυλοί, καὶ ἐλέγχεια, γαστέρες οἶον.

& Argivos,

Αἰδώς, Ἀργεῖοι, καὶ ἐλέγχεια, εἶδος ἀγχοί.

& Priami filios,

Τοὺς μὲν ἀπώλεσ' Ἀρης τὰ δ' ἐλέγχεια πάντα λίλειπται.

Sic & illud Sancti Apostoli ex Epimenide petitum, *Κρήτις ἀεὶ ψευδαί, καὶ ἐλέγχεια, γαστέρες ἀργαί.* Sic proverbiale illud, *Ἡρώων παῖδες λῶθαι*, vel *ἀται*; *Heroum liberi Opprobria sunt*, vel *Damna.* Catullus Epig. 29.

At vobis mala multa Di deaque

Dent, Opprobria, Romuli Remique.

Charinus, adolescens luxu perditus, apud Plautum Mercat. Prol. v. 59.

Objurgare pater haec me noctes & dies: —

Convitium tot me annos jam se pascere.

Sic & illud accipio apud Nostrum Carm. III, 6.

seu vocat inceptor,

Seu navis Hispanae magister,

Dedecorum pretiosus emtor.

20 Remis adurgens, (accipiter velut
Mollis columbas, aut leporem citus
Venator in campis nivalis
Haemoniae) daret ut catenis
Fatale monstrum: quae generosius
Perire quaerens, nec muliebriter
Expavit ensem, nec latentis
Classe cita reparavit oras.

V. 24. Forte, PENETRAVIT.

Ausa

Dedecorum, mulierum impudicarum, λωβῶν, ἐ-
λεγχέων. Huc accedit, quod alias OPPROBRIUM
de Mollibus & Cinaedis aptissime usurpatur, Clau-
dianus in Eutropium Eunuchum I, 57.

*Profuerat mansisse virum. Felicior extat
Opprobrio. Serviret adhuc si fortior esset.*
Propertius de hac ipsa Cleopatra III, 9.
*Quid modo quae nostris opprobria vexerat armis,
Et famulos inter saemina trita suos.*
Favet etiam, quod turpium commodissimum epi-
theton est opprobriorum, ut Noster Serm. I, 7.

*Qui primus virtutis honos, servavit ab omni
Non solum factis, verum opprobrio quoque turpi.*
14. MENTEMQUE LYPHATAM MAREOTICO RE-
DEGIT IN VEROS TIMORES] Sic constanter Codices
Mss. in veros: nec locum sollicitamus; etsi ad alio-
rum scriptorum exemplum potius ad veros dixerim-
us. Ita Seneca constanter; ut Epist. 13. *Nemo
enim resistit sibi, cum caperit impelli: nec timorem
suum redigit ad verum.* Epist. 45. *Ecce tota mihi
vita mentitur: hanc coargue: hanc ad verum, si
acutus es, redige.* Epist. 95. *Habitus porro animi
non erit in optimo, nisi res ad verum redegerit.* Se-
neca alter Controv. 9. *Nam dum insanos imitatur
(Gallus Vibius) dum lenocinium ingenii furorem pu-
tat; quod simulabat, ad verum redegit.* Ita Li-
vius saepe, *redigere ad certum, ad irritum & va-
num, ad nihilum;* de quibus consule accuratissim-
um Fred. Gronovium ad Liv. XLI, 23. Illud
autem obiter, etsi praeter morem nostrum, qui
non Commentarium, sed Emendationes scribi-
mus, adnotare non piget, male hic rem gessisse
Interpretes quos viderim omnes; dum *Lympha-
tam* intelligunt ebriam, insanam, furiam. Imo
vero, tu vano pavore, sive metu Lymphatico, ter-
ritam & consernatam accipe. Quod ex Historia ve-
rum esse comperies. Quippe ipso statim Aetiaci
praellii initio, quasi Panico terrore concussa Cleo-

patra fugam capebat: quem vanum timorem
ab Augusto ad verum esse redactum ait Noster,
cum ille parta victoria mox tota classe fugientem
eam sequeretur. Certe nisi hoc sensu *Lymphatam*
explices, frigebit tota sententia, vel potius ad
nihilum redigetur. Seneca Epist. 13. *Nulli tam
perniciosi, tam irrevocabiles, quam Lymphati ME-
TUS sunt: caeteri enim sine ratione, hi sine mente
sunt.* Idem Epist. 85. *Describe captivitatem, verbera,
catenas — inter Lymphaticos metus nume-
rat sapiens.* Lucanus VII, 186.

*Quid mirum populos, quos lux extrema manebat,
Lymphato trepidasse metu?*
Ita passim alii. Urbane autem & amare Noster,
non Pane vel Apolline vel quovis alio numine
Lymphatam Cleopatrae mentem, sed vino Ma-
reotico tradit.

24. NEC LATENTES CLASSE CITA REPARAVIT
ORAS.] Quid, obsecro, est *reparare oras classe?* Non-
nulli per Hypallagen interpretantur, *oras classe pro
oris classem;* ut sententia sit, non collegit denuo
exercitum, non instauravit bellum navale. Sed
vestram fidem, Grammatici, quis hujusmodi Hy-
pallagas in poetarum scriptis deprehendit; aut ubi
natae sunt nisi in cerebellis Magistrorum: qui, si
Hypallagen, Hyperbaton, Synchysin nominave-
rint, egregie loca quaeque contaminatissima se
putant expedire? Neque illud interea vident, se
huic loco ineptissimum sensum affingere; cum il-
lud *generose* a Cleopatra factum volunt, quod
classem non reparaverit? Atqui illud timidi prorsus
animi fuisset, non reparasse; siquidem reparare
potuisset. Alii autem, stolidi illa Hypallage repu-
diata, *reparavit oras pro repetiit, requisivit,* acci-
piunt: neque tamen ex omni Latinitate vel uni-
cum ejus significationis exemplum proferre possunt.
Ego vero, vel reclamantibus quotquot hodie ex-
tant codicibus, sic ab Horatio scriptum esse con-
tendo,

- 25 Ausa & jacentem visere regiam
 Voltu sereno, fortis & asperas
 Tractare serpentis, ut atrum
 Corpore conbiberet venenum,
 Deliberata morte ferocior:
 30 Saevis Liburnis scilicet invidens
 Privata deduci superbo
 Non humilis mulier triumpho.

nec latentes

Classe cita PENETRAVIT ORAS.

hoc est, non aufugit in longinqua terrarum loca quo Augustus aut non potuisset, aut noluisse eam persequi. Et sententia haec clarissima est, & facili libratorum lapsus. Virgilius Aen. I.

Antenor potuit mediis elapsus Achivis

Illyricos penetrare sinus, atque intima tutus

Regna Liburnorum. —

Ubi omnia belle huic loco respondent: similis utrinque ab hostibus fuga; hic *intimos sinus*, illa *oras latentes penetrare* potuit. Idem Aen. IX.

Nec satis: extremas Corythi penetravit ad urbes.
 Silius Italicus, III.

Maxime Belide, Libycas penetravimus oras.
 & iterum IV.

Sed Spartam penetrare deus fratresque negabant.
 Lucanus VIII, v. 216.

remotas

Medorum penetrare domos, Scythicosque recessus.
 Suetonius in Julio c. 52. Et eadem nave thalamego paene Aethiopia tenuis Aegyptum penetravit. Ammianus 29, 5. Caprarienses montes longe remotos penetravit, & diruptis rupibus inaccessos.

25. AUSA ET JACENTEM VISERE REGIAM VULTU SERENO] Quid sibi vult *jacentem regiam?* aut *humilem*, credo, & *ignobilem*, ut in Ciceronis Oratore c. 67. *Depressam, caecam, jacentem domum, vlturis quam te & fortunas tuas aestimasti;* qui

sensus huic loco minime convenit: aut *dirutam & destruetam*; ut illud Senecae Controv. 34. *Duc illum ad jacentem Olynthum: duc illo, ubi liberos, ubi domum perdidit.* Atqui & hoc ipsa Historia aspernatur: tum enim stabat Regia integra & intacta. Conjeceram, *invitis*, ut tum credebam, codicibus, *Ausa & TACENTEM visere regiam*: hoc est, *desolatam, vacuam*: quippe Aulicorum turba, & parasitorum agmina diffugerant, lapsis Cleopatrae & Antonii rebus. Ita Noster Carm. IV, 14. de re eadem;

nam tibi quo die

Portus Alexandria supplex,

Et vacuam patefecit aulam.

Claudianus Rapt. Proserp. III, 148.

Flebilis, & tacitae species apparuit aulae.

& mox v. 154.

Dum vacuas sedes & desolata pererrat Atria.

Lucanus II, 22.

sic funere primo

Attonitae tacuere domus.

Statius Theb. V, 310.

Conticuere domus.

Tacitus Hist. III, 85. *Vitellius in Palatium regreditur vastum desertumque — Terret solitudo & tacentes loci.* Postea didici manuscriptum codicem Bernmanni, cujus editionem nondum videram, clare exhibere *TACENTEM*, non *jacentem*.

XXXVIII.

AD PUERUM.

PERSICOS odi, puer, apparatus:
 Displacent nexae philyra coronae:
 Mitte sectari, rosa quo locorum
 Sera moretur.

5 **S**implici myrto nihil adlabores
 Sedulus cura: neque te ministrum
 Dedecet myrtus, neque me sub arta
 Vite bibentem.

v. 6. Vulg. Curo:

5. SIMPLICI MYRTO NIHIL ADLABORES SEDULUS CURO] Itane vero? an Horatius tantopere curat, ne Servulus praeter mandatum myrto aliquid addat? mirum ni Saturnalia tunc agebantur, & servi dominis imperabant. Tu vero lege, meo periculo, & distingue.

*Simplici myrto nihil adlabores
 Sedulus, cura.*

cura, inquit, sive *cave*, ne nimia diligentia vel rosam vel philyram vel quidquam appares, praeter unicam myrtum. Utrique pro imperio dixisset Noster, *sedulus MANDO*. Sed sine dubio le-

gendum, *CURA*: Terent. And. V, 2. Simo ad Davum.

tu tamen

Cura adservandum vincum.

Noster Serm. II, 6.

Imprimat his, cura, Maecenas signa tabellis.

Favet Manuscriptus Bodleianus, qui habet *curae*. Atque adeo mirabuntur plerique tam conspicuum mendum tam longo tempore indeprenum latere potuisse. Sed aliud longe est erratum corrigere, aliud agnoscere semel correctum.